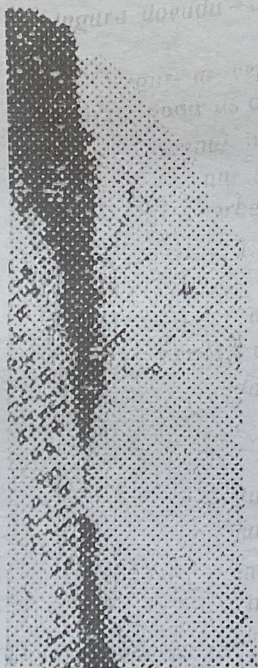

ILIE TUDOR
Un an lângă Căpitan
Amintiri sfinte din lumea legionară

Fundația Sfinții Închisorilor

"Spune legenda că a fost o țară
Cu holde de aur și cer fermecat,
Cu freamăt de codri și murmur de ape,
Cu sfinte troițe la uliți de sat..."

Ilie Tudor

UN AN LÂNGĂ CĂPITAN

Amintiri sfinte din lumea legionară

Coperta:
Maria Axinte

Fundaţia Sfinţii Închisorilor
Str. Negru Vodă 30, Piteşti, Argeş
Tel. 0248/265381
www.fundatiasfintiiinchisorilor.ro

ISBN 978-606-93464-2-6

ILIE TUDOR

UN AN LÂNGĂ CĂPITAN

Amintiri sfinte din lumea legionară

Ediţia a V-a,
revăzută şi adăugită,
cu o prefaţă de
Răzvan Codrescu

Fundaţia Sfinţii Închisorilor
Piteşti
2013

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
TUDOR, ILIE
Un an lângă Căpitan / Ilie Tudor ; pref.: Răzvan Codrescu. –
Piteşti : Editura Fundaţiei Sfinţii Închisorilor, 2013
ISBN 978-606-93464-2-6

I. Codrescu, Răzvan (pref.)

821.135.1-94

PREFAŢĂ

Într-un interviu acordat revistei *Credinţa ilustrată*[1] (nr. 2, aprilie 2003), rapsodul Tudor Gheorghe (n. 1945), la întrebarea "Aţi trăit vreo minune?", răspundea afirmativ şi relata:

"Da. Am plecat din comuna mea, din satul meu, pentru prima dată spre Bucureşti, în uniformă de elev. Tata era deja închis, fiind condamnat 22 de ani; motive politice. Am dat examen la Institutul de Teatru. Eram atunci 1280 de candidaţi pe 35 de locuri. Un adevărat «măcel»...

Repet: veneam pentru prima dată în Bucureşti, din provincie. Eram uimit, nu văzusem Bucureştiul până atunci. M-am dus cu toată puritatea copilului de la ţară şi cu credinţa că nu mi se poate întâmpla nimic. Ca să intri într-o facultate în vremea aceea, trebuia un anumit dosar. Tatăl meu fiind condamnat, şansele mele dintr-o dată scăzuseră. Aici începe minunea. După ce am luat prima probă, practică, la a doua probă am fost speriat, iar la a treia probă am avut un vis. Un vis foarte ciudat, pe care avea să mi-l povestească tata, după ce s-a întors din închisoare... Am visat acelaşi vis cu tata!

Una din modalităţile de a-i înfrânge, spiritual vorbind, pe cei din închisori, era să-i distrugă psihic. Şi pe tata l-au pus să semneze certificatul meu de deces, perfect întocmit de Procuratură: «În urma unui accident ru-

---

[1] Este numele sub care a apărut iniţial magazinul ilustrat intitulat până astăzi *Lumea credinţei*.

tier, minorul Tudor Ilie Gheorghe a decedat. Autopsia a constatat...» etc., etc. Închis, tata a primit hârtia asta. Sigur că şocul a fost cumplit. Dar avea lângă el nişte oameni cu totul deosebiţi, în închisoarea de la Aiud. I-au spus: «Fii cuminte, astea-s feluri de-a ne învinge!». Şi tata mi-a spus, după ce a ieşit, că m-a visat alergând printr-un lan de grâu, presărat cu maci. Aici e minunea, că înainte de a mă duce la cea de-a treia probă, la Institutul de Teatru, am avut acelaşi vis: singur, alergând într-un lan de grâu, cu maci! Stăteam atunci la un frate al mamei, căruia i-am povestit cât de frumos am visat. El mi-a zis: «Bă, tu intri...». Şi am intrat..."[1].

Episodul mi s-a părut fascinant, iar impresia a fost la fel de puternică atunci când, doar câteva luni mai târziu, am putut citi şi relatarea tatălui, în micul volum *De sub tăvălug. Amintiri din temniţele României îngenuncheate* (Editura MJM, Craiova, 2003)[2]:

"– Numele şi pronumele, starea civilă! Ai trei copii: Gheorghe, Valeria şi Elena?

– Da.

– Semnează că ai luat la cunoştinţă!

Pe policioara vizetei mi s-a înmânat un certificat de moarte original, peste care mi-am aruncat ochii, neînţelegând. Era un certificat prin care mi se confirma decesul minorului Tudor Gheorghe, elev la Liceul «Fraţii Buzeşti» din Craiova, în vârstă de 15 ani, ca victimă a unui accident rutier! [...]

M-am trezit în braţele părintelui Gornic; îmi trecea pe faţă o batistă udă.

– Ce s-a întâmplat?

Preotul Dancu, zâmbindu-mi încurajator, mi-a răspuns:

– Ei, dragul meu, încă o găselniţă a ocrotitorilor noştri!

– Bine, părinte, dar am semnat de primirea unui certificat-tip, original, ştampilat, semnat!

– Omule, n-ai trecut prin anchetă? N-ai semnat? Nu-i cunoşti? Chiar nu realizezi că e un sistem drăcesc de a ne strivi psihic?

Mi-a mai venit inima la loc. Era o posibilitate; mai ştii? Şi totuşi... certificatul? Îndoiala şi durerea au început să mă roadă, până când doctorul Amihăesei, pe care-l găsisem cu doi ani în urmă în celulă şi care petrecea mai tot timpul în rugăciune alături de părintele Gornic, mi-a zis:

– Tot mai crezi în povestea cu moartea copilului?

Am oftat adânc.

– Nu ştiu! Nu ştiu, d-le doctor!

– Atunci ascultă, roagă-te! Cu credinţă, cu frângere de inimă, şi nu se poate să nu ai un semn! Nu se poate! [...]

Au avut dreptate camarazii mei de celulă. Într-una dintre nopţile ce au urmat, am avut un vis edificator: prin mijlocul unui lan de grâu verde, care-i

---

[1] Interviul, intitulat "Şi eu am trăit o minune în viaţă" şi realizat de jurnalistul Răzvan Bucuroiu, este reprodus în recentul volum *Actorii şi credinţa. Interviuri şi evocări*, ediţie îngrijită de Răzvan Codrescu, cu o prefaţă de Răzvan Bucuroiu, Editura Lumea Credinţei, Bucureşti, 2013, pp. 13-22 (pentru pasajul citat aici, *cf.* pp. 18-20).

[2] A se vedea, în volumul de faţă, Partea a doua, cap. "Sistem", din care reţin aici doar câteva pasaje.

trecea de genunchi, băiatul fugea spre mine cu brațele deschise și mi-a strigat limpede: «Tată, nu sunt mort!». M-am trezit înfiorat și din clipa aceea am fost încredințat că trăiește. Nu m-a mințit visul".

Tatăl încarcerat la Aiud se numește Ilie Tudor și este autorul cărții de față. Prigonit mai toată viața ca legionar, n-a apucat să fie, de fapt, decât "frate de cruce" (cum a fost cazul multor deținuți politici din vremea comunismului, căci legionarii mai vârstnici, și mai ales elita Mișcării, fuseseră deja decimați sau risipiți prin lume de prigoanele anterioare).

A fi "frate de cruce" nu însemna a fi mai puțin pătruns de crezul legionar, ci doar a fi implicat direct mai mult în acțiuni educative și sociale decât în politica propriu-zisă. Frăția de Cruce, în care tinerii (elevi de liceu sau studenți începători) erau cooptați după criterii destul de severe, era o formă ingenioasă de pedagogie practică, răspunzând cel mai bine năzuinței lui Codreanu ca Legiunea să constituie, înainte de toate, o școală spirituală a eroismului și a jertfei de sine, bine așezată pe principiile moralei creștine. Această dimensiune *paideică* a legionarismului rămâne, de altfel, latura lui cea mai interesantă din perspectiva posterității și ar merita mult mai îndeaproape cercetată, *sine ira et studio*, mai ales într-o vreme ca a noastră, de acută criză educațională și dezangajare civică, dacă nu chiar de disoluție sau pervertire a sentimentului comunitar (național, dar și religios). Dacă în planul politic, legionarismul – și pe vremea lui Codreanu, dar mai cu seamă după moartea sa (1938) – a avut erorile și exagerările lui, cu zel parșiv puse în evidență de adversari (până la contestarea sau ignorarea totală a oricăror virtuți), în planul acesta formativ și mobilizator a constituit un fenomen unic ca proporții, complexitate, eficiență și durată, căci nu poți să nu te minunezi până astăzi cum atâtea zeci de mii de oameni, aproape toți peste medie, supraviețuitori ai celor mai cumplite prigoane și nedreptăți de-a lungul unei vieți întregi, ajunși octogenari și nonagenari, își păstrează rectitudinea mărturisitoare și mor neclintiți în crezul tinereții lor! Iar harisma lui Codreanu, dincolo de timpuria ei intrare în legendă, rămâne vie și prezentă în multe suflete alese, chiar dacă peste memoria lui s-au aglomerat atâtea minciuni calomnioase, iar bietele lui oseminte, cândva îngropate la opt metri sub pământ și scăldate în arsenic, deshumate și reînhumate creștinește pentru o vreme, au sfârșit prin a se pierde fără urmă, ca ale altor mii de martiri (de la Moța și Marin la Valeriu Gafencu și toată pleiada mucenicească a rezistenței creștine anticomuniste) pe care, iată, de trei sferturi de veac încoace, cioclii mereu reciclați ai neamului și ai credinței se căznesc cu disperare să-i îngroape în pământ și în uitare, dar tot nu reușesc pe deplin și până la capăt!

Cartea d-lui Ilie Tudor, scrisă din cea mai autentică experiență, cu o clasică simplitate și cu o cuceritoare cinste sufletească, ne ajută să înțelegem ceva mai bine acest fenomen unic din istoria secolului XX, atât prin prima ei parte (din care tot restul crește organic), unde chipul de pe urmă al Căpitanu-

lui şi lumea legionară ne sunt înfăţişate în umanitatea şi firescul lor cotidian (în str. Gutenberg 3, la Casa Verde – unde Codreanu însuşi locuia curent, cu soţia şi cu fiica adoptivă – sau în tabăra de la Carmen Sylva) cu percepţia proaspătă şi genuină a unui pui de oltean ajuns "copil al Legiunii" la 14 ani (la recomandarea popii din satul natal, în campania de pregătire a unui personal adecvat scontatei extinderi a comerţului legionar), cât şi prin radiografia – cu ochi de-acum matur – făcută universului concentraţionar din faza târzie a "reeducării" de la Aiud[1] (mai puţin violentă, dar mai perversă şi mai parşivă, mizând pe uzura fizică şi psihică a deţinuţilor, dintre care unii încarceraţi de peste 20 de ani – arestaţi de Antonescu, predaţi ca atare "capitularzilor", apoi lăsaţi la cheremul comuniştilor).

Memorialistul dovedeşte un admirabil instinct al esenţialului, discursul este concentrat şi nesofisticat, amintirile nu au lungimi şi se citesc lesne şi cu sufletul la gură.

Dincolo de anecdotică, se impun cu pregnanţă portretele (care cel mai adesea se întregesc în conştiinţa cititorului din însumarea referinţelor disparate, oarecum ca în "viul vieţii", unde nu ajungi să cunoşti îndestul pe cineva decât urmărindu-i manifestările în timp, în felurite ipostaze şi situaţii): în primul rând cel al Căpitanului (şi familiei sale), apoi cele ale u-

[1] A se vedea, între altele, cartea d-lui Demostene Andronescu, *Reeducarea de la Aiud. Peisaj lăuntric. Memorii şi versuri din închisoare*, cu o prefaţă de Răzvan Codrescu, Editura Christiana, Bucureşti, 2009.

nor apropiaţi de-ai săi din deceniul al patrulea (generalul Gheorghe "Zizi" Cantacuzino-Grănicerul, prinţul Alecu Cantacuzino, Nicoleta Nicolescu, avocatul Bartolomeu Livezeanu etc.) şi, în fine, umanitatea răstignită a închisorilor (preoţii Gornic şi Stăniloae, prinţul Alecu Ghyka, Petre Ţuţea, dr. Mihai Iubu, Pavel Trancă ş. a.).

După Codreanu, cel mai prezent (în ambele părţi ale memorialului) şi mai bine conturat este poetul Radu Gyr (oltean, ca şi autorul), "bardul Legiunii", marele transfigurator şi răscumpărător – liric şi mistic deopotrivă – al terorii penitenciare. Capitolul din partea întâi intitulat "Vânt de seară"[1] – cu păţania amuzantă a lui Radu Gyr într-o cârciumă, unde un taraf de ţigani lăutari îi stâlciseră romanţa, dar mai ales cu marea scenă a romanţei fredonate în amurg ("Ce frumos cânta Căpitanul!"), pe malul mării, de patru oameni (Alecu Cantacuzino la vioară, Corneliu Codreanu, Ion Banea şi Nicoleta Nicolescu din gură) care în decurs de un an aveau să fie asasinaţi cu toţii şi care atunci parcă şi-ar fi cântat laolaltă, cu anticipaţie, propriul recviem – este unul dintre cele mai bune ale cărţii...

În zbor trec peste mine anii,
Departe-ntre străini mă frâng,
Îmi plâng de milă măghiranii
Şi romaniţele mă plâng.

[1] Este, de fapt, titlul unei romanţe pe versuri de Radu Gyr, vestite în epocă, dar astăzi uitate.

Tu, vântule cu şoapte line,
Ce aromeşti a busuioc,
Du-mi către alte zări cu tine
Şi vis, şi dor, şi nenoroc!

Vânt de seară, vânt de seară,
Vânt hoinar de cireşar,
Du-mi tristeţea mea amară,
Vânt de seară, vânt hoinar!...

S-a făcut nu o dată observaţia că, sub semnul unui destin tragic, din vechea Legiune şi din floarea unei generaţii s-a ales praful şi pulberea: întemeietorii şi liderii au fost ucişi şi nici măcar nu se ştie pe unde le-or fi oasele, ctitoriile şi monumentele le-au fost risipite, memoria le-a fost întinată cu cele mai josnice răstălmăciri sau mistificări, arhive întregi de documente au fost distruse ca să li se şteargă urma... Dar totuşi pe urmele primei generaţii legionare, aşa înecate în sânge, surghiunite în patru vânturi şi calomniate propagandistic cum a fost, lupta şi idealurile au fost duse mai departe, cu alte mijloace, de generaţia succesivă a *frăţiorilor de cruce*, care au străbătut jertfelnic şi donquijoteşte istoria însângerată a secolului XX şi au ajuns să mărturisească până în pragul noului veac şi mileniu despre o altă posibilă dimensiune a umanului şi a românităţii, despre care este vorba, esenţial, şi în cartea de faţă.

Răzvan Codrescu

NOTĂ ASUPRA EDIŢIEI

Cartea de memorii a d-lui Ilie Tudor (n. 3 martie 1923, la Podari-Dolj) apare acum în a cincea ediţie, revizuită şi substanţial adăugită. Grija retipăririi şi-a asumat-o Fundaţia Sfinţii Închisorilor, în speţă d-ra Maria Axinte, ca şi în cazul cărţii d-lui Nicolae Purcărea (leat cu "nea Ilie", camarad de crez, luptă şi suferinţă), *Urlă haita* [1]*... Piteşti, Canal, Gherla, Jilava, Aiud*, apărută în 2012 şi prefaţată de d-na Aspazia Oţel Petrescu.

Povestea cărţii este una destul de sinuoasă[2]. *Un an lângă Căpitan* a apărut prima oară în 1994, conţinând doar amintirile strict legate de Corneliu Z. Codreanu. Sub acelaşi titlu (şi cu subtitlul *Amintiri sfinte din lumea legionară*), textul s-a reeditat în 2000

---

[1] Să remarcăm, în treacăt, că şi în memoriile d-lui Ilie Tudor există un capitol intitulat "Urlă duşmanii". "Urletul" îndrăcit al duşmanilor Legiunii, întins peste trei dictaturi (carlistă, antonesciană şi comunistă), cu ecouri până azi (când "urlătorii" se vor paznici "democratici" ai "corectitudinii politice", "globalizării" şi "Noii Ordini Mondiale", pe linia antinaţională şi anticreştină a stângismului masonic şi a idiosincraziilor evreieşti), aduce aminte de "răcnetul" drăcesc la care făcea referire Sf. Ap. Petru: "Fiţi treji, privegheaţi! Potrivnicul vostru, diavolul, umblă *răcnind ca un leu*, căutând pe cine să înghită, căruia [să-i] staţi împotrivă, tari în credinţă, ştiind că aceleaşi suferinţe le îndură şi fraţii voştri în lume" (*I Petru* 5, 8-9; subl. n.).

[2] Încerc s-o refac aici, dar nu sunt sigur că nu mi-a scăpat ceva. Nici autorului însuşi, cu care m-am consultat, lucrurile nu-i sunt mai clare.

(prefaţă: George Popescu), 2007 (prefaţă: Radu Popescu) şi 2009 (cuvânt înainte: Aristide Lefa[1]; prefaţă: Simona Niculescu[2]). În 2003 apărea şi *De sub tăvălug. Amintiri din temniţele României îngenuncheate* (prefaţă: Jean Băileşteanu), cu însemnările despre anii de detenţie (autorul a fost deţinut politic între 1958 şi 1964). Ediţia din 2009 (Ed. Autograf MJM), care, conform paginii de titlu, se considera a treia (deşi în realitate era a patra), reunea între copertele ei atât *Un an lângă Căpitan* (ce a dat şi titlul generic al volumului), ca primă parte (intitulată "Înainte"), cât şi memoriile din detenţie, ca parte a doua (intitulată: "Apoi"), cele două părţi fiind precedate

[1] Iată câteva spicuiri din cuvântul regretatului A. Lefa (la rândul său fost deţinut politic şi figură marcantă a luptei anticomuniste): "La 14 ani, preotul satului, Dan Mihăilescu (mort în închisoarea de la Aiud), l-a trimis «copil de prăvălie» la o cooperativă legionară, gest de caritate faţă de un copil sărac. Astfel a început să se depene o viaţă deloc banală, pe care o prezină cu toată sinceritatea şi cu deosebit talent. Merit cu atât mai mare cu cât diplomele şi doctoratele universităţilor nu i-au fost accesibile. [...] Aceeaşi sinceritate şi talentul de povestitor însoţesc şi conving despre tot ce a pătimit până la eliberarea din 1964".

[2] Prefaţatoarea din 2009, din perspectiva altei generaţii, scria: "Nicicând România nu a fost atât de strivită – spiritual şi fizic – decât după ocupaţia comunistă. Chinurile descrise de către Ilie Tudor în a doua parte a cărţii pot lămuri chiar şi copiii neştiutori, cei ce acum banalizează drama noastră şi poartă tricouri cu Ceauşescu. Un pasaj din cântecul fiului său, Tudor Gheorghe, *Vin colindătorii*, pune în mod dureros întrebarea în numele martirilor români: «Mută-i întrebarea ce răsună-afară:/ Am murit degeaba? Ce-aţi făcut din ţară?». La fel de dureros şi premonitoriu este pasajul din acelaşi cântec: «Dacă stau la poartă şi nu zic nimica,/Domnilor de astăzi, să v-apuce frica!»".

de un cuvânt al autorului ("Cuvântul meu"). Toate aceste ediţii au fost, din păcate, modeste şi stângace sub aspect editorial, unele apărând chiar fără consultarea şi acordul autorului.

Ediţia de faţă – a cincea – păstrează, la indicaţia autorului, titlul şi structura celei din 2009, căreia îi adaugă însă o nouă secţiune (*Addenda*), în care sunt incluse două texte inedite cu caracter literar (unul în proză, intitulat în cele din urmă de autor "Cu capul pe genunchii Domnului"; altul în versuri/distihuri, întitulat editorial "Cugetări lirice"). Noile texte, deşi conţin referiri răzleţe la tinereţea legionară sau la experienţa penitenciară a autorului, sunt de altă factură decât memoriile propriu-zise şi trebuie judecate în consecinţă, ca tentative târzii de lirism estetizant, cu savori de limbă şi stil care aduc aminte, *mutatis mutandis*, de scriitura unui Fănuş Neagu (mergând până la "beţia" metaforică a "zicerii", sub semnul unei gratuităţi artistice care lasă în suspensie planul strict memorialistic).

Interesul predilect al volumului îl constituie, desigur, primele două părţi, cu amintirile din adolescenţă (1937-38, tangenţial şi 1940) şi apoi din anii de recluziune (mai ales de la Aiud şi Salcia). "Taina" originară şi fundatoare a întregii existenţe a autorului rămâne însă întâlnirea sa cu Codreanu şi cu lumea legionară, fapt ce explică şi îndreptăţeşte titlul şi subtitlul cărţii, căci experienţa penitenciară de mai târziu stă între aceleaşi linii de forţă ale crezului şi conduitei legionare, în afara cărora nici n-ar putea fi cu adevărat înţeleasă.

S-au îndreptat aici multe erori sau inconsecvenţe strecurate şi perpetuate în ediţiile anterioare, ceea ce face lectura mai lesnicioasă şi, sperăm, mai atrăgătoare pentru tânărul cititor de azi şi de mâine, la care autorul – acum nonagenar – se va fi gândit cu predilecţie. Textele sunt sprijinite şi de un material fotografic consistent, chiar dacă nu întotdeauna şi de calitatea pe care ne-am fi dorit-o. Rămâne destul loc de îmbunătăţiri şi pentru eventualele ediţii viitoare.

Chiar dacă nu au fost tocmai exemple de profesionalism editorial, se cuvine a le mulţumi totuşi tuturor celor care, de-a lungul a aproape două decenii, s-au implicat în editarea, prefaţarea şi mediatizarea acestor amintiri, ce ocupă deja un loc de frunte în ansamblul literaturii legionare şi al literaturii închisorilor, prin puritatea sufletească şi prin darul scriitoricesc al autorului.

R. C.

CUVÂNTUL MEU ÎNAINTE

Sunt dator cu câteva limpeziri. Am încercat să încredinţez hârtiei o mică parte din evenimentele trăite în urmă cu peste 70 de ani, la o vârstă când abia deschisesem ochii spre o viaţă ce s-a dovedit mai mult decât vitregă. Am intrat în lume într-o căsuţă sprijinită de patru meri şi un nuc uriaş, dintr-o margine de sat. Prima "binecuvântare" pe care mi-a oferit-o viaţa a fost vitregia ceasului, a zilei, a vremii.

Prima licărire de lumină mi-au dat-o şcoala şi biserica din satul de lângă Jiu, care mi-au fost, pe rând, prieten şi duhovnic. În 1937 – aveam 14 ani – preotul satului m-a trimis copil de prăvălie la o cooperativă legionară, gest de caritate faţă de un copil sărac.

Acolo, în curtea generalului Gheorghe Cantacuzino-Grănicerul, l-am văzut întâi pe Căpitan. Am socotit că am o datorie de suflet să însemnez ceea ce m-a impresionat atunci. Lucruri poate mărunte, dar care dezvăluiau o latură a vieţii trăite lângă cel care avea să rămână în conştiinţa mea – şi nu numai – "Arhanghelul Dreptăţii Româneşti".

Am vrut să fac cunoscut celor de azi şi mai ales celor de mâine, nume de oameni şi fapte pe care le-am trăit şi care m-au marcat pentru toată viaţa.

N-a fost uşor să fii considerat – şi tratat ca atare – "copil al Legiunii" într-un sat din România. Iadul se strecurase sub formă de şarpe corcit în venin de seceră şi ciocan, în totala revărsare a urii, în ale cărei

valuri am înotat abia respirând. Am trăit în pădurea de suliţi otrăvite, în urletele unor demoni roșii, cu gheare şi rânjete de şacal.

Dialogurile le-am reconstituit, cât mai fidel posibil, din aduceri-aminte, şi dacă s-au pierdut unele nuanţe, de vină este timpul. Esenţialul însă a rămas. Am consemnat întâmplări de atunci, după cum se va vedea în cuprinsul cărţii. Eram prea necopt ca să pot înţelege uriaşa personalitate a Căpitanului.

Căpitanul! Harismaticul trimis de Dumnezeu să trezească din amorţeală neamul românesc târât în prăpastie de marii şi mulţii lui duşmani. Omul care n-a cunoscut odihna în durere, care s-a situat la polul opus al nimicniciei, care a întrupat imperativul de "a vedea" – în sine, în jurul său şi mult mai departe. Şi-a supus fiecare act al său unui examen ce cuprindea totul: voinţă, cunoaştere, suferinţă. În zonele cele mai adânci ale fiinţei sale au stat: Dragostea de neam, Credinţa nestrămutată în Dumnezeul părinţilor noştri şi Nădejdea că fiara ce venea de la Răsărit va fi până la urmă zdrobită. Luptând cu răul din viaţă, cu răul din ţară, s-a format – cu ce preţ! – eroul, martirul.

Ultimele pagini încearcă să ridice o infimă parte din vălul negru ce a acoperit mulţimea fără de număr a celor ce nu s-au îndoit de dreptatea crezului lor; trupuri şi suflete strivite, dar care s-au ridicat vulcanic împotriva torţionarilor. În afară de elita Mişcării, aproape în întregime ucisă, s-a ridicat mulţimea de eroi necunoscuţi.

Crezul lor? Salvarea Ţării!

Ei, cei care juraseră să trăiască în sărăcie, să jertfească permanent pentru ţară, nu puteau fi cumpăraţi cu un blid de linte! Au arătat lumii că arma cea mai de temut pentru duşmani este propriul sânge vărsat din belşug de-a lungul unui sfert de veac, la Aiud, în Deltă, la Canal, în munţi, la minele de plumb. Am cunoscut, în temniţă, oameni – şi nu puţini – care au refuzat "libertatea" oferită de "putere" după ce executaseră chiar 23 de ani de muncă silnică! Au preferat să ducă mai departe jugul crucii, sub care au intrat de bună voie, pentru mântuirea neamului lor.

Am intitulat aceste însemnări *Un an lângă Căpitan. Amintiri sfinte din lumea legionară* socotind că, purtând pecetea adevărului (n-am inventat nimic), vor pătrunde mai uşor în inimile eventualilor cititori, de azi sau de mâine, cum spuneam mai sus.

Ce a urmat după eliberarea din 1964 este o poveste aparte, pe care am înfăţişat-o în a doua parte a cărţii, ştiut fiind că roata istoriei coboară ori ridică oameni şi fapte – care transcend fragila noastră fiinţă – după raţiuni care ne depăşesc şi pe care de multe ori nu le înţelegem.

Ilie Tudor

Partea întâi

ÎNAINTE

AŞA I-AM CUNOSCUT

– Să ne rugăm lui Dumnezeu! Să ne ridicăm cu gândul la sufletele martirilor!

Urma un şir de nume ale celor căzuţi, în frunte cu Moţa şi Marin. Cei prezenţi stăteau în picioare, cu faţa spre răsărit, unde pe perete era icoana Arhanghelului Mihail, sub care ardea o candelă. Mai jos, în partea dreaptă, tabloul unui bărbat cam la 35 de ani, cu privirea pătrunzătoare, cu fruntea înaltă şi părul răvăşit, care purta un cojocel cu guler negru (portul naţional al bucovinenilor): Căpitanul! Pe pereţi, fotografii ale multor tineri din diversele tabere de muncă, ce pe atunci împânziseră ţara.

Noi, legionarii lui Codreanu,
Din muncă ne-am făcut un crez
Şi-n toate părţile pornit-am
Echipele de cămăşi verzi...

Aşa începea unul dintre cântecele cu care Mişcarea Legionară reuşise în scurtă vreme să atragă şi să mobilizeze tineretul ţării. În brutăria lui Constantin Stanciu se amenajase sediul şi se închegase primul nucleu: un cuib compus din 13 oameni, în frunte cu preotul Dan Mihăilescu (jertfit şi el în temniţa de la Aiud, în perioada 1958-64). Nu prea înţelegeam eu la cei 13 ani ce se întâmplă, dar m-au vrăjit cântecele şi m-au mirat hotărârile ce se luau după terminarea

ședinței, care se sfârșea tot cu o rugăciune și cu un angajament benefic.

Bunăoară în iarna anului 1936, înainte de Crăciun, s-a luat hotărârea ca în săptămâna ce urma să se pornească la ajutorarea copiilor lui Dumitru Tudor, care rămăseseră fără tată într-o împrejurare ce nu s-a lămurit nici până azi.

Nea Dumitru era chirigiu. Căra lemne din pădure pentru depozitele din Craiova. Se formaseră echipe de 5-6 sănii (era iarnă), care plecau în grup. Erau lupi, răuvoitori, și oamenii se apărau. Au plecat din pădurea Radovanului (20 de kilometri în sudul Craiovei) de cu seara și dimineața au ajuns în sat. Pe el l-au găsit mort împușcat; l-au adus acasă boii cuminți, în sania plină. I-au rămas 6 copii, toți mărunți. Nu aveau de nici unele. În prag de iarnă, ei săraci, ce era de făcut? Anul fusese vitreg; bucate puține... Ce facem, camarazi? Nu-i putem lăsa. Înainte de toate, suntem creștini. Și s-a hotărât ca de săptămâna următoare să se pornească la strângerea de ajutoare din sat, să-i scoată din nevoie. Așa s-a făcut. În fruntea comitetului parohial – în care majoritatea erau legionari –, preotul Dan a adunat un car de porumb și alte bunuri cu care tușa Ghița și orfanii ei au ieșit cu bine din iarnă.

În fiecare săptămână, măcar o faptă bună. Cât de mică, dar să se facă! Se repara un podeț; o fântână, un drum... Se căutau și se găseau destule ocazii în care să poți face o faptă bună pentru aproapele tău.

*

Tot în iarna aceea o veste îngrozitoare a zguduit satul. Prin luna februarie, Anghel Marin, un om sărac, tot din Podari, era angajat ca îngrijitor la animalele sălbatice din punctul zoologic aflat în parcul orașului și care făcea bucuria copiilor. Alături de minunatul lac înconjurat de pomi de toate soiurile, era un fel de puț larg, în care hălăduiau 3-4 urși, îngrijiți și hrăniți de oameni angajați special pentru aceasta. Marin Anghel, om harnic și curajos, a intrat ca de obicei să le dea mâncare. Nu i-a mai închis după grilajul special amenajat – erau blânzi și se cunoșteau demult. Nu se știe ce s-a întâmplat, dar la urletul său de groază au sărit muncitorii din parc: l-au găsit cu o mână smulsă și cu hainele sfâșiate. N-a mai putut fi salvat. I-au rămas și lui 3 copii și o casă fără sprijin.

Și iarăși o inițiativă de cuib. S-au strâns bani, i-au cumpărat o vacă. Ba încă d-l Sever Teodorescu, fiu al satului, care avea un magazin de textile în Brașov, a adus un camion cu lucruri și a îmbrăcat copiii săraci din sat. Era și el legionar. L-am întâlnit cu bucurie în preajma Căpitanului în 1937, la o cooperativă legionară.

*

Faptele de mai sus sunt reale și mulți le cunosc. N-am schimbat nume, nici fapte, am socotit că așa e bine. Așa i-am cunoscut eu pe cei din satul nostru. Așa m-am atașat, cu toată curățenia sufletească și elanul adolescentin, la îndemnul părintelui, care a încercat să pună și bazele unei organizații de tineret

(Frăţiile de Cruce), dar n-a mai fost vreme.

În vara aceluiaşi an, 1937, s-a construit din temelie, în izlazul comunal, o fântână. "Fântâna Pandurilor" i se zicea înainte. O cişmea atât de necesară adăpării vitelor în arşiţa verii. Un izvor binecuvântat la vreo 3 kilometri de şoseaua Craiova-Calafat. A fost dărâmată de secretarul PCR Gh. Cătănescu, pentru că era construită de legionari şi avea pe frontispiciu deviza: "Hristos, Regele, Naţiunea". Au şters nu numai inscripţia, dar şi fântâna de pe faţa pământului, mai ales că lumea îi zicea de-acum "Fântâna Legionarilor".

Aşa se explică afluenţa intrării în Mişcare, care mai ales în judeţele Dolj şi Arad a fost masivă.

La alegerile din toamnă succesul la urne a speriat puterea, ce, la drept vorbind, se afla în mâinile Regelui Carol al Il-lea, care a şi decretat dictatura, din primăvară. A însemnat sfârşitul democraţiei în România, şi implicit sfârşitul tuturor acţiunilor Legiunii.

Cât despre copiii lui Dumitru Tudor, ei au crescut mari cu greu, dar s-au realizat toţi; inteligenţi şi îndârjiţi, sunt gospodari la locul lor, cu copii şi cu nepoţi.

COPIII LEGIUNII

În dimineaţa aceea de mai 1937, grupul nostru de copii, strânşi lângă un tânăr slăbuţ cu ochelari cu ramă groasă, urca în trenul Craiova – Bucureşti, cu o destinaţie precisă.

Eram 16 copii din judeţul Dolj, de la ţară, cu cămăşuţe lungi şi câţiva cu pălării de paie, vioi, dar stingheri, supravegheaţi de comandantul legionar avocat Bartolomeu Livezeanu, însărcinat de Căpitan cu ducerea la îndeplinire a circularei emise cu o lună în urmă, privind organizarea comerţului legionar. Această circulară prevedea: "Pentru salvarea comerţului românesc, şefii de sectoare şi din organizaţiile de la sate vor alege copii de peste 14 ani, din Oltenia mai ales, cu care să formăm viitorii comercianţi români...".

Iată-ne, dar, la fereastra vagonului elegant. Cine mai văzuse un compartiment cu scaune de piele, cu arcuri moi? Stăteam retras şi îl ascultam mirat şi curios pe tânărul acesta cu ochelari:

– Îl veţi cunoaşte pe Căpitan. Veţi vedea clădiri mari şi frumoase, şi alţi copii ca voi, din toată ţara. La început o să fiţi copii de prăvălie şi veţi învăţa tot ce trebuie în vederea formării voastre.

În Bucureşti ne-a copleşit totul: forfota străzilor, clădirile pe care le văzusem doar în cărţile de şcoală, îmbrăcămintea oamenilor...

Ne-am oprit în strada Gutenberg 3, într-o curte

pavată cu pietriş mărunt, cu un gard de fier verde, unde forfoteau o mulţime de tineri. Eram acolo 70 de copii din toată ţara, în curtea casei Generalului Gh. Cantacuzino-Grănicerul.

Ne-a luat în primire o fată, înaltă zâmbitoare, care ne-a spus:

– De acum înainte, eu sunt mama voastră.

Era atât de caldă şi de atrăgătoare încât am iubit-o din prima zi. Se numea Nicoleta Nicolescu.

*

La început am fost învăţaţi cum să ţinem furculiţa, cuţitul. Cum să stăm la masă. Din primele zile s-a început pregătirea noastră în vederea formării ca viitori oameni, comercianţi români, cu o morală legionară, creştină, cu un comportament corect.

În săptămâna care a urmat am fost echipaţi cu treninguri şi ghete noi, dăruite de marele industriaş D. Mociorniţă, simpatizant al Mişcării.

Într-o dimineaţă am fost aranjaţi pe două rânduri, după înălţime. Eram printre ultimii 10. De pe scări a coborât un grup de tineri. În mijlocul lor, un bărbat cam la 35 de ani, înalt, cu părul răvăşit de vânt, cu o figură parcă cioplită din piatră, frumos şi impunător, a trecut cu pasul rar printre noi, privindu-ne pe fiecare în parte. Pe măsură ce înainta, faţa i se însenina şi un zâmbet duios i se întipărea pe figură.

– Demult nu l-am mai văzut pe Căpitan aşa de vesel! – i-a şoptit Nicoleta inginerului Horodniceanu, şi el un fruntaş al Legiunii.

Căpitanul a trecut prin faţa noastră. A ales 12 dintre noi, printre care şi eu. Şi am plecat la Carmen Sylva. A venit cu noi şi Nicoleta.

A trecut peste o jumătate de veac de când copilul de la ţară se minuna de ceea ce i se întâmplase şi i se înregistrase în memorie şi în inimă pentru toată viaţa. Amintiri care nu s-au şters, în pofida sălbaticei prigoane care a bântuit peste toată suflarea românească, atâta amar de vreme.

*

Bunicul de azi are nepoţi studenţi, care se miră cum "tatae ăsta" cărunt şi chel a păstrat în tainiţele sufletului său atâtea întâmplări minunate de care ei nu au auzit. Îşi amintesc câteodată, plini de bucurie, cu câtă dragoste şi emoţie, în serile lungi de iarnă, în basmele cu care-i adormea, le înfăţişa un Făt-Frumos care, urcând pe munţi de suferinţă, ori străbătând păduri cu fiare sălbatice, înfrângea zmei şi balauri, viteaz şi neînfrânt.

Adeseori începea aşa:

Spune legenda că a fost o ţară
Cu holde de aur şi cer fermecat,
Cu freamăt de codri şi murmur de ape,
Cu sfinte troiţe la uliţi de sat...

URLĂ DUŞMANII

Plouase de cu seara şi aleile aşternute cu pietriş mărunt dintre corturile aliniate pe plaja de la Carmen Sylva străluceau umede în splendoarea unui răsărit de soare ce ieşea imens şi roşu din mare.

Cortul Căpitanului avea în faţă o copertină de 2 metri, sub care lucra. Scria până târziu în noapte, iar când ne trezeam noi, dimineaţa, îl vedeam tot acolo unde-l ştiam de cu seara. Era în curs de redactare volumul al II-lea din cartea *Pentru legionari*, pe care nu ştiu dacă îl va fi terminat...

După fuga de înviorare – alerga cu noi – până la apă şi înapoi, vreo 500 de metri, treceam la lucru, fiecare unde era repartizat. Cortul nostru fusese fixat lângă cel al Căpitanului, el hotărâse aşa.

În seara precedentă restaurantul fusese ticsit şi era destulă treabă. Pe la ora 11, ne întâlnisem cu un grup de studenţi proaspăt sosiţi în tabără, care încercau să înveţe un cântec adus atunci de la Bucureşti. Se chema "Răzbunare".

Căpitanul s-a apropiat de grup. Se bronzase. Avea un corp frumos, atletic, înalt, suplu, cu figura aceea inconfundabilă, ce ne era atât de dragă. A ascultat, a fredonat cu noi, iar la sfârşitul cântecului s-a încruntat nemulţumit şi a zis:

– Nu-mi place, camarazi! Melodia este splendidă, cuvintele însă... Răzbunare... Ce e aia? Răzbunarea este a lui Dumnezeu. Noi parcă vorbeam de iubire, de dragoste creştină. Nu?

Şi după o pauză mică:

– Ştiţi "Urlă duşmanii"?

– Da, Căpitane!

Eram vreo 30 de persoane care, alături de el, risipeam în clarul dimineţii frumuseţea cântecului legionar care-i plăcea lui îndeosebi. Redau din memorie:

Urlă duşmanii în cărare
Şi-şi arătă-n rânjet colţii,
Noi păşim cu nepăsare
Şi voioşi în calea morţii.

Las' să urle, las' să geamă
Şi să drapăne cu gheara,
Nouă nu ne este teamă
Atunci când ne cheamă Ţara!

Un gând sfânt pe noi ne strânge
în a jertfelor echipă:
Pentru cel flămând, ce plânge,
Ne jertfim în orice clipă.

Pentru gloria legionară
înfruntăm mereu duşmanul,
Jertfim totul pentru Ţară
Când ordonă Căpitanul.

Tinde spada, Căpitane!
Inimi de viteji aşteaptă

Să pornească milioane
Pentru lupta ta cea dreaptă!

Entuziasmul era ca un vulcan. Mai ales că la versul "Tinde spada, Căpitane!" toţi îl priveam. A clipit des şi s-a depărtat tăcut spre apă. A luat-o la fugă şi a plonjat suplu în valuri. Era un înotător excelent. A făcut un ocol şi s-a dus în jos, unde s-a amestecat cu mulţimea de pe plajă.

Pe seară se înnourase. Lângă şevaletul aşezat în faţa cortului, o fată drăguţă şi înaltă, cu pensula în mână, se plimba nemulţumită în sus şi în jos. Căpitanul a săltat capul şi a întrebat-o:

– Cum mai merge?

– Ochii! Ochii, Căpitane! Nu pot să-i redau! Nu pot!

El a zâmbit şi a ridicat privirea spre ea.

– Poftim! Ieri erau verzi şi acum au reflexe albăstrii! Cum să fac?

A privit-o dintr-o parte, amuzat.

– De când ne cunoaştem, Nicoleta?

Pe ea parcă o răcorea un zefir. Era una dintre sutele de studente care şi-ar fi dat viaţa pentru el. Ceea ce a şi făcut până la urmă. Dar să nu anticipez.

Între timp au venit doamnele Elena Codreanu şi Iridenta Moţa (sora Căpitanului) şi au plecat toţi patru. Ea li s-a plâns, glumind, de necazul nereuşitei sale, apoi s-a îndepărtat râzând.

După plecarea lor, ne-am uitat şi noi la pânza din care se desprindea, clară, imaginea Căpitanului, aşa cum îl văzusem cu o clipă înainte şi cum îl ştiam. Nouă ni s-a părut tabloul deosebit de frumos. Şi ochii! Ochii Căpitanului nu erau nici verzi, nici albaştri, ci aşa cum îi ştiam: cu reflexe de oţel, când se-ncrunta; calzi şi blânzi, când vorbea cu noi.

Peste câteva zile „pictoriţa" terminase tabloul şi-şi strângea pensulele şi culorile. Căpitanul tocmai venea.

– Gata?

– Gata, Căpitane.

– Eşti mulţumită? Îţi place?

Nu ştiu ce i-a răspuns, dar după salutul reglementar i-a întins mâna, a luat-o părinteşte de după umăr şi s-au îndreptat spre grădina restaurantului nostru.

Nicoleta! Eroina care în timpul prigoanei a fost arsă de vie în crematoriu de către zbirii puterii acelei vremi. Poate că atunci, în acele clipe tragice, ochii Căpitanului erau îndreptaţi către ea, încurajând-o.

13 IULIE 1937

Grădina restaurantului legionar din Carmen Sylva, acum Eforie Sud, era situată în stânga şoselei Constanţa – Mangalia, între mare şi lacul Techirghiol. Staţiunea, pe atunci, se compunea din vile răzleţe, străjuite de pomi fructiferi, răspândite pe o distanţă de vreo 3 kilometri, şi din câteva unităţi comerciale înghesuite de-a lungul drumului nepavat, dar mărginit de salcâmi.

Lângă localul nostru se afla un stabiliment foarte elegant al unui oarecare Braun. Acolo serveau chelneri în frac, iar seara atmosfera era înveselită de un taraf şi de formaţii de teatru sau de revistă, venite din Bucureşti, ce-şi etalau repertoriul pe o scenă luminată *a giorno*. Localul era de clasa întâi, aşa cum era şi scris pe firmă, la vedere. Grădina noastră era împrejmuită cu rogojini pictate, care ne apărau de vânt şi de soare, pe jos cu pietriş mărunt, curat şi în permanenţă umezit. Tocmai sta era una dintre sarcinile noastre, ale celor 12 copii-ucenici. Din loc în loc, la vedere, erau puse afişe: "BACŞIŞ NU SE PRIMEŞTE! AICI SERVESC LEGIONARI!".

Pe noi ne îndrumau în "meserie" chelneri de calitate: studenţi, medici, ingineri, avocaţi, profesori etc. Bunăoară simpaticul grataragiu, roşcovan şi mereu vesel, cald şi apropiat, cu o bonetă albă pusă pe sprânceană, nu era altul decât doctorul Bolintineanu, cunoscutul chirurg, care acum îşi zdrăngănea profesional cleştele cu care întorcea carnea încinsă!

Acest om, recunoscut ca probitate profesională, păstra încă în suflet candoarea copilăriei. Astfel, în ziua de 13 iulie 1937, când se împlineau 6 luni de la eroica moarte a martirilor Moţa şi Marin, Căpitanul a hotărât ridicarea în grad a unui număr însemnat de instructori, ajutori de comandanţi şi comandanţi. Printre aceştia şi doctorul Bolintineanu. Când s-a auzit strigat, a înlemnit în poziţia de drepţi, iar când Căpitanul l-a îmbrăţişat, s-a fâstâcit ca un copil.

Solemnitatea s-a desfăşurat seara, târziu, după închiderea localului. Fusese o zi senină de vară, călduroasă. Pietrişul umezit încă mai păstra răcoarea din timpul zilei, când avalanşa de clienţi, într-un du-te-vino permanent, căutau o masă liberă.

La vecinii noştri, cu toată eleganţa serviciului şi cu tot meniul sofisticat, mesele libere nu erau o raritate. Ici şi colo, câte un grangur cu bani.

La noi, începând cu ora 7 seara şi până după 11 noaptea, nu puteai să-ţi tragi sufletul. Era şi mult mai ieftin. Se serveau fripturi, salată şi bere ca pe bandă rulantă. Nu aveam noi muzică, artişti sau dansatoare despuiate, dar era multă tinereţe, bună dispoziţie, curăţenie şi mai ales disciplină legionară, atitudine civilizată şi bun-simţ.

Îmi vine în minte o scenă de tot hazul, care are semnificaţia ei. Şirul de 25 de mese era debarasat de mine. Chelnerul era avocatul Bartolomeu Livezeanu, comandant legionar. La o masă, o doamnă destul de plinuţă şi care-şi etala eleganta toaletă şi pălăria mare, se fâţâia nemulţumită pe scaunul de răchită şi,

după câteva minute, a bătut în masă.
– Chelner, aici!
Aglomerația era mare și noi alergam, încercând să mulțumim lumea. Impecabilul chelner s-a prezentat ceremonios, pentru a lua comanda.
– Ce dorește doamna?
– Ce aveți?
După ce i-a adus la cunoștință meniul, clienta a ales ce dorea, iar chelnerul a notat în carnețel. Când a vrut să se îndepărteze, l-a oprit:
– Ia stai!
Acesta s-a întors imediat, atent, cu creionul pregătit, privind-o peste ochelari.
– Da, vă rog!
– De unde te cunosc? Ai servit cumva într-un local din București? Semeni foarte mult cu un cunoscut al meu, avocatul Livezeanu...
– Eu sunt, doamnă!
A sărit în sus, ca arsă.
– Ia stai, frate! Am venit aici să fiu servită de un avocat? De unul dintre cei mai străluciți ai baroului Ilfov? Doamne ferește! Ce s-a întâmplat?! Ce-ați pățit?!
El s-a îndepărtat grăbit spre grătar făcându-mi semn să-i aduc ce-i trebuia: tacâm, coșulețul de pâine etc. Când s-a întors, m-a întrebat zâmbind:
– Unde e doamna?
– Păi... după plecarea dvs. s-a ridicat, parcă speriată, și a fugit nedumerită, neînțelegând ce s-ar fi putut întâmpla cu avocatul Livezeanu de a ajuns... chelner!

Tot pe rândul nostru, la ultimele mese din marginea dinspre mare, s-au așezat Căpitanul, Ilie Gârneață, profesorul Ion Zelea Codreanu și cei cinci întorși din Spania: inginerul Gh. Clime, prințul Alecu Cantacuzino, Bănică Dobre, Nicolae Totu și preotul Dumitrescu-Borșa, împreună cu doamnele Ana-Maria Marin, Elena Codreanu și Iridenta Moța, care erau în doliu. Uniseră trei mese și așteptau. Era pe la ora 9 seara. Restaurantul era ticsit. La un moment dat, Nicolae Totu se ridică impunător – era om mare, înalt – și, după ce și-a privit ceasul, a rostit cu o voce de bariton, care a dominat larma din local:
– Domnilor! Toată lumea, drepți! Toți legionarii pentru onor înainte!
Brațele au răpăit pe piepturi, au săgetat aerul și au țâșnit spre cer.
– Păstrăm un moment de reculegere în memoria eroilor Moța și Marin.
Liniștea s-a întins ca o apă. Privirile nedumerite ale clienților se plimbau împrejur, mulți neînțelegând ce se întâmpla. Nimeni n-a mai mișcat. Comandantul Totu, cu ochii pe ceas, a ordonat pe loc repaus, după care s-a adresat mulțimii:
– Domnilor, vă rugăm să ne iertați! Azi, la ora aceasta, se împlinesc 6 luni de când camarazii noștri Ionel Moța și Vasile Marin și-au dat viața pe frontul spaniol, pentru credința noastră, pentru Cruce și Legiune. Pentru noi, pentru legionari, a fost o zi mare. Poftă bună!
Mulțimea a început să aplaude, iar noi am purces la activetatea firească. În minutul de reculegere, l-am

privit pe Căpitan. Era ca o stană de piatră. Primea onorul celor câteva sute de legionari alături de eroii din Spania, dintre care doi răniţi; privirea îi era ridicată în sus, spre cerul senin, înstelat, de unde cei doi îi răspundeau la salut din eternitate. Îşi strângea fălcile, stăpânindu-şi emoţia, cu mâna ridicată, mai ales că doamnele, după momentul de reculegere, se prăbuşiseră pe scaune, cu batistele la ochi.

Peste puţină vreme am dus şi la masa lor cina şi câteva sticle de limonadă. Freamătul grădinii a învăluit seara de iulie, senină şi caldă. După golirea localului, în jurul orei 12, în lumina lunii, au rămas în jur de o sută de bărbaţi: cei ridicaţi în grad în ziua aceea. S-a întins o masă comună, binecuvântată de părintele Dumitrescu-Borşa. Până târziu, mult după miezul nopţii, s-au întreţinut legionarii cu Căpitanul, care abia a atins mâncarea. A stat aproape toată vremea cu coatele pe masă, privind înainte, în el, unde cei doi erau prezenţi pentru totdeauna.

Ne-am ridicat de la masa care s-a încheiat, ca întotdeauna, cu rugăciunea "Cu noi este Dumnezeu" cântată în cor de cei prezenţi. Sonoritatea imnului sfânt plutea peste întinderea fără margini a mării, a nopţii, a cerului, spre care gândurile şi sufletele noatre se ridicau, purificate prin rugăciune, ca să comunice cu cei căzuţi pentru biruinţa crucii lui Hristos şi a sfântului lor crez.

20 IULIE 1937

După emoţionantul moment din 13 iulie, când se făcuse pomenirea de 6 luni de la căderea lui Moţa şi a lui Marin în Spania, Căpitanul a plecat la Bucureşti.

În tabără, activitatea era, ca întotdeauna, în toi. Muncă, disciplină, educaţie şi cântec. Creşteam în spirit legionar, care ne era din zi în zi mai necesar, mai drag, sub îndrumările neobositului avocat Bartolomeu Livezeanu şi ale Nicoletei, însărcinaţi de Căpitan cu aceasta. Ne luam la întrecere în zori de zi pe malul mării, ne căleam. Din cauza vârstei şi a originii noastre, îl supăram deseori pe instructorul nostru cu inerentele "călcări de poruncă".

Eram 12 adolescenţi, toţi fii de ţărani, care vedeam pentru prima dată marea şi care intrasem întrun ritm de viaţă total străin formării noastre de până atunci, un ritm miraculos.

*

Era în dimineaţa zilei de 20 iulie, zi cu adieri de vânt cu iz de Techirghiol, cu un miros specific, parcă amar. După pregătirea grădinii pentru clienţi şi după gustarea de la ora 9, profitam de o oră de repaus. Mă retrăsesem într-un colţ, cercetând cu privirea ca să văd dacă mai e ceva de pus la punct.

În vremea aceasta, a intrat un grup de vreo 10

persoane şi au fost întâmpinaţi de comandantul Petre Ţocu cu emoţie şi respect. Erau Radu Mironovici, Ion Zelea Codreanu, eroii din Spania, Ilie Gârneaţă, generalul Gh. Cantacuzino şi Mile Lefter. O parte din elita Mişcării.

Soarele se ridicase destul şi pietrişul începuse să se încălzească. Au căutat din ochi un loc potrivit şi s-au aşezat în zona mea. M-am sculat, am salutat şi am încercat să mă îndepărtez, dar „chelnerul" meu m-a luat deoparte şi mi-a dat dispoziţie să stau pe aproape şi, dacă e nevoie de ceva, să-l anunţ. Împreună cu alţi băieţi, am adus nişte răcoritoare. Cei de la masă discutau încet, cu gesturile calme ale unor oameni preocupaţi de probleme pe care eu nu aveam cum să le înţeleg.

După vreo jumătate de oră a sosit şi Căpitanul împreună cu Nicolae Horodniceanu, urmaţi de Ilarie, şoferul Căpitanului. S-au îndreptat spre cort, ducând o valiză mică. La apariţia sa, toţi s-au ridicat în picioare şi au strigat în cor:

– Să trăieşti, Căpitane!

Acesta s-a îndreptat spre ei şi le-a strâns mâinile pe rând. Mi-a aruncat din fugă pălăria; avea o pălărie neagră, cu borurile mari, pe care eu am prins-o din zbor. Eram cam la un metru, pe culoarul dintre mese, când mi-a spus:

– Adu-mi şi mie o apă minerală mare!

Nu ştiam ce să fac cu pălăria. M-am uitat în jur şi imediat am ţâşnit spre cort, vreo douăzeci de paşi, după care m-am întors strângând în mână o sticlă de apă minerală. S-a aşezat între cei prezenţi, cu o lu-

mină în ochi din care se împărtăşeau toţi cei cu care venea în contact.

Aşa era Căpitanul. Avea o faţă deosebit de expresivă; privirea lui, când era bucuros, lumina. Când o undă de supărare îi trecea peste faţă, te făcea să priveşti în jos, indiferent dacă erai sau nu vinovat. Purta o bluză alb-crem şi pantaloni albi lungi. Şi-a şters faţa în timp ce-i privea pe ceilalţi. O pală rebelă de vânt îi răvăşea părul.

La un moment dat, văd că-l priveşte ceva mai insistent pe Ilie Gârneaţă. Se adresează grupului cu o umbră de zâmbet:

– Ce e azi, camarazi?

Întrebarea nu era prea clară.

– Ce zi e astăzi?

– 20 iulie, Căpitane.

– Exact, 20 iulie. Deci?

S-au uitat unul la altul, oarecum nedumeriţi, şi deodată Radu Gyr sare entuziasmat:

– Sigur că da! Este Sfântul Ilie!

Apoi, îndreptându-se spre Ilie Gârneaţă:

– La mulţi ani, bădie! Să ne trăieşti!

Explozie de simpatie caldă. Toţi l-au felicitat. Acesta, care probabil că şi uitase, le mulţumea.

Stăteam deoparte cu d-l Livezeanu, care, cu ştergarul pe braţ, se retrăsese mai alături – era acum chelner, nu? Ne bucuram de atmosfera de destindere ce ne înconjura. Şi atunci... ţine-mă, Doamne! Căpitanul îmi face semn cu degetul să vin spre el. M-am oprit la doi metri în poziţia de drepţi corectă, aşa cum ne arătase el la Casa Verde, încă din mai, când

venisem la Bucureşti. De la vârful picioarelor până la poziţia capului, totul fără greşeală. Studiam în gând, în timpul acesta, cum stăteam: degetul mijlociu pe vipuşca pantalonilor, capul drept, pieptul în afară, tot corpul uşor aplecat înainte, privirea deasupra orizontului la un metru, mâna dreapta sus.

– Trăiască Legiunea! Să trăieşti, Căpitane! – şi am rămas cu privirea pironită pe el.

– Spune-le şi dumnealor cum te cheamă.

– Sunt "fratele de cruce" Ilie...

– Bravo, iedule! La mulţi ani, ăl mic!

Era bătrânul profesor Ion Zelea Codreanu, care mi-a şi strâns primul mâna şi apoi m-a îmbrăţişat.

– La mulţi ani, camarade, să te faci mare!

Barba moale şi albă a generalului Cantacuzino, cu uşor miros de tutun, mi-a mângâiat obrazul. M-am fâstâcit de tot, dar nu m-am mişcat. Alecu Cantacuzino, cu mâna sănătoasă, m-a luat de după umeri, a stat puţin cu mine şi m-a mângâiat. Mi-am explicat mai târziu gestul acesta de intimitate. Când intrau în grădină, d-l Livezeanu îmi şoptea la ureche cine sunt.

–... şi acela cu mâna în eşarfă este prinţul Alecu Cantacuzino, rănit in Spania!

La care eu am zis compătimitor:

– Săracul de el!

Se pare că d-l Livezeanu i-a spus şi răspunsul său a fost această frăţească strângere de umeri cu mâna sănătoasă, clipă ce nu se mai termina. Ba unul dintre ei, nu ştiu care, m-a tras de urechi ca la noi, la olteni. Am făcut stânga-împrejur, oftând uşurat.

De la bucătărie veneau spre masa lor Nicoleta Nicolescu, Smaranda Taşcă şi d-na Moţa cu o uriaşă tavă de gogoşi, iar Pârâianu cu o baterie de vin rece şi cu paharele respective. S-a vorbit mult despre dragoste şi disciplină. Mulţi nu şi-o pot imagina şi nu o pot pricepe. Era o trăire nouă, ivită, crescută şi aplicată de geniul şi credinţa acestui harismatic conducător, el însuşi pătruns de o mare dragoste faţă de om, cum cred că numai în primele veacuri creştine s-a trăit. Aşa se explică de ce tineri din toate colţurile ţării, care se întâlneau pentru prima oară, se comportau de parcă s-ar fi cunoscut de când lumea, fraţi gata în orice clipă de a se ajuta reciproc în orice împrejurare, fie ea cât de grea, ştiind fiecare că acesta este drumul pe care s-au angajat liberi şi conştienţi de obstacolele pe care le bănuiau şi pentru care unii şi-au dat chiar viaţa. Aceste grupuri venite din toate colţurile ţării se puneau la dispoziţia şefului taberei, cerând de lucru. Făceau de toate: gospodărie de tot soiul, serveau în local cu îndemânare de profesionişti. Treceau la casă, la încasările zilnice, fară ca cineva să se îndoiască de cinstea lor, de corectitudinea fiecăruia. Toţi aveau în minte şi în suflete povaţa Căpitanului: "Atitudinea legionarului, oriunde şi oricând: ca-n Biserică!".

Îmi amintesc o întâmplare, un fapt mărunt, care este grăitor. În bucătăria restaurantului se intra prin grădină. Acolo, şapte sau opt fete, studente la diverse facultăţi, curăţau cartofi, sau cine ştie ce treabă gospodărească făceau. Două tocmai intrau pe uşă cu un coş destul de greu, plin. În urma lor, camaradul

Pârâianu, şi el prin anul patru la Drept, cu o găleată în mână. La un moment dat, una dintre fete – logodnica sa –, împiedicându-se, era să cadă. El a intervenit la timp, după care i-a dat, uşor, o palmă peste fund. Ea s-a înroşit toată şi l-a apostrofat. Întâmplător, această scenă a fost observată de Căpitan, care m-a chemat cu:

– Trimite-l pe Pârâianu la mine!

După ce probabil că l-a mustrat pentru gestul sau indecent, l-a sfătuit să-şi aplice singur pedeapsa ce crede că i se cuvine. Aşa se făcea. Dacă un legionar călca disciplina ori legea moralei creştine, cu sau fără voie, se autopedepsea, verificat numai de conştiinţa sa.

Pârâianu era gospodarul unităţii. Se ducea zilnic la Constanţa cu "Căprioara", o camionetă a noastră, pentru a face cumpărăturile. Începând din ziua aceea, se scula mult înaintea zorilor, se ducea şi se înapoia pe jos de la Constanta, şi asta a făcut-o timp de 10 zile, ca ispăşire.

Camioneta îl ajungea pe drum, dar nu s-a urcat niciodată. Era cald şi era obosit, dar nu şi-a călcat niciodată angajamentul. Conştiinţa lui îi era judecător şi controlor, pentru un fleac, am zice, şi nu jignire faţă de fata care avea să-i fie soţie. Pentru tăria lui a fost felicitat de Căpitan.

Aceasta era trăirea legionară: viaţa nouă preconizată şi aplicată de cel care trebuia să cadă jertfă la zidirea acestei vieţi, la transformarea morală şi spirituală a Ţării.

BARTOLOMEU LIVEZEANU ŞI NICOLETA NICOLESCU

Nu eram la vârsta discernământului şi a înţelegerii unor fenomene în care viaţa mă aruncase şi în care mâna lui Dumnezeu a avut rolul determinant. De aceeea, poate, anumite figuri de oameni mi-au rămas întipărite în memorie, şi mai ales în suflet, încât şi azi, după mai bine de o jumătate de veac, închid ochii şi-i văd aşa cum i-am întâlnit.

Pe lângă uriaşa figură a Căpitanului, despre care am scris multe pagini, care se cunoaşte că a fost şi va rămâne Arhanghelul Dreptăţii Româneşti, cum bine spunea Ion Aldea, voi vorbi despre două personalităţi excepţionale.

Încerc uneori să refac în minte figura celei care a fost Nicoleta Nicolescu, cea care ne-a adoptat la ordinul Căpitanului, de cum am ajuns la sediul central din Gutenberg, aşezaţi unul lângă altul, în şir de vreo 20 de metri.

Căpitanul, după ce ne-a examinat pe fiecare – nu se grăbea –, s-a întors spre Nicoleta:

– Îi vezi? De acum încolo, tu eşti mama lor.

– Am înţeles. Să trăieşti, Căpitane!

În urma ei, care venea spre noi, inginerul Smărăndescu, secretarul Căpitanului, îşi potrivea paşii. Ilarie, şoferul, tocmai trăsese maşina lângă scară. Căpitanul, răspunzând la salutul tuturor, a ieşit pe poartă.

După plecarea lui, Nicoleta ne-a încolonat în şir de câte trei şi ne-am îndreptat spre cantina legionară de lângă Biserica Ilie-Gorgani, lângă Sediu – eram pe atunci cam 70 de copiii, ulterior ne-am înmulţit. Nicoleta:

– Ei! Iată copiii, ce facem când ne aşezăm la masă?

– Rugăciunea! – se auziră câteva glasuri.

– Cine spune "Tatăl nostru"?

Am săltat mâna....

– Şi ne izbăveşte de cel rău ...

– Că a ta este împărăţia şi puterea şi slava, a Tatălui şi a Fiului şi a Sfântului Duh! – a încheiat o voce baritonală.

Era părintele Dumitrescu-Borşa, care a binecuvântat masa şi pe noi.

În timp ce mâncam, "Mama" trecea pe la fiecare, ne corecta poziţia pe scaun, ne arăta cum să ţinem furculiţa, cuţitul etc.

– Copii, acum, la început, veţi fi *piccolo* – ajutor de chelneri, copii de prăvălie în magazinele noastre. Trebuie să învăţaţi cum să vă comportaţi. Civilizat, curat, cum se cere.

Avea o voce blândă şi era cu ochii pe noi. Ba un nasture lipsă la haină, ba şireturile dezlegate, ba băscuţa de pe cap nu ştiu cum, pe toate le vedea.

Aş vrea – cu slabele mele puteri – să fac, de asemeni, portretul comandantului legionar Bartolomeu Livezeanu – avocat craiovean, prima aripă sub care ne-am adăpostit din primele zile ale urcuşului spre adevărata trăire legionară, care era, înainte de toate,

o trăire creştină.

Încă de la scara vagonului ce urma să ne ducă la Bucureşti, am fost ajutaţi cu o grijă de frate mai mare de tânărul acela ce avea ochelari cu ramă groasă şi un zâmbet care te încălzea.

– Încet, fiţi atenţi!

*

Dacă în tainiţele sufletului curat păstram figura primului învăţător, imediat alături era aşezat camaradul comandant Bartolomeu Livezeanu, însărcinat de Căpitan cu educaţia şi formarea noastră, ca viitori comercianţi români, dar mai ales ca oameni. El şi Nicoleta.

Iată-l străduindu-se să ne convingă cât de sănătos e la mare, în faţa căreia nu ne lăsam convinşi să ne lepădăm cămăşuţele lungi ori pălăriile de pe cap.

Zvelt, cu un trup de sportiv, înotător excelent, se arunca în valuri din barca mult prea îndepărtată de ţărm. Se afunda şi ieşea hăt, departe, spre groaza noastră, a celor 5-6 pe care ne lua la plimbare. De ce-l iubeam? Prisosul de dragoste cu care ne învăluia permanent. Grija cu care ne îndruma paşii, cu competenţa pedagogului, şi, mai ales, stăruinţa cu care ne urmărea evoluţia.

După vreo 8 luni de zile, timp în care crescusem alături de Nicoleta Nicolescu, nu se mai cunoşteau "puştanii de la ţară", timizi şi timoraţi de noutatea vieţii în care fuseserăm aruncaţi. Devenisem în scurt timp nişte adolescenţi cu priviri îndrăzneţe, cu atitu-

dini maturizate, cu un orizont limpede în cele ce aveam de făcut.

Începusem să ne mişcăm cu siguranţă de profesionişti în îmbulzeala de fiecare zi a restaurantelor, a prăvăliilor de diverse specialităţi şi chiar lângă standurile mereu înmulţite, de toate felurile, din pieţe. Poate şi mândria de "a fi cineva", în înţelesul vârstei noastre, 14-15 ani... Poate şi faptul că ştiam că avem în spate un sprijin puternic din partea unor oameni care ştiu ce vor.

LUBENIŢA

Duminica senină de sfârşit de iulie avea să fie plină ca de obicei de mulţimea de clienţi ce preferau restaurantul legionar din cauze binecuvântate. Ne terminaserăm treburile de dimineaţă – punerea la punct a grădinii – şi ne odihneam în voie.

Se pripăşise printre noi, nu-mi amintesc prin ce împrejurare, un pui de tătar de vreo 12 ani, adus probabil de un ocrotitor. Era firav, cu puternice trăsături specifice rasei; ochii oblici foarte vioi, pometţii ieşiţi. în sfârşit, o înfăţişare ciudată, mai ales pentru noi, care nu mai văzusem un pui de tătar. Îl chema Selim. Prilej de glume, mai mult sau mai puţin vinovate, după temperamentul celui cu care venea în contact, sau după situaţie. Stătea mai mult pe lângă mine. Îmi părea rău de el, mai ales când era luat în tărbacă de vreun coleg pentru cine ştie ce stângăcie.

Se întâmpla câteodată să se trezească cu o bucată de şuncă lângă pâinea lui, sau cu câteva jumări rătăcite în farfuria cu ciorbă, fapt care-l îngrozea. Se ridica repede de la masă, stăpânindu-şi greu senzaţia de vomă. Era musulman şi în religia lui – se ştie – nu se mănâncă porc. Sărmanul Selim! Se uita cu ochii mari, înspăimântaţi, în timp ce doi, trei năstruşnici dintre noi se amuzau. Venea lângă mine şi mă ruga aproape plângând să le spun ca el nu e păgân.

– Zi-le matale, nene!

Îmi zicea "nene", deşi era mai mic ca mine cu

doar doi sau trei ani...

– Zi-le că eu nu vreau să mă spurc, că e păcat!

Când au înţeles băieţii că nu fac bine, l-au lăsat în pace, ba încă îl şi ocroteau, înmulţindu-i în faţă brânză, ouă, roşii, mă rog, ce mânca el. Se împlinise Selim la faţă şi la trup şi se simţea extraordinar de bine cu noi. Era ca o zvârlugă. Nu pregeta să fugă unde era chemat şi o făcea cu bucurie.

Căldura începuse să se facă simţită şi căutam umbra.

– Băieţi, ce-ar fi să cumpăram o lubeniţă? – sări careva. Sunt în piaţă grămezi cât dealul, de toate neamurile!

Am strâns de la fiecare mărunţişul necesar. A dat şi Selim.

– Cine se duce?

Ăla eu, ăla eu, dar nici unul nu se dădea dus! Am tras la sorţi şi a căzut pe mine. Cu cei 60 de lei se puteau cumpăra mai multe lubeniţe – cum îi ziceam noi, oltenii, la pepenelui verde, prilej de hohot pentru Selim şi pentru cei doi moldoveni dintre noi.

– Neamule! Să iei una mai babană, mă! Că suntem şase!

Am luat de la bucătărie o papornıţă şi m-am pornit la piaţă, care era la circa 300 de metri de noi. M-am învârtit cunoscător pe lângă mormanele de lubeniţe verzi, am ciocănit câteva – lăsasem acasă o hartă bună de bostănărie – şi am ales una vărgată, lunguiaţă, de a cărei calitate eram sigur. Aş fi putut lua două, dar nu încăpeau în papornıţă şi nu le-aş fi putut duce. Nu l-am lăsat pe cel care vindea să mi-o

crape, ştiam eu ce ştiam, aşa că m-am încărcat cu povara mea dulce şi... la drum!

Străbătusem mai bine de jumătate de distanţă. Mă opream din când în când să mai răsuflu şi, pe când mă tot coţopeneam – subapreciasem greutatea –, doi paşi elastici se apropiară din urmă şi un glas cunoscut îmi zise:

– E grea?

– Este. Nu... Nu este... Să trăiţi, Căpitane!

– De ce ai plecat singur?

– Aa... mie mi-a fost rândul; am tras la sorţi şi apoi ceilalţi au mai avut treabă!

– Cine e ofiţer de serviciu?

– Camaradul comandant Nacu.

– Care din ei, Mihai sau Vasile?

Erau doi fraţi: Vasile, inginer silvic, şi Mihai student la Teologie.

– Nu ştiu care din ei.

– Bine.

Pusesem povara jos cât am vorbit. Mă pregăteam să plec şi aşteptam să se îndepărteze.

– Ia de-aici!

Am luat-o amândoi. Nu prea ne potriveam. Dânsul era înalt, iar eu abia de-i ajungeam la subsoară. Aşa că o ducea aproape singur, iar eu o purtam de partea cealaltă – să-l ajut. M-a mai întrebat nu mai ştiu ce şi, când am ajuns la poarta grădinii, mi-a dat cu grijă papornıţa, cu care am cotit spre interiorul grădinii restaurantului. Peste puţin timp a intrat şi dânsul, însoţit de ofiţerul de serviciu, Mihai Nacu, şi de alţi doi, cu care s-a îndreptat spre cortul său.

Băieţii mi-au ieşit înainte bătând din palme. Mi-au luat papornița, s-a întins o muşama pe o masă, într-un colţ mai retras, şi am tăbărât pe lubeniţă, care la prima atingere a cuțitului a crăpat de la cap la coadă, roşie şi zemoasă, cu un gust nemaipomenit.

Pe când ne înfruptam nu prea "domneşte", prin portiţa dinspre mare, desculţ, în pantaloni scurţi şi într-un maieu alb, Căpitanul venea spre noi.

– Bravo! Aşa camaraderie! La mine v-aţi gândit?

Am început, stingheriţi, să ne ştergem mâinile şi gura, neștiind ce să facem. Cel mai prompt a fost Selim. A tăiat o bucată bună de miez fără sâmburi – a înfipt cuţitul lung în ea şi a întins-o Căpitanului. Văzând însă că e gata s-o scape, Căpitanul a apucat la timp felia şi s-a aşezat cu noi la "ospăţ". Ce să mai mănânci, că nu mai eram în largul nostru! Ne-a văzut stingthereala, a zâmbit şi a întrebat:

– Cine a plătit-o?

– Noi toţi.

Şi către mine:

– Cât a costat, iedule?

– 20 de lei, Căpitane!

A pus pe masă două hârtii de o sută, ne-a mulţumit şi s-a ridicat. Am căscat toţi ochii mari. La nedumerirea noastră, a precizat:

– S-aveţi de buzunar.

Se uita după un ştergar, pe care imediat i l-am adus. A plecat la treburile sale, făcându-ne cu mâna. Când le-am spus băieţilor şi că dânsul mă ajutase să o aduc, nu le venea să creadă.

– Bine, mă deşteptule! Cum ai îngăduit tu să te ajute Căpitanul?

– Tu ce-ai fi făcut?

Adevărat. Ce puteai să zici? Şi mai ales că era şi grea.

*

Aceasta era atmosfera şi acestea erau raporturile noastre cu şeful Legiunii, care ne-a iubit atât şi care ne-a dorit un viitor frumos, demn şi mai ales cinstit şi creştinesc. Într-o lume care gonea după afaceri veroase – într-o lume în care cinstea şi dreptatea erau vorbe goale. Lumea aceasta, pe care dânsul o dorea transformată şi care l-a asasinat mişeleşte.

VÂNT DE SEARĂ

Începutul toamnei se făcea simţit cu fiecare zi ce trecea. Frunzele celor cinci salcâmi din faţa grădinii noastre din Carmen Sylva începuseră să prindă culoarea pală a sfârşitului existenţei lor din vara ce trecuse.

Era pe la chindie. Pregătisem localul în vederea sosirii clienţilor, ce începuseră să se rărească, căci se apropia închiderea sezonului. În mâini cu vreo şase coşuleţe goale de nuiele împletite, venea spre noi Nicoleta. Cu faţa arsă de soare, cu părul tăiat scurt, părea o fetiţă de 15-16 ani, ceva mai răsărită ca noi. Ne-a cuprins dintr-o privire, după care:

– Prejbeanu, Tudor, Văduva, haideţi cu mine!

Ne-a dat fiecăruia câte un coşuleţ şi am pornit după dânsa. Nu mai ştiu dacă Nicoleta era frumoasă. O văd ca ieri: o fată suplă, cu ochii mari, înaltă, mereu cu zâmbetul pe buze, niciodată stând locului. Mie cel puţin mi se părea Ileana Cosânzeana. Nu o văzusem niciodată în pantaloni, de când eram în tabără. Acum purta o pereche de pantaloni închişi la culoare, un taioraş scurt, iar pe cap îşi aşezase o băsmăluţă uşoară, legată sub bărbie.

Am ieşit pe portiţa ce da spre strada mare, unde ne aşteptau comandantul legionar Alecu Cantacuzino şi dr. Ion Banea. Primul nu mai avea mâna legată de gât cu o eşarfă albă, cum îl văzusem prin iulie. Era unul dintre cei opt legionari care luptaseră în

Spania; fusese rănit şi se pare că acum era vindecat; ducea în mână o cutie de vioară, iar pe cap o băscuţă în carouri, cum purtau pe atunci tinerii din înalta societate. Am fost întâmpinaţi cu:

– Ne grăbim, Nicoleta?

– Nu, camarade comandant. Am rezolvat. După ce camioneta se descarcă, noi trecem cu barca. Avem vâslaş.

Apoi cu un zâmbet:

– Nu un oarecare!

"Vâslaşul" – dr. Banea – era unul din cei mai apropiaţi camarazi ai Căpitanului, senator legionar. Purta acum un tricou marinăresc, cu nişte braţe într-adevăr de "om al valurilor". Ne-a surâs şi am pornit spre locul unde trebuia să ajungem. Noi trei ne-am aşezat pe băncuţa dinspre vârf. În capul celălalt, Alecu şi Nicoleta, iar la rame, bine înfipt cu picioarele în stinghia de jos, comandantul Banea. Lângă barca cu care am plecat era una de o persoană – cea a Căpitanului, cu care trecea adesea la vie şi înapoi spre grădina restaurantului; era drumul mai scurt.

Nu era departe. Cam 7-8 sute de metri în linie dreaptă, spre Techirghiol. Nu mai ştiu a cui era via la care mergeam. Poate a prinţului Alecu Cantacuzino, sau a Legiunii, nu-mi amintesc... Ce ştiu sigur e că de multe ori Căpitanul înnopta la vie, unde era o căsuţă cu trei camere şi cu o prispă, "ca la noi". Via nu era prea mare: cam un hectar ori poate mai puţin. În faţa căsuţei era un loc viran, acoperit de iarbă verde, iar sub nucul uriaş, o masă de piatră – ca o ciupercă – cu şase scaune.

– Copii, culegem pe ales! Voi ştiţi cum se face?

Toţi trei am strâmbat câte un zâmbet. Auzi vorbă! Nu se gândise instructoarea noastră că venisem de la ţară şi că fiecare lăsase pe o dungă de deal un petec de "răzăchie"...

– Ce râzi, Tudore! Nu pricepi?

Am dat din cap afirmativ. Mi-a venit în gând, ba chiar a fost cât pe-aci să-i spun: "De-ai şti matale câte pârleazuri am sărit noi după *ăştia* timpurii şi cum ne sfârâiau călcâiele când apărea *ăl cu via* de pe undeva!". Dar puteam să-i spun?

Aici era viţă nobilă, bine lucrată, cu spalieri de beton la patru rânduri de sârmă şi stropită ca la carte. Dinspre mijloc se îndrepta spre noi Căpitanul, care ciugulea dintr-un ciorchine alb.

– Bine aţi venit!

– Să trăieşti, Capitane!

A întins mâna prinţului; pe doctorul Banea, care luase poziţia de drepţi, l-a lovit prieteneşte cu mâna peste braţ, zicându-i:

– Obosit?

– Da' de unde, Căpitane!... Oare din ce?

– Păi ai dus în spinare... cinci uriaşi.

"Uriaşii" eram noi trei, Nicoleta (care nu cred că avea 50 de kilograme) şi Alecu Cantacuzino, care, deşi era oarecum înalt, venise slab de pe front.

Am luat fiecare câte un coşuleţ, inclusiv Căpitanul, şi am început să aşezăm în ele ciorchini frumoşi, care aveau cât mai puţine boabe uscate sau pălite (se mai întâmpla, totuşi).

– Nicoleta, tu alege tamâioasă neagră, ştiu că

sunt slăbiciunea domnului general. Să nu-ți amăgești "amicul"...

"Amicul" Nicoletei, bătrânul general Gh. Cantacuzino-Grănicerul, era cel care o tot şicana cu te miri ce. Avea o privire ageră, pătrunzătoare. O inteligenţă sclipitoare şi o experienţă de luptător bine cunoscută, cavaler al Ordinului Mihai Viteazul, decorat de către Regele Ferdinand cu cele mai înalte distincţii militare. Nu degeaba fusese numit de Căpitan şef al Partidului "Totul pentru Ţară".

Generalul avea un umor deosebit. Lua în tărbacă pe oricine, după vrednicia ori după scăderile celui ce intra în vizor. Barem cu Nicoleta, pe care o iubea ca pe fiica lui, nu se putea împiedica a-i găsi ceva. Cărau de obicei împreună, cu targa, pământ la cine ştie ce trebuinţă în tabără, ori cărămizi. "Amândoi, două nevoi!", le aruncase profesorul Ion Codreanu, tatăl Căpitanului, când se voiniceau să ducă o scândură cam sănătoasă. Era un moment de muncă în tabăra de la Carmen Sylva.

– Uite cine vorbeşte! Te uiţi la fetiţa asta? Ia pune mâna!

Acesta a trecut la capătul unde era Nicoleta, săltând cu nădejde. Generalul a plecat şi el o dată cu Nicoleta, încât profesorul Codreanu – care, ce-i drept, era încă în putere – s-a trezit singur cu greutatea... Ce atmosferă de dragoste şi de bună voie era acolo unde munceau legionarii, numai cine a văzut şi a trăit poate înțelege.

Să te ferească Dumnezeu să faci cumva aprecieri despre "forţa fizică" a inimosului general! Numai că

vedeai cum îşi zburleşte barba, ridicând din sprânceana ochiului sănătos, şi te binecuvânta cu vreo perlă de te lăsa uimit. Mai ales cu fetele, dintre care nu puţine îl zgândăreau, nu se putea să nu găsească ceva deosebit. Talentul de descreţitor de frunţi când te apăsa ceasul era cunoscut. Sub masca de hâtru se ascundea un suflet uriaş, o inimă de părinte. Numai cu Căpitanul nu glumea. Cu pipa în colţul gurii, bonom, era deosebit de plăcut. Dragostea bătrânului înţelept dădea peste pahar ori de câte ori se găsea în faţa vreunui fapt deosebit de demnitate sau vrednicie legionară. Căpitanul şi Senatul legionar îl aleseseră, cum am mai spus, şef al partidului, la a cărui conducere venise cu toată energia şi experienţa lui de luptător.

– Parcă numai dumnealui îi place tămâioasa! – răspunse după puţină vreme Nicoleta, strivind cu plăcere şi ea un bob gustos în gură.

– Avem niscaiva obligaţii, Căpitane?

– Nu le-aş zice chiar aşa. Dar strugurii noştri şi-au făcut reclamă!

Recoltarea a durat cam o oră. După ce am aşezat coşuleţele la rând lângă masă, ne-am spălat şi aşteptam să vină Ilarie cu camioneta.

Soarele începuse să se mărească în diametru şi să se roşească. Alecu a desfăcut cu grijă cutia şi a scos vioara, pe care a început întâi uşoare acorduri, după care, cu siguranţă şi căldură, a pornit romanţa "Vânt de seară":

În zbor trec peste mine anii,

Departe-ntre străini mă frâng,
Îmi plâng de milă măghiranii
Şi romaniţele mă plâng,

Tu, vântule cu şoapte line,
Ce aromeşti a busuioc,
Du-mi către alte zări cu tine
Şi vis, şi dor, şi nenoroc!

Vânt de seară, vânt de seară,
Vânt hoinar de cireşar,
Du-mi tristeţea mea amară,
Vânt de seară, vânt hoinar!...

Glasul de bariton al doctorului Banea – lângă cel al Nicoletei, delicat şi uşor, domina împrejurimea. Vioara suspina cuminte sub degetele fine ale prinţului Cantacuzino. Vocea de tenor a Căpitanului seconda cu multă sensibilitate şi echilibru formaţia încropită în fugă. Se cânta încet, reţinut. Ce frumos cânta Căpitanul! Înlemnisem cu ochii pe el, care bătea uşor tactul pe marginea mesei. Arcuşul în mâna străvezie a executantului luneca uşor, cunoscător, şi melodia ploua din belşug peste noi, duioasă, purtată parcă de un vânt de seară înţelegător, care-şi făcea de lucru prin amarul frunzelor de nuc.

Era un scurt moment de pace, atât de rar la oamenii aceştia care porniseră cu trup şi suflet într-o luptă cu fărădelegea din ţară, luptă ce avea să-i strivească pe toţi.

Frumos cânta Căpitanul! Oare din acel sfârşit de

vară din 1937, din acea înserare plină de frumuseţe, o mai fi avut vreodată ocazia să cânte? Nu cred. Era sortit să fie copleşit de tristeţe, de obidă. Bănuia, poate, că cei pe care se hotărâse să-i arate ca pe nişte gheare ale hidrei îi pregăteau ştreangul. Eşecurile şi ura contemporană îl presau, mereu mai crude, mereu mai viclene...

Vântul de seară se alinase. Vraja încă plutea, învăluindu-ne. Eu cel puţin parcă nu mai puteam respira. Vioara s-a pornit din nou, parcă nesigură la început, după care un fior de jale strecurat în inimi, un tânguit de doină...

Geme Jilava, neagra-nchisoare...
C-a fost sortită pentru români...

Nicoleta şi-a şters ochii, iar Căpitanul privea în sus, căutând parcă ceva printre frunzele neliniştite, oftând. Bărbia i se mişca abia zărită, iar comandantul Banea sfărâmase între dinţi o mlădiţă de viţă şi-şi frângea degetele.

Alecu Cantacuzino nu era numai un luptător de teama căruia ştiau multe vârfuri ale Siguranţei, ba chiar şi Carol al II-lea începuse să se teamă. Nu era numai un prinţ de viţă, pentru care onoarea era suprema virtute, dar era, cum vedeam acum, şi un sensibil artist. Avea o frunte lată, deasupra căreia părul începuse să se rărească, iar pe obrazul lui palid fiorul viorii pare că punea peceţi de emoţie.

Vioara sensibilului interpret din seara aceea o mai fi tremurat vreo doină, vreun cântec de jale? Nu

mai ştiu...

Doctor avocat Ion Banea, umăr la umăr cu camaradul său de vis şi de luptă, Alecu Cantacuzmo, avea să cadă sub rafala nemiloasă de mitralieră, printre cei treisprezece de la Râmincu Sărat; inima, sufletul şi mintea lor îi puseseră hotărât, până la jertfă, în slujba crezului legionar.

Dinspre drum s-a auzit un claxon scurt: era "Căprioara", de la volanul căreia ne chema la treabă Ilarie, şoferul Căpitanului. Am adus coşuleţele pline pe platforma maşinii şi ne-am urcat şi noi.

Căpitanul şi cei doi au rămas acolo, sub mângâierea "vântului de seară", să pună la punct cine ştie ce probleme, şi sigur nu aşa de senine precum cele pe care le-am descris până aici.

Şi iată că îmi vine în minte o întâmplare care îşi are hazul ei. Întâmplarea ne-a fost povestită chiar de eroul ei, cu hazul şi harul cu care nu mulţi sunt înzestraţi. Era la o masă de prânz, la Casa Verde, şi-l aveam ca oaspete pe Radu Gyr. Avea marele poet un dar de povestitor cum rar mi-a fost dat să întâlnesc. Te vrăjea.

– Eram într-o permisie, după nişte manevre în care regimentul meu era la pământ. Soldaţii epuizaţi, ofiţerii nu mai puţin. Colonelul – om de treabă – mi-a văzut "starea de rezistenţă" şi mi-a zis: "Sublocotenent Radu Demetrescu!". "Ordonaţi, d-le colonel!". "Acasă 5 zile! Şi să vii refăcut! Executarea!". Am făcut stânga-împrejur, răsuflând uşurat, sub zâmbetul înţelegător al colonelului. Cu dorinţă grabnică de refacere, am intrat în prima cârciumă, rupt de obo-

seală, de foame şi mai ales de sete. Nu mă aşezasem bine, că "cioroii" au şi pornit spre masa mea. Probabil că uniforma şi starea mea generală i-a îndreptat spre mine. Vioristul s-a aplecat spre urechea mea şi m-a întrebat: "Aveţi vreo preferinţă, coane?". Era numai ochi bulbucaţi, cu arcuşul în aer, gata de atac. "Maestre, ştii cumva «Vânt de seară»?". "Haoleo! Mâncaţi-aş ochişorii! Cum să nu!". Şi au "atacat" un "Vânt de seară" de-ţi venea să fugi! Cu melodia o mai dregeau, dar când au trecut la cuvinte... ce să spun?! Am început să privesc atent în farfurie, încercând să nu-i mai aud. Am scos suta de lei şi i-am dat-o sârguinciosului "capelmaistru", care continua să zgârie minunata romanţă. "Gata băieţi, mulţumesc! E bine!". Şeful, vădit jignit de nemulţumirea mea – încercasem să-l fac să creadă că mi-a plăcut, dar se pare ca nu am reuşit –, a luat dispreţuitor bancnota şi a zis către ai săi: "Hai măi de-acilea, ce ştie prăpăditul ăsta de Radu Gyr?!". Şi către mine: "Domnule, dumneata ştii cine a scris cântecul asta?". Am săltat din umeri. "Păi vezi? E al lui Radu Gyr, domnule! Ai auzit de el?". "Nu...". "Se vede!". Şi s-a îndepărtat dispreţuitor. "Un pârlit de ofiţeraş! Ce putea el să ştie de Radu Gyr?!". M-am ridicat, salutând respectuos formaţia, şi am ieşit însoţit de zâmbetele compătimitoare ale "artiştilor", al căror şef se părea că le spune: "Uite, mă! Un ofiţer român, intelectual, să nu ştie cine este unul dintre cei mai mari poeţi de azi! Să nu preţuiască el «Vânt de seară» cântat de mine! De necrezut!".

Cred că e necesar să precizez că pe melodia amintită, tot el, sau poate altcineva, a scris cutremurătorul cântec legionar *Căpitane, Căpitane,/ Din pumnu-ţi greu tu fă ciocane/ Şi sfarmă zidurile tari...!*

De aceea înclin să cred că nici romanţa, care nu are nimic din lupta legionară, nu s-a mai cântat. E undeva înregistrată la radio, dar cine îndrăzneşte să cânte "Vânt de seară"? Cine?

ÎNCHIDEREA ACŢIUNII "CARMEN SYLVA"

Cu Ion Aldea m-am întâlnit întâmplător la Eforie Sud în urmă cu mulţi ani. Ne-am recunoscut în staţiunea balneară amintită. Fuseserăm acolo, în 1937, el student, eu *piccolo* în restaurantul legionar.

Am început să ne amintim cam cum era la Carmen Sylva în urmă cu 40 de ani. Pe matca vremii s-au scurs, când redau hârtiei amintiri atât de îndepărtate, 70 de ani! E de crezut?!

Soarele imens şi roşu răsare lin din acelaşi loc. Apa Techirghiolului nu mai e aşa de sărată. Şi nici viermişorii roşii de pe mal nu mai sunt aşa de mulţi.

Cu fostul meu camarad de celulă de la Aiud şi din colonia Salcia, am încercat să stabilim, în acea caldă zi de august, cam pe unde erau grădina şi restaurantul legionar în 1937. Ne încerca un sentiment de părere de rău că în 1974 nu mai era nimic din ceea ce a fost. Cădem de acord că unde este acum staţia de benzină erau grădina şi restaurantul nostru. Scotocesc avid în amintire şi calculez din ochi distanţa peste lac unde era via spre care Căpitanul se îndrepta dimineaţa cu barca. Caut cu privirea vreun punct de reper pe străduţa al cărei cap dă în mare şi găsim cu emoţie Vila "Rândunica". Atunci, în 1937 era singură, izolată, înconjurată de câţiva salcâmi firavi ici şi colo, fără gard; câteva case cu puţină verdeaţă împrejur, aruncate la distanţe mari una de alta,

fără vreo aliniere. Acum Vila „Rândunica" e înghesuită de mulţimea de proprietăţi, de case frumoase cu oameni gospodari, cu grădini şi boltă de viţă, îmbietoare la odihnă. Grădinile se întind până aproape de plajă şi sisteme de irigat se văd peste tot.

Aici, la Vila "Rândunica", era proprietar un oarecare Vârborea, simpatizant legionar, om bogat. Se pare că avea un automobil "Lancia", cu care pleca adeseori, cu Căpitanul şi cu alţi şefi legionari, spre Constanţa, ori unde aveau treabă.

Căpitanul se trezea înaintea noastră, făcea câteva mişcări de înviorare şi alerga în mare. Înota câteva minute şi se întorcea la cort. Îmi amintesc cum odată, pe la sfârşitul lunii august, am ieşit din cort mai devreme. Căpitanul se întorcea din apă. S-a uitat la ceas. M-a zărit şi...

– Iedule! Pe la ora 8 să te duci la Vârborea şi să-i aminteşti să vină să mă ia la 10! Ştie, dar mai bine să-l anunţi. Să tragă în faţă şi să nu uite roata de rezervă! Până la Bucureşti e drum!

– Da, Căpitane!

– Stai liniştit, e încă vreme.

Eu încremenisem în poziţia de drepţi. A zâmbit.

– Scoală-i şi pe ceilalţi – eram patru – şi fuga în valuri!

Nu răsărise soarele. Ieşisem din cort la doi paşi pe lateral şi admiram splendida ieşire a uriaşului disc roşu din mare. E un tablou splendid. Întâi se luminează treptat partea de cer care devine tot mai albă. Încet, zenitul se colorează devenind albastru, apoi tot mai deschis spre roşu. Pe măsură ce trec clipele, se

face roşu aprins şi dunga subţire a discului solar apare timidă, ca treptat să se mărească şi să devină cât roata carului. Atunci soarele spintecă crestele valurilor, care se văd crescând argintii, creând un joc de culori la care nu te mai saturi privind.

*

Zilele de septembrie 1937 începuseră să se micşoreze şi nopţile să se răcească. În corturi noaptea era răcoare; clienţii se răreau cu fiecare zi şi tinerii din ţară, care ne ajutaseră toată vara, au început să plece.

Rămăsesem circa 60 de persoane, permanenţii acestui început de luptă legionară împotriva necinstei din comerţ şi pentru înscăunarea unui echilibru în toate aspectele sociale din acea vreme, aşa cum îl gândise şi începuse să-l aplice comandamentul Mişcării, în frunte cu Căpitanul.

Se încheia un asalt din care ieşeam învingători, dovedindu-ne nouă mai întâi că puteam fi şi comercianţi, şi patrioţi, şi legionari. Câştigul era nu numai material, dar mai ales moral, doctrinar şi spiritual. Era răspunsul dat, printre altele, profesorului Nicolae Iorga, la a cărui sugestie s-a răspuns cu fapta.

– ... şi pe evrei îi puteţi învinge numai făcând ce fac ei!... – ne spusese marele istoric, referindu-se la unele greşeli făcute de câţiva tineri entuziaşti, fără experienţă, vizavi de mulţimea de negustori evrei care dominau nu numai Iaşul, dar şi comerţul şi industria ţării în vremea aceea.

Comerţul Legionar se extindea; începuse să domine piaţa şi se inauguraseră şi câteva magazine de manufactură pe lângă restaurantele şi băcăniile din Bucureşti.

Lumea, ţara începuse să ne privească cu alţi ochi. Căci oriunde apăreau doi sau trei legionari, datorită atitudinii lor faţă de cei din jur, impuneau respect. Legea iubirii se aplica zi de zi mai pregnant, unul faţă de altul şi faţă de cei din jur, indiferent de culoarea lor politică sau poziţia lor socială. Ajutorul Legionar funcţiona, de asemenea, oricând şi în tot locul.

Era a doua duminică a lunii septembrie, de dimineaţă. Corturile se strânseseră; mobilierul (mese, scaune, bănci etc.) se încărcase în camioane cu destinaţia Bucureşti, unde deja se amplificase, se lărgise reţeaua unităţilor noastre.

S-a amenajat o masă lungă de vreo 20 de metri, în capul căreia se găsea conducerea – cei ce nu plecaseră încă. Îmi amintesc că lângă Căpitan erau Nicolae Horodniceanu, doctorul Grigoroiu (craiovean) şi inginerul Clime.

Se închegaseră prietenii noi, se oficiaseră câteva logodne şi se stabiliseră câteva cununii ce au avut loc, nu la multă vreme, în Bucureşti. Tinereţea şi-a spus cuvântul ei firesc şi de necondamnat.

Pe masa lungă s-au aşezat farfurii şi pahare. Restul veselei se împachetase, prilej de glume, cu care ocazie Căpitanul ni s-a adresat:

– Acum să vă văd cum mâncaţi! O să vă arate camaradul Livezeanu, care prin închisori n-a prea a-

vut parte de tacâm!

S-a servit friptură rece, brânză, roşii, într-o atmosferă de bună dispoziţie şi seninătate. De undeva, din stradă, un ţigănuş cu o vioară sub braţ (un mic vagabond), încerca pe lângă masă o melodie chinuită: "... Gheorghiţă, măi!...".

Nacu cel mic, studentul de la Teologie, împreună cu Pârâianu i-au strecurat ceva în buzunar şi la ureche două versuri improvizate pe loc: *Foaie verde iarbă grasă,/ De-ar fi fost şi circulara 86!* Ţigănuşul a cântat cu glas înalt şi destul de clar versurile strecurate în cântecul său, la care fetele, ruşinate cumva, şi băieţii, aplaudând, au răspuns cu strigăte de „Bravo!".

Căpitanul, surprins, a ridicat sprâncenele, stăpânindu-şi un zâmbet, şi a făcut cu degetul, mustrător, către cei doi:

– Vă ţineţi de drăcii!

Ce era? Cu câteva zile înainte, în circulara amintită, se făcea recomandarea întemeierii familiei legionare.

Până seara am lichidat totul. Cu un tren de noapte am plecat la Bucureşti.

După o odihnă binemeritată de 15 zile la Casa Verde, aşa cum a apreciat Căpitanul, ne-am adunat într-o după-amiază în sala de la parter. Ne-am aşezat în rând, toţi cei 12 care luasem parte la "bătălia de la Carmen Sylva" – cum zicea Căpitanul –, şi cu comandantul Clement, administratorul Casei Verzi, au trecut prin faţa noastră, cântărindu-ne pe fiecare. Eram aliniaţi după înălţime; eu, penultimul. Căpitanul

trecea prin faţa noastră cu paşi mari şi ne examina cu privirea. Pe primii patru i-a repartizat la restaurantul din Obor, pe care-l conducea doctorul Bolintineanu. Trei la unitatea din Basarab, condusă de Aurel Serafim, un bucovinean deosebit de frumos, cu părul blond ondulat, care vorbea perfect germana (împuşcat în lagărul de la Miercurea-Ciuc, în 1939). Trei la restaurantul din Calea Griviţei, iar eu şi cu Ion Prejbeanu din Glod – Dolj – am fost opriţi pentru unitatea de coloniale de lângă Casa Verde, situată pe o stradă paralelă cu strada Niculescu-Dorobanţul (pe care era situată Casa Verde).

Toamna lui 1937 a fost marcată de răsunătoarea victorie în alegeri a Partidului "Totul pentru Ţară", la a cărui cârmă, în urma morţii generalului Cantacuzino, a ajuns inginerul Clime, unul dintre cei şapte care luaseră parte la luptele din Spania.

Eram într-o febrilă activitate. Dormeam la Casa Verde, unde se amenajase un dormitor la mansardă. Acolo poposeau legionarii din provincie, veniţi în perioada electorală cu diverse treburi la centru.

Era un du-te-vino permanent, de dimineaţă până seara. De multe ori cădeam frânţi, dar erau şi zile mai uşoare, şi atunci, mai ales duminica, zi în care unităţile noastre erau închise, ne întâlneam cu cei din Obor, de la Basarab ori din Gutenberg şi încingeam vreun meci de volei sau de fotbal pe iarba curată din curtea Casei Verzi, sub privirile înţelegătoare ale familiei Codreanu, care ne urmărea întâmplător de la o fereastră a etajului unu.

Aveam – sau mai bine zis Căpitanul avea – doi

buni prieteni: un vultur domesticit şi un câine ciobănesc, Rarău, dăruit Căpitanului de nişte ciobani din Vrancea. Tocmai atunci îl pune necuratul pe unul dintre ai noştri -- îl chema Alupoae Aurel, din Oniceni-Roman (nu l-am uitat nici azi) – să-mi arunce de sus, din dormitor, căciula, aşa cum îl rugasem. Cum n-a mai coborât, mi-a aruncat-o pe fereastră.

Vulturul, mai rapid decât mine, s-a repezit şi, până să ajung eu, mi-a şi făcut-o ferfeniţă. Şi era o căciulă de miel de toată frumuseţea, mai ales că-mi plăcea s-o port "pe-o fâsnă", cum mi-a zis careva. I-am scos-o cu greu din gheare. Am început să plâng.

Era pe seară. Căpitanul şi cu d-na Codreanu, care au văzut de la fereastră "tragedia", au prins să râdă, mai ales când m-au văzut răsucind-o disperat în mână şi bocind. Ceilalţi 7-8 n-au putut face nimic; unii râdeau.

– Bine, mă Aurele, te durea mâna dacă o aduceai până jos?!

Nici el nu s-a gândit. Mă lăsase în schimb cu capul gol şi frigul se făcea simţit.

A doua zi, la masa de seară, d-na Codreanu a intrat în sufragerie, situată la parter, cu o căciulă nouă.

– Vezi s-o aruncaţi şi pe asta la vultur! – şi l-a mustrat cu degetul pe Aurel, care, vinovat, şi-a plecat capul.

ÎN GUTENBERG 3

În prima jumătate a lunii iulie 1937 s-a pus temelia sediului central al Mişcării Legionare. O clădire nu prea impunătoare faţă de alte edificii din Bucureştiul acelor vremi. Cele şase niveluri, cu o arhitectură aparte, impresionau ochiul prin ineditul realizării. Curtea locuinţei generalului Cantacuzino avea o grădină spaţioasă, unde se depozitaseră deja materialele de construcţie: ciment, cărămidă, binale etc.

Casa bătrânească a familiei Cantacuzino găzduia în vremea aceea sediul central al Legiunii. Era o casă veche, frumoasă, cu stucaturi aurite în interior şi cu o splendidă scară de marmură la intrare, ce avea o copertină de sticlă ce te proteja de ploaie.

M-am mirat multă vreme cum de sediul cu şase etaje s-a ridicat atât de repede, mai ales că zestrea tehnică nu era aşa de însemnată. Răspunsul ne este la îndemână: uriaşa forţă a tineretului legionar, bine organizată de inginerul Clime, care a făcut să crească blocul frumos văzând cu ochii. Faţada, care dădea spre curtea casei vechi, era – şi mai este – în aşa fel gândită şi realizată încât pe etajele doi şi trei se observă o uriaşă "gardă de fier" formată din reliefurile dintre ferestre.

Cu câteva zile înaintea inaugurării, pictorul Bassarab a realizat un portret al Căpitanului înalt de 10 metri şi lat de 7, iar pe latura dinspre stradă o icoană a Arhanghelului Mihail de aceeaşi dimensiune. Era o

construcţie impunătoare, măreaţă, ce te invita să intri şi să vizitezi expoziţia deschisă la parter.

Precizez că la construire nu a fost nimeni plătit şi nici obligat să vină. Năvala de braţe de muncă era aşa de mare încât mulţi sosiţi se întorceau acasă, sperând să participe a doua zi. Toate se cărau cu entuziasm până la etajul şase în şir indian, în ritmul alert al cântecelor legionare. Nu prea erau pe vremurile acelea trolii sau macarale, iar cele care se găseau erau insuficiente.

Era într-o sâmbătă. De dimineaţă ne-am trezit cu:

– Băieţi, azi sunteţi liberi! Închidem localul până luni, avem alte treburi – ne-a spus şeful de tură.

– Ce facem?

– Ce să facem? Haidem pe şantierul din Gutenberg, s-o găsi ceva şi pentru noi!

Zis şi făcut! Iată-ne deci în forfota de tineri, cu dorinţa de a pune şi noi umărul... dragă Doamne! A zâmbit încântat inginerul Clement, pe care-l lăsasem la Casa Verde, şi ne-a trimis "La baraca aia, fuga!". Acolo ni s-au dat cleşti de cuie, cu care a trebuit să legăm suluri de carton asfaltat, pe care îl luau în spate alţi băieţi şi îl urcau undeva sus.

Căpitanul venea câteodată singur, alteori însoţit, şi se amesteca printre "furnici". S-a oprit lângă noi şi a privit la amicul Văduva, ce se chinuia să strângă sulul de carton, care-i tot aluneca printre picioare.

– Dă-mi mie cleştele!

Acesta l-a întins şi, când a băgat de seama cine i-l cere, s-a fâstâcit. După ce l-au strâns bine amândoi, au răsucit sârma. I-a văzut palma. Avea bătături.

– Cine v-a trimis aici?

– Noi am venit, suntem liberi azi. La local se instalează ceva.

– Bine, copii. Când isprăviţi şi vreţi să plecaţi, anunţaţi-l pe camaradul Livezeanu. Bine?

– Da, Căpitane!

S-a îndepărtat ştergându-şi mâinile de rugina de pe sârma cu care strânsese cartonul. Era un lucru obişnuit să stea alături de fiecare, să ajute unde era nevoie.

Cu conducerea şi cu supravegherea bunului mers se ocupau tehnicienii şi inginerii; erau destui.

La parter s-a înfiinţat un restaurant elegant, care de la deschidere şi până la devastarea lui a fost permanent plin. În special la începutul toamnei lui '37, o dată cu deschiderea campaniei electorale al cărei rezultat i-a speriat pe puternicii zilei.

Ţara începuse să înţeleagă că din noroiul moral şi economic în care se zbătea numai suflul nou al Gărzii de Fier îi mai dădea speranţe de ieşire.

*

Atunci s-a văzut clarviziunea şi maturitatea politică a lui Iuliu Maniu, care, întâlnindu-se cu Căpitanul la Predeal, a încheiat pactul privind viitoarele alegeri. N-au avut noroc nici unul, nici altul. Căpitanul a fost asasinat după cum se ştie, iar Maniu a plătit şi el cu viaţa în groaznica temniţă de la Sighetu Marmaţiei, într-un chin greu de imaginat.

DE GARDĂ LA MORMÂNTUL MOTA-MARIN

După înhumarea celor doi martiri în curtea Casei Verzi, adică din 1937 şi până în februarie 1938 – când Casa Verde a rămas pe mâini străine în urma arestării Căpitanului şi risipirii celor ce o locuiau – garda de onoare n-a încetat să existe permanent, 24 de ore din 24, şi candela nu s-a stins.

La cele patru colţuri, pe prima treaptă a mausoleului, stăteau în poziţie de drepţi, nemişcaţi, patru legionari. De obicei, studenţi din organizaţia de tineret (FDC – Frăţiile de Cruce). Garda se schimba din două în două ore. Cei mai mulţi dintre tinerii care asigurau garda de onoare la mormânt locuiau chiar la Casa Verde.

La parter se amenajase bucătăria, sufrageria, o sală de lectură şi studiu, iar alături, lângă intrarea principală, o librărie cu materiale documentare şi cu cărţi legionare, cu fotografii şi tablouri ale martirilor şi eroilor Legiunii. Librăria era plină toată ziua. La primul etaj era locuinţa Căpitanului. La etajul doi era o mare sală de consiliu, unde, ori de câte ori era nevoie, se întâlneau senatorii şi elita Mişcării. La mansardă era un dormitor pentru cei ce locuiau la Casa Verde, precum şi diverşi tineri veniţi din ţară cu treburi în Capitală. Tot acolo locuiam şi noi, o parte din copiii Legiunii, care fusesem aleşi să servim cooperativa din Bucureşti; noi, ce ne aflam în apropiere şi

care aveam cele două sectoare, de coloniale şi de manufactură.

Îmi amintesc cu emoţie cum într-o seară, destul de târziu, a intrat în sala de lectură d-na Codreanu. A ocolit cu privirea încăperea şi, dând cu ochii de mine, m-a chemat cu un semn. Era atât de bună şi de frumoasă! Toţi o iubeam cu dragostea copilului străin.

În timp ce-mi potrivea căciuliţa pe cap, mi-a zis:

– Tudorică, am rămas fără pâine. Trebuie să pun masa. Căpitanul trebuie să vină şi e flămând. Mai aveţi pâine la prăvălie?

– Avem.

– Du-te, te rog, şi adu-mi două pâini!

Se lăsase noaptea. Până la magazin nu era departe. Pe stradă era întuneric şi pe mine nu mă prea înghesuia curajul. Dar din moment ce Căpitanul trebuia să mănânce...

Nu m-am oprit din fugă. Am deschis repede obloanele, uşa; am aprins lumina şi am ales două pâini frumoase. Tot în fugă m-am întors şi am urcat la primul etaj. Când să sun, uşa s-a deschis şi Căpitanul m-a întâmpinat cu:

– Ce respiri aşa repede?! Ai fugit?

– Da, Căpitane!

A zâmbit înţelegător, mi-a mulţumit şi a închis uşa încet. Am rămas câteva clipe tăcut şi înfiorat în faţa uşii: întotdeauna întâlnirea cu el îmi provoca – şi nu numai mie – un sentiment de dragoste şi de respect, de supunere şi disciplină deosebită.

În noaptea aceea trebuia să fac de gardă la mor-

mânt, în schimbul de la 4 la 6 dimineaţa. Am fost trezit de plantonul de serviciu şi m-am îndreptat vioi spre mausoleu. După ceremonialul stabilit, mi-am luat locul, controlându-mi atent poziţia, în colţul din dreapta-spate. În faţă erau doi tineri studenţi în uniforme. Peste vreo oră s-a aprins lumina la ieşirea dinspre curte, s-a auzit zgomotul deschiderii garajului. Ilarie pregătea maşina. Mormântul era la circa 50 de metri în partea de răsărit a Casei Verzi, la care se ajungea pe o alee de pietriş mărunt.

Se apropia cu paşi repezi, cu Rarău gudurându-se pe lângă el, Căpitanul. Copleşit de gânduri, s-a apropiat de cruce, pe care şi-a rezemat braţul stâng; a îngenuncheat şi vreme de 10-15 minute s-a rugat în tăcere. Era în zori. Din locul în care mă aflam, i-am putut vedea faţa. Era transfigurat. Atâta durere îi stăruia pe chip că mi s-a făcut inima cât un purice. Am respirat adânc. Să nu-şi arunce privirea spre mine, cumva... Privea în el, în jalea care-l învăluia ori de câte ori venea la mormântul iubiţilor lui camarazi de luptă şi de jertfă: Moţa şi Marin. A mai stat în genunchi o vreme, apoi s-a ridicat greu, s-a închinat pios şi s-a îndepărtat spre poartă, parcă mai adus de spate.

La ieşirea din schimb, m-am dus direct la comandantul Clement, un bărbat blond şi slăbuţ, care era inginer şi se ocupa cu administrarea treburilor gospodăreşti la Casa Verde.

– Camarade comandant!

– Ce-i, iedule?

– Vă rog să nu mă mai puneţi de gardă când vine

la mormânt Căpitanul...

– De ce dragă?

– Nu ştiu. Mi-e, aşa, parcă frică... Azi dimineaţă l-am văzut plângând!

Comandantul legionar Gh. Clement, un bucovinean cu suflet de sfânt, a zâmbit duios şi m-a mângâiat înţelegător.

– Bine, dacă vrei tu aşa!

Zilnic se aduceau la morminte puzderie de flori şi mereu, a doua zi, se înlocuiau cu altele proaspete. Grupuri de tineri din toată ţara soseau în pelerinaj la mormântul celor care-şi jertfiseră viaţa pe pământul Spaniei, în slujba credinţei în Hristos şi spre slava Bisericii sale. Se opreau câteva minute, aprindeau o lumânare, lăsau bucheţelul de flori, salutau şi se îndepărtau cu ochii umezi. Aceasta se petrecea zilnic cât am stat acolo, adică din septembrie 1937 şi până în februarie 1938.

Comandantul Clement a fost împuşcat împreună cu inginerul Gheorghe Clime, luptător şi el în Spania – şeful Partidului "Totul pentru Ţară" după moartea generalului Cantacuzino-Grănicerul –, cu Nicolae Totu, şi acesta unul dintre luptătorii din Spania, şi cu alte câteva sute din elita Mişcării, de către cei care n-au înţeles şi n-au vrut să înţeleagă rolul Legiunii în transformarea sufletului românesc.

Mausoleul, unde crucea masivă de stejar străjuia salvată ca prin minune de la incendiul care avusese loc în 1937 şi în care arseseră toate podoabele exterioare, se sprijinea pe patru căpriori carbonizaţi, la o înălţime de vreo 6 metri.

La Casa Verde era o atmosferă pe care numai cine a trăit-o o poate înţelege. E greu de descris; poate numai la Aiud, unde şi-au topit zilele mii de legionari, am mai întâlnit ceva asemănător. Să nu fiu înţeles greşit. E vorba de starea de spirit a fiecăruia. E vorba de dragostea de frate pentru cel de lângă tine. E vorba de dragostea creştină trăită în toată plinătatea, ei conform învăţăturilor Bisericii şi Legiunii.

*

În ziua în care-l rugasem pe comandantul Clement să mă pună de gardă când nu vine Căpitanul, pe la prânz, greblam nisipul mărunt ce se afla împrejurul mausoleului şi strângeam resturile de flori din ziua precedentă, când, dinspre poartă, se îndreptară spre locul de odihnă al celor ce căzuseră la Majadahonda, între alte grupuri de tineri, doi oameni mai aparte. Unul înalt, puţin adus de spate, cu o barbă aproape roşcată, având un mers elastic, şi altul slăbuţ, cu figura distinsă, senină. Au stat puţin, la o distanţă de câţiva metri, privind înălţimea crucii, după care au îngenuncheat zguduiţi de o puternică emoţie, pe care căutau s-o ascundă. S-au ridicat greu să plece, şi mai greu de la locul unde odihneau cei doi eroi. I-am recunoscut imediat; îi întâlnisem cu două luni în urmă la Carmen Sylva. Erau Bănică Dobre şi prinţul Alecu Cantacuzino, ambii comandanţi legionari, răniţi şi ei în iadul din Spania. Au trecut atâţia ani, dar momentul a fost aşa de mare că mi s-a întipărit în minte şi în suflet pentru totdeauna.

MEŞTERUL

Într-o după-amiază, Ilarie, şoferul Căpitanului, ne-a chemat să descărcăm câteva baloturi de hârtie, pe care le-am depozitat în fundul sufrageriei. Au venit câţiva băieţi mai mari din Gutenberg cu un fel de tipare din carton şi ne-au arătat cum să croim, să tăiem şi să lipim pungi de hârtie de diferite dimensiuni, de la un sfert până la 5 kilograme. Se lucra ca pe bandă. Era nevoie de 5 inşi. Se tăia după tipar, se îndoiau marginile de jos şi din dreapta, se lipea, se presa şi cei din urmă le legau şi le depozitau lângă perete, urmând a fi livrate. Se înmulţiseră băcăniile cooperativelor legionare şi era nevoie de ambalaj.

Într-o altă dimineaţă au intrat Căpitanul, Nicoleta şi un al treilea, pe care nu-l cunoşteam. Au urmărit activitatea şi "procesul tehnologic". Unuia dintre noi, Nicoleta i-a spus:

– Nu crezi că marginea trebuie să fie mai lată? Ar fi mai rezistentă punga.

Căpitanul, urmărind execuţia:

– Tudore, ce-ar fi dacă la faza aceasta aţi fi doi?

La care cel care intrase o dată cu el:

– Ia lasă-mă pe mine puţin!

Cu o mare dexteritate, a reuşit repede să încheie o pungă.

– Bravo, Radule! Tu şi cu hârtia sunteţi prieteni vechi. Te trec la pungi?

– Dacă e ordin, trec, Căpitane!

Acesta l-a luat de braţ zâmbind şi au ieşit. Nicoleta a mai rămas puţin, ca să ne mai îndrume. Încheiam operaţia, număram şi făceam pachetele, urmând să fie legate şi stivuite.

– Domnişoara Nicoleta!

– Ce *domnişoară*, iedule! Parcă stabilisem *camarada* Nicoleta!

Ştiam, dar parcă nu-mi era la îndemână. Era şefa pe Ţară a femeilor legionare şi eu să-i spun "camaradă"?

– Ai vrut să-mi spui ceva?

– Da. Însă...

– Ce? Spune-mi!

S-a aplecat cu urechea mai aproape:

– Ei?

– Nu vă supăraţi, cine era urâtul ăla pe care l-a luat Căpitanul de braţ când au ieşit?

Nicoleta a izbucnit într-un râs sonor, cu o veselie nedisimulată.

– Nu-l cunoşti?! Tudorică dragă, „urâtul" ăla e Radu Gyr! Este comandantul legionar decorat cu "Crucea Albă", poetul Radu Gyr! Ştii vreo poezie de-a lui?

– Cum să nu! *Are tata o fetiţă, luminiţă,/ Paşi de vis şi mânuşiţă de crăiţă...* Este în manualul de clasa a 7-a, o ştiu toată! Şi altele...

Îmi era parcă ruşine. Îl făcusem "urât" pe Radu Gyr, cel pe care-l îndrăgisem în clasele primare şi pe care aveam să-l mai întâlnesc, după 25 de ani, doar în cumplita temniţă a Aiudului.

FATA MAMII

Câţi ani să fi avut atunci, în ianuarie 1938, Cocuţa – "fata mamii" – de care-şi amintea Căpitanul cu dragoste şi durere în inimă la 1 mai 1938, în *Însemnările de la Jilava*? Cred că trei sau patru.

Venisem de la slujba de Bobotează ce s-a oficiat cu bucurie creştinească în toate bisericile Ţării. Era o zi blândă şi razele unui soare curajos se luptau cu nămeţii de zăpadă de pe lângă borduri.

Pe strada Niculescu-Dorobanţul, la nr. 38, era Casa Verde, unde locuia şi familia Codreanu, compusă din Căpitan, Doamna şi Cocuţa. Până la Calea Griviţei, unde se termină strada, mai erau vreo 200 de metri. în colţul din stânga al străzii se afla o prăvălioară de coloniale, iar în partea cealaltă, o cofetărie în care ni se topeau toate economiile, câte aveam şi noi.

Era după-amiază. Cocuţa ieşise din curte şi se lupta cu o săniuţă pe care, împreună cu alţi 5-6 ţânci, voia să o urce pe un derdeluş ce începea lângă gard şi ducea până-n mijlocul străzii. Maşini erau puţine, iar pe strada noastră nici nu prea treceau.

– Nene, mă tragi şi pe mine?

– Cum să nu, Cocuţa! Urcă-te şi haidem!

Cu nişte ochi mari şi cu năsucul cârn, cu obrajii roşii de frig, cu căciula mare şi cu cojocelul de oaie alb, parcă era o păpuşă. Se lupta voiniceşte cu derdeluşul. Am luat-o în braţe şi am încercat s-o urc, cu

sanie cu tot, pe derdeluşul prăpădit. N-am reuşit; am renunţat.

– Dă-o-ncolo de pârtie, nu e bună, e scurtă! Hai la colţ!

Am luat-o la goană. Pe stradă, numai gheţuş. Chiuia de plăcere şi striga:

– La o parte!

Două, trei ture, după care:

– Auzi, nene Ilie, de ce-ţi zice mama „iedule"?

– Ştiu şi eu, Cocuţa? Poate fiindcă fug repede. Uite aşa! – şi am pornit-o din nou în galop, spre bucuria ei, până la capătul străzii, unde era cofetăria.

– Vrei o ciocolată?

– Male?

– Mare, dacă vrei.

– Hai!

Am intrat în cofetăria aproape goală. Patronul, pe care muşteriii îl strigau Kintal, tocmai turna, tencuind cu o lopăţică de lemn, ultimul strat de "compoziţie", un fel de cocă dulce, peste şirul de aţă îmbulzit cu miez de nucă. S-a întors către noi zâmbind:

– Ce doriţi, copii?

– Dă-ne, te rog, o ciocolată de 7 lei.

Era renumită ciocolată "Regina Maria", mare cât o carte poştală. Cocuţei îi străluceau ochii de plăcere privind la şiragul aburind de sugiuc, din care nu cred că gustase vreodată. M-a tras în jos de mână, ca să-mi spună la ureche:

– De aia loşie ne dă?

Cofetarul i-a văzut privirea pofticioasă, a înţeles şi ne-a tăiat cu foarfeca două bucăţi bune.

– Asta de la mine! Să fiţi sănătoşi şi să te faci mare, domnişoară!

După firescul "săru' mâna", am ieşit bucuroşi, dedulcindu-ne cu formidabilul giugiuc. N-am mai fugit; am aşezat-o cu grijă în săniuţa cu talpa de şină, opera lui Ilarie, şi ne-am întors la Casa Verde.

Din spate se apropia o trăsură – un taxi – a cărui cal, când a ajuns lângă noi, a sforăit tare de s-a speriat Cocuţa, iar din trăsură:

– Ia te uită, vitejilor! Nu v-ajunge? De când sunteţi afară?

– De vreun ceas, doamnă.

– Nu mami, acuma am ieşit!

D-na Codreanu, după ce-a plătit muscalul, a venit la noi, care tocmai terminam delicatesele.

– Ce mâncaţi acolo?

– Giugiuc, mami. Ştii ce bun este?

A zâmbit înţelegătoare, i-a potrivit căciuliţa ce-i căzuse pe ochi, a trecut împreună cu mine la "hăţuri" şi am tras împreună până acasă. A luat-o în braţe şi au urcat. Din balcon Căpitanul le-a făcut cu mâna, iar mie mi-a făcut semn să mă apropii.

– Poţi deschide uşa de la garaj?

– Da, Căpitane!

– Bine, du săniuţa înăuntru şi mâine (de Sfântul Ion, când magazinele erau închise), dacă eşti liber, nu staţi mai mult de o oră. Da?

– Da.

Mi-a răspuns la salut şi s-a întors pentru a o lua în braţe pe "răsfăţata" care venise la el. Se vedea cât de mult o iubeau. Cocuţa era fetiţa unuia dintre cei

şapte fraţi ai Căpitanului, pe care acesta a înfiat-o de mică, de la câteva luni.

Am în faţă chipul său, cu fetiţa în braţe. De câte ori se întâmpla să fie afară când el cobora din maşină, îi sărea în braţe, îşi punea căpşorul pe umărul lui şi aşa, contopiţi, urcau scara.

– Nene iedule, tu şi mami nu aveţi ţepi pe barbă! Tati are uneori şi mă zgârie! Uite, tu nu ai!

Îi sărutam mânuţa mică şi curată. Lăsasem şi eu acasă un "ghemotoc" de care-mi era dor.

Mai treceam din când în când pe la domnul Kintal, până ce-a venit blestematul de aprilie 1938, care a lăsat-o orfană şi îndurerată, fata tatii, fără nici un sprijin.

Cum o fi crescut? Cum o fi răzbit în viaţă ducând în spate destinul crud de fiică a lui Codreanu? Numai bunul Dumnezeu ştie.

ULTIMUL CRĂCIUN LA CASA VERDE

Nu-mi amintesc din ce cauză cooperativa noastră de pe lângă Casa Verde s-a închis în preajma Crăciunului. Drumul de la Bucureştii Noi până la restaurantul din Calea Griviţei – vizavi de Atelierele CFR, unde a fost deschis special pentru ceferişti – îl făceam cu tramvaiul 6. Traversarea peste calea ferată se făcea, pe distanţa a o sută de metri, fugind la fel cu ceilalţi călători.

Erau sărbătorile Crăciunului. Fusesem la Biserica Sf. Ilie-Gorgani, de lângă sediul central, unde se ruga permanent Căpitanul. Nu mai ştiu, întâmplător sau chiar dinadins, în biserică eram la doi paşi în stânga sa şi l-am văzut că se căuta prin buzunare. M-a văzut, s-a apropiat şi mi-a şoptit la ureche:

– Ai ceva bani la tine?

– Da.

– Dă-mi 50 de lei.

I-am dat discret. Mi-a mulţumit din ochi şi, după ce a cumpărat lumânările, le-a aprins şi s-a îndreptat spre icoana Arhanghelului Mihail, unde a îngenun+cheat smerit. Cine nu l-a văzut pe Căpitan în rugăciune nu-şi poate închipui cum arăta. Te înfiora numai cum ţinea ochii spre cer şi ce adâncă trăire şi comuniune, ce sfâşiere de suflet încerca în contactul cu Divinitatea, pe care el, martirul de mai târziu, avea să o trăiască cu toată fiinţa sa.

Era spre sfârşitul Sfintei Liturghii când a plecat, strecurându-se printre mulţimea de credincioşi ce se rugau în biserică.

La masa de seară, d-na Codreanu mi-a trimis prin unul dintre băieţi "datoria".

– Dă-i banii ăştia lui Tudorică! Ştie el...

La înapoierea de la biserică, doar ce coborâsem din tramvai, ne-am trezit înconjuraţi (eram doi) de o ceată de haidamaci care ne-au luat la pumni, aşa, fără motiv. Am încercat să fugim; ce să fugi, că erau mulţi! Ne ameţiseră când, deodată, au apărut câţiva studenţi, care, cunoscându-ne, i-au împrăştiat. Erau primele lovituri (care nu se comparau nici pe departe cu ce avea să urmeze) în viaţa ce ne aştepta. Viaţa a fost mai mult decât vitregă cu toţi cei ce au crezut în dreptatea legionară, în viitorul României creştine.

*

La Casa Verde era o privelişte de basm. Bogăţia zăpezii construia policandre albe din toţi pomii din curte şi de pretutindeni. în colţul garajului un salcâm gârbovit îşi purta semeţ mantia de hermină în care-l îmbrăcase noaptea precedentă. Troienele, ce se formaseră după eliberarea aleilor, depăşeau un metru. Curăţisem aleea largă ce ducea la Mausoleu, pentru că în această perioadă a sărbătorilor ne aşteptam la o avalanşă de vizitatori, şi nu numai din Bucureşti. Nu trebuia să uităm nici de apropierea zilei de 13 ianuarie, comemorarea scurgerii unui an de la data sacrificiului lor.

Lumina candelei de la Mausoleu, nicicând stinsă, se reflecta misterios în albul zăpezii. Am terminat de curăţat curtea. Era un Ajun de Crăciun ideal. În frigul moale, cei 30-40 de studenţi foloseau spornic bulgării de zăpadă. Voioşia era molipsitoare şi totală. Ilarie adusese de dimineaţă un cogeamite brad, care a fost aşezat în sufragerie, iar fetele s-au apucat să-l împodobească cu cele aflate în grămada de pachete pe care tocmai le descărcasem.

Căpitanul s-a întors din oraş pe la ora prânzului, împreună cu d-na Codreanu şi cu inginerul Gh. Clime. Când a văzut maşina, bucuroasă, Cătălina – Cocuţa –, un botic alb mişcător, care se încurca printre toţi, ba dând cu bulgăraşi, ba împiedicându-se de te miri ce, s-a repezit în întâmpinarea părinţilor ei. Căpitanul a ridicat-o sus ca pe un fulg şi apoi a aruncat-o, prin surprindere, drept într-un troian de zăpadă. Fără să se sperie, s-a ridicat, suflându-şi nasul, şi s-a reîntors în braţele lui.

– Tati, mai aruncă-mă o dată!

Îi străluceau ochii de plăcere. Căpitanul, şi el cuprins de o bucurie rară cu ea in braţe, şi-a aruncat privirea către grupul de "lucrători" şi, zărindu-mă, îmi zise:

– Tudore, ia o săniuţă şi trageţi o fugă-două până la colţ!

– Da, Căpitane.

Am alergat la garaj, am scos săniuţa, am aranjat-o cu grijă şi hai la galop! La cofetăria din colţ, unde intenţionam să ne oprim, era închis, aşa că ne-am reluat plimbarea de câteva ori.

Tocmai venisem de la biserică. Ne-am aşezat la masă cu toţii. Căpitanul ne-a urat tradiţionalul "La mulţi ani!", a rostit "Tatăl Nostru" şi "Poftă bună!" pentru bucatele binecuvântate de preot, după care s-a retras.

Nu masa în sine m-a impresionat, ci felul în care se împleteau colindele cu cântecele legionare, toate într-o atmosferă de măreţie din care se torcea firul emoţiilor noi, necunoscute. Nu voia bună, nu belşugul mesei, ci starea de frăţie şi de entuziasm care ne unea în dragoste, în credinţă, în elan. Făclia aprinsă de Căpitan ardea cu strălucire în inimile atâtor tineri, făclie ce niciodată nu aş fi crezut că poate fi stinsă.

Grupuri de tineri se îndreptau spre Casa Verde cu pachete pentru pomul de Crăciun. S-a tras un fel de cortină din cearceafuri, ce despărţea sala de locul bradului. Era o atmosferă de sărbătoare în care emoţia noastră creştea cu trecerea orelor ce ne apropiau de miezul nopţii.

La căderea serii, au început, pâlcuri-pâlcuri, să vină colindătorii. Librăria, sufrageria, sala de intrare, într-un cuvânt tot parterul erau luminate ca ziua. La fel şi etajele şi curtea. Bogăţia de lumină cu care era aşteptată Naşterea Domnului depăşea puterea mea de închipuire. Nu mai văzusem aşa ceva! Şi nici aţâţi colindători!

Cei peste 100 de sosiţi din conducerea Legiunii au urcat la primul etaj. La parter nu mai era loc. Colindele au pornit iureş; nu de glasuri firave de copii de 5-6 ani, ci de grupuri masive de tineri între 15 şi 30 de ani. Vocile celor 50-60 de colindători, într-o

armonie desăvârşită, umpleau totul. Era ceva ce degaja o forţă şi o credinţă impresionante. Melodia colindelor se auzea până departe, cu toată larma oraşului. Atunci rn-au înfiorat aparte "O, ce veste minunată!" şi "Linu-i lin". Colindele plouau cu sfinţenie şi mireasmă de zăpadă proaspătă peste toţi cei ce ascultam cu sufletul la gură, vrăjiţi şi copleşiţi de preaplinul bucuriei Crăciunului. Acel minunat "Domn, Domn să-nălţăm!" se înălţa formidabil, punctat de vocile de bariton ce făceau să se cutremure geamurile de te aşteptai, din clipă în clipă, să apară cetele de îngeri care să te poarte spre peştera Betleemului, lângă păstori şi magi. Aşa noapte de Crăciun nu mai trăisem! S-au aprins luminile şi beculeţele din uriaşul brad sub care se îngrămădeau pachetele cu daruri.

Aproape de miezul nopţii, printre noi a coborât un grup mare dintre invitaţii familiei Codreanu, majoritatea din elita Mişcării, în frunte cu Căpitanul. Senin, voios, îmbrăcat cu un pulover alb pe gât, a trecut prin faţa noastră şi ne-a învăluit cu privirea unui părinte în zi de sărbătoare. Eram aşezaţi în semicerc, 40 de copii miraţi, curioşi, timizi. Eram primii copii ai Legiunii.

Nicoleta, d-na Moţa şi d-na Codreanu ne-au dat fiecăruia pachetul cu daruri. Erau de toate: haine, cărţi, dulciuri. Legiunea era ajutată de diverşi simpatizanţi, mulţi cu stare, şi împărţea şi celor nevoiaşi din atelier cadouri, pentru ca bucuria Naşterii Domnului să fie simţită de cât mai mulţi.

A fost cel din urmă Crăciun petrecut la Casa

Verde, imaginea îmi este vie în minte şi acum, la peste 80 de ani, de parcă ar fi fost ieri. Măreţ, frumos ca nici unul de până atunci şi ca nici unul de după aceea. Primul şi ultimul Crăciun cu Căpitanul, cel care nu a făcut altceva decât să nu se lase înşelat de amăgire.

Nimic, ce-i drept, nu oboseşte mai mult ca efortul spre luciditate, spre viziunea implacabilă. El s-a situat la polul opus nimicniciei. El a abuzat de imperativul "a vedea" atât în sine, cât şi în jurul său; a pătruns nu numai în fondul unor idei, ci şi în al celor mai neînsemnate experienţe sau impresii. Nu şi-a supus el fiecare act unui examen ce cuprindea voinţă, cunoaştere şi suferinţă? Pasiunea aceasta a Căpitanului pentru conştientizare, pentru pătrunderea în zonele cele mai adânci ale fiinţei sale, s-a concretizat în tot ce ne-a transmis chiar cu caracter ultimativ. Aşa s-a născut şi s-a format eroul, martirul. El, cel devorat de dreptate, de adevăr, de dragoste.

EL

A vorbi despre el acum, după mai bine de o jumătate de veac de la zborul său spre veşnicie provocat de răutatea contemporanilor, mi se pare o îndrăzneală.

Omul acesta – Căpitanul – a intrat demult în legendă ca vizionar, ca profet, după cum adeveresc vremurile prin care trecem. Amploarea şi elocvenţa cuvântului său, pasiunea pusă în slujba unei cauze sfinte, îndârjirea de a descoperi nedreptatea, predilecţia pentru apărarea adevărului, toate acestea au făcut din persoana sa Arhanghelul Dreptăţii Româneşti.

Este indiscutabil ceva elegant în geniul său. Corneliu Codreanu evoca nu numai imaginea unui profet, dar şi pe aceea a unui luptător din secolul al XVIII-lea. Destul să amintim numai clarviziunea sa cu privire la partidul comunist încă din 1935:

Dacă vor intra trupele ruseşti la noi şi vor ieşi învingătoare, în numele Diavolului, cine poate să creadă, unde este mintea ce poate să susţină că ele vor pleca de la noi înainte de a ne sataniza, adică bolşeviza? Consecinţele? Inutil să le mai discutăm!

Mai este ceva de comentat? Noi, cei de azi, după 50 de ani de bolşevizare, am simţit pe pielea noastră – şi nu numai noi – satanizarea "roşie", care ne-a împins înapoi cu sute de ani. Cei care au luptat împotriva îndobitocirii cauzate de programul celulei,

nu o lună-două, nu un an-doi, ci zeci şi zeci de ani, şi-au cristalizat nişte gânduri, şi-au limpezit nişte idei, prin trăiri de asceţi. S-au limpezit cărări care la început păreau de netrecut. Prin claustrarea fiinţei, prin strivirea trupului, sufletul şi mintea, rămase neîngenunchiate, au căpătat noi aripi. Tristeţile şi durerile, acumulate în anii de teroare, au umplut golurile din inimi cum nici o bucurie nu o putea face.

Era rezultatul rugăciunii permanente, al credinţei, al nădejdii şi al dragostei sădite zilnic în şcoala cuibului legionar. Era rodul educaţiei gândite şi aplicate de Căpitan: transformarea omului din temelie, în spirit cu adevărat creştin.

Când l-am cunoscut pe Căpitan intram în adolescenţă; eram "copiii Legiunii", care, o dată cu trecerea anilor, trebuia să punem umărul la zidirea altei vieţi în ţara noastră. El nu avea copii şi, în rarele momente de destindere, ne lua pe câte unul dintre noi – eram 3-4 care-i plăceam mai mult – şi stăteam de vorbă. Povesteam despre viaţa de acasă, despre sat, despre şcoală. Ne inspira, mie cel puţin, un fel de teamă, în care dragostea şi respectul faţă de el erau amestecate.

Anii au trecut cu plumbul lor, căci puţini au fost senini pentru noi, cei care ne adăpasem la izvorul cel pururea viu al credinţei în dreptatea cauzei sale. Oricât de crudă a fost prigoana, oricât de inumană temniţa, chipul Căpitanului ne era prezent în faţă, încurajându-ne când rezistenţa trupului ceda, când sufletul – îngenuncheat, umilit – se clătina. El, cel sfâşiat de cruzimea temniţelor, cel care se jertfise conştient

pentru cauza Legiunii ca slujitoare fidelă a principiilor creştine, ne era far în bezna celulei, în iadul prigoanei.

Căpitanul a simţit, a ştiut cu intuiţia vizionarului, că viaţa socială, şi mai ales viaţa creştină, copleşită de păcate şi fărădelegi, păleşte. Corupţia de la "vlădică la opincă" era în floare şi ducea la dezastru. Atunci a încercat introducerea unui suflu nou de viaţă activă, pe care l-a imprimat tineretului studios, ce începuse să se mişte.

Ce altă explicaţie se poate da fluxului masiv al studenţilor şi preoţilor în Mişcare? Noianul de dovezi, avalanşa de argumente din dezvăluirile sale i-au pus pe gânduri pe cei vizaţi, pe puternicii zilei, în frunte cu un rege depravat, ce a pus la cale suprimarea sa prin mâna lui Armând Calinescu.

Nu există decât un mod de a inspira teamă celui vinovat: descoperind adevărul. Lucru pe care Căpitanul îl face, cu argumente de necontestat, în discursul-mesaj publicat în *Monitorul Oficial* din 3 decembrie 1931.

Luciditatea Căpitanului nu a fost un dat primordial, un privilegiu; nu a fost nevoie s-o gândească pentru a aspira la ea. I-a fost predestinată. Era în el acea fulgerare de clarviziune ce l-a definit total. El nu s-a împleticit printre "păreri", printre semi-adevăruri asfixiante, printre jumătăţi de măsură. La Căpitan, ce era da era da şi ce era nu era nu.

Loviturile de afară le-a aşteptat; le cunoştea sursa. Poate crede cineva că un om ca el, înzestrat cu calităţile amintite, nu ştia ce-l aşteaptă? Ar fi o nai-

vitate! Căpitanul a fost gata de jertfă din clipa în care a ridicat steagul redeşteptării naţionale. Convingerea sa izvora din credinţa nezdruncinată că "fără cruce nu se concepe mântuirea", fără Golgotă nu este înviere. A ales senin "calea cea strâmtă", care l-a dus la jertfa supremă şi, prin ea, la Hristos şi la învierea neamului.

Ce înfăţişez eu aici nu sunt noutăţi. S-au mai scris de condeiele pricepute ale unor minţi luminate şi de alţi legionari trecuţi prin focul prigoanelor.

Strălucirea scurtei sale existenţe sociale dintre anii 1920-1938 a inspirat şi a înviorat personalităţi de marcă din acea vreme, de la Mircea Eliade la Petre Ţuţea, de la Nae Ionescu la Emil Cioran, pentru a-i pomeni numai pe unii, dintre care majoritatea s-au încadrat chiar în Mişcare, iar alţii, datorită poziţiei lor sociale, au fost doar simpatizanţi.

Căpitanul n-a murit, căci nu putea să moară! El este viu în inimile tuturor celor care i-au fost urmaşi şi soldaţi împotriva răului din ţară şi din viaţă.

ÎNTÂLNIREA DE PE URMĂ

Sfârşitul anului 1937 se anunţa cu un nou şi serios pericol pentru cei mai mulţi comercianţi evrei, de care era plin Bucureştiul. Se simţea în dezvoltarea comerţului legionar forţa de neoprit care urma să le clatine temelia.

– Nu e de glumă cu legionarii ăştia! S-au întins peste tot! – se lamenta vecinul nostru, evreul Braunstein, în al cărui magazin de coloniale din Calea Griviţei se rărise clientela îngrijorător, în vreme ce la cooperativa legionară de vizavi, cu acelaşi profil, nu te puteai mişca.

La 200 de metri mai sus, pe Calea Griviţei, restaurantul legionar "muncitoresc", după cum era scris pe firmă, şi deschis exact în faţa atelierelor C.F.R., devenea neîncăpător la ora prânzului. Năvala celor de la ateliere creştea zilnic, încât se stabilise de către conducerea unităţii, împreună cu reprezentanţii muncitorilor, ca masa de prânz să se servească în două serii, pentru a se evita îmbulzeala.

Se urmărea în primul rând uşurarea vieţii truditorilor de la C.F.R., care era, din zi în zi, tot mai grea. Afluenţa maselor de români în Mişcare creştea.

Aşadar, Carol al II-lea, slugă a duşmanilor neamului şi ai Legiunii, a pornit ofensiva de distrugere prin instaurarea dictaturii sale, dictatură antiromânească, ce va conduce şi la dezintegrarea ţării în 1940. Astfel, unii dintre simpatizanţii Mişcării Le-

gionare, mari industriaşi şi comercianţi *en-gros*, precum Nicolae Malaxa si D. Mociorniţă la Bucureşti, Barbu Druga şi Jean Mihail la Craiova, care sprijineau din umbră comerţul legionar şi implicit Legiunea, şi-au încetat ajutorul. Au fost forţaţi să o facă.

Prima măsură care a izbit nu numai în economic, ci, mai ales, în echilibru, a fost interzicerea comerţului legionar, confiscarea atâtor bunuri strânse cu trudă, arestarea şefilor de unităţi, cei 80 de copii ai legiunii risipiţi şi prigoana dezlănţuită cu furia celui ce simte că-i fuge pământul de sub picioare.

Cu fiecare zi, Căpitanul era tot mai îngrijorat. Simţea pericolul care creştea şi ce va putea urma. De aceea, toate acţiunile sale urmăreau, înainte de toate, salvarea oamenilor, pe cât se putea, din valul de ură şi vitregie ce se pornise. Se investise atâta efort, atâta energie! Câţi tineri entuziaşti nu puseseră umărul şi dragostea lor la încercarea de a opri dezastrul moral şi economic în care se prăvălea patria? Şi iată că gura hulpavă a mişeliei se deschidea ameninţătoare.

Agenţii Siguranţei mişunau peste tot. Bunăoară, într-o dimineaţă din februarie 1938, imediat ce am deschis, doi civili au sosit şi au stat peste 3 ore cu câte o ţuică în faţă, la o masă, urmărind orice mişcare, cine intra sau ieşea.

Pe la 11, Căpitanul a intrat şi l-a căutat cu privirea pe şeful unităţii. La intrarea lui, cei doi "clienţi" au părăsit precipitaţi localul. Ne-am aliniat în faţa tejghelei. Eram 5 chelneri şi 6 copii. Nu-l văzusem de o săptămână pe Căpitan. Era tras la faţă şi trist. Foarte trist. A venit spre noi. Unuia i-a îndreptat bascuţa de pe cap, altuia gulerul hainei, iar pe mine m-a prins de bărbie şi mi-a zâmbit:

– Curaj, iedule!

N-am mai putut să-i răspund: "Să trăieşti Căpitane!", căci un nod mi s-a urcat în gât şi ochii mi s-au umplut de lacrimi. Pe uşa din spate, comandantul Livezeanu a intrat şi s-a îndreptat spre Căpitan. Acesta, după ce ne-a învăluit cu o privire caldă, plină de părere de rău că rămânem pe drumuri, s-a îndreptat spre ieşire împreună cu Livezeanu. Au stat de vorbă vreo 5 minute. Probabil că ni se hotărâse soarta, căci, din când în când, comandantul Livezeanu dădea aprobator din cap – îl vedeam prin vitrină – în timp ce Căpitanul, cu mâna pe mânerul uşii, ne-a mai privit pentru ultima oară fără să ne vadă – de parcă s-ar fi uitat prin noi – şi a ieşit repede.

Aşa ne-am despărţit de cel care aproape un an ne-a fost părinte, ocrotitor, învăţător.

Mă ispitise gândul de a-i sări în braţe când mi-a spus: "Curaj, iedule!", dar ceva m-a oprit. Poate ochii săi umezi, poate grimasa din colţul gurii, poate fruntea, de data asta foarte încreţită...

La plecare, din stradă, de unde nu ne putea vedea după geamuri, a ridicat tăcut braţul în semn de salut. N-am mai apucat să-i răspundem. S-a urcat în maşina cu nr. 6095-B după ce Ilarie i-a deschis uşa.

De atunci nu l-am mai văzut.

CEA MAI SCUMPĂ NUNTĂ DINTRE NUNŢI

Ca să putem înţelege destinul nostru ca neam trebuie să ţinem seama de vitregia istoriei românilor.

Am fost aşezaţi de soartă la frontierele răsăritene ale Europei, pe ambele versante ale ultimilor munţi europeni, Carpaţii, de-a lungul şi la gurile celui mai mare fluviu european, Dunărea. România este ultimul stat european în care constanta geografică se verifică. Românii s-au alcătuit ca naţiune în decursul nenumăratelor invazii barbare, încă de pe la începutul secolului al XIII-lea.

Destinul a făcut ca după o sută cincizeci de ani de năvăliri, mai ales tătăreşti, o nouă şi masivă expansiune asiatică să aibă loc: apariţia turcilor otomani, care ocupau fulgerător statele balcanice şi treceau Dunărea. În cele trei secole care s- au scurs de la bătălia de la Nicopole la asedierea Vienei, Occidentul a avut răgazul de a se întări. Nu-i greu să se înţeleagă de ce românii n-au putut face cultură şi n-au putut ţine pasul cu Occidentul. Invaziile se succedau una după alta şi oamenii nu numai că-şi părăseau satele, dar le şi ardeau, retrăgându-se în munţi. Otomanii reprezentau nu numai o putere militară, dar şi o administraţie solidă. În faţa acestei primejdii, românii s-au închis în propriile lor tradiţii spirituale şi n-au putut rodi decât la nivelul creaţiei populare, adică în folclor.

Capodoperele spiritualităţii româneşti aparţin folclorului. Deşi România modernă a avut norocul să aibă un poet de geniu în Mihai Eminescu, totuşi capodoperele liricii şi baladei româneşti rămân poeziile populare *Mioriţa* şi *Meşterul Manole.*

Pentru a înţelege mai bine în ce măsură spiritualitatea românească, deşi profund creştină, este solidară cu liturghia cosmică, un singur exemplu: acel al concepţiei morţii. Amândouă aceste capodopere prezintă moartea ca pe o valoare supremă, ca pe cea mai nobilă împlinire pe care o poate nădăjdui existenţa omenească. Ceea ce trebuie subliniat în special este forma literară cea mai reuşită, atât din punct de vedere spiritual, cât şi artistic. Este deci semnificativ că geniul popular românesc şi-a găsit expresia lui maximă tocmai în acest mit al jertfei creatoare. Şi aceasta deoarece, pentru români mai ales, moartea nu este o extinctie, nici măcar o împuţinare a existenţei, ci un mod de a fi – o existenţă nouă pe un nivel mai apropiat de Dumnezeu.

Trebuie amintit că România modernă şi independentă are 100 de ani de existenţă, iar ultimii 50 de ani au fost marele balast ce i-a strivit spiritualitatea, stâlcind-o spre un drăcesc materialism. Adevărata primejdie pentru poporul român a început abia după ocuparea teritoriului de către Soviete.

*

Am făcut această sumară incursiune în istorie – într-o anumită latură a ei – tocmai cu scopul de a pă-

trunde şi adânci cutremurătorul adevăr cuprins în cele două versuri ale "Sfintei tinereţi legionare": *Moartea, numai moartea legionară/ Ne este cea mai scumpă nuntă dintre nunţi...*

Fără îndoială, s-ar putea crede de cei neştiutori ori rău intenţionaţi că versurile de mai sus sunt o frumoasă metaforă folosită de Radu Gyr pentru a sublinia poetic frumuseţea imnului şi, prin aceasta, a trăirii legionare. Se poate spune şi aşa, dar cunoscând elanul şi masivitatea afluenţei tineretului universitar şi a preoţilor în Legiune, nu poate fi acuzat de necunoaştere, de naivitate. Această naivitate sau neştiinţă nu poate fi atribuită tinerilor studenţi legionari, care, în marea lor majoritate, şi-au făcut educaţia în cadrul Frăţiilor de Cruce, unde nu pridideau decât cei mai buni. Dovada este că cei gata de jertfă, conform datoriei lor de conştiinţă, s-au îndreptat spre moarte cu fruntea sus (vezi echipa Miti Dumitrescu).

Cum rămâne mai departe cu cei mulţi şi aleşi, dintre care toţi – şi când spun aceasta mă gândesc la elită, la gradele legionare – intelectuali de seamă, trecuţi prin focul vieţii şi al universităţilor române şi străine, şi care, o dată înrolaţi în Mişcarea Legionară, ştiau, desigur, scopul ei final? Or, a susţine că oamenii aceştia, care juraseră „să trăiască în sărăcie, să ucidă în ei poftele de îmbogăţire materială, să jertfească permanent pentru ţară", nu ştiau ce vor, ar fi ori naivitate, ori rea-credinţă! Ei pătrunseseră în miezul adevărului legionar şi al menirii lui de construire a viitorului neamului românesc atât de total încât au mers fericiţi la moarte. Credinţa creştină a

fost izvorul trăirilor lor.

Calendarul creştin este plin de mucenici care au ştiut să moară pentru Hristos; pentru învăţătura Lui, care de două mii de ani călăuzeşte omenirea spre învierea ce-o să vină. Martirii legionari – unii oameni simpli, dar cu suflete de stâncă, şi până la cărturarii valoroşi – au fost pătrunşi de acest veşnic adevăr: *Prin moarte, învierea!*

Să mai amintesc şi: "Să nu lăsăm urmaşilor noştri o ţară fără ocrotirea lui Dumnezeu"; sau: "... se trăgea cu mitraliera în obrazul lui Hristos, se clătina aşezarea creştină a lunii... Puteam noi să stăm nepăsători?"; sau: „Eu aşa am înţeles rostul vieţii mele. Am iubit pe Hristos şi am mers fericit la moarte pentru El!" (din *Testamentul* lui Ion Moţa).

Acest legământ nu era făcut de un fanatic – cum adesea se spune despre "legionarii înfocaţi", termen ce aparţine duşmanilor Mişcării –, ci de un cărturar cu capul pe umeri, ferm în credinţa lui. Fiul protopopului din Orăştie, crescut şi educat în spirit creştin, înzestrat cu o minte ageră, avocatul, doctorul în Drept Ion I. Moţa cade, ca şi celălalt coleg de studii, Vasile Marin, pe frontul spaniol, în 13 ianuarie 1937, la Majadahonda (nu departe de Madrid).

Şi iată miracolul! Pleacă voluntari în Spania, pe frontul anticomunist, echipa de 8 legionari condusă de generalul Gh. Cantacuzino-Grănicerul, erou naţional din Primul Război Mondial, echipă formată din: ing. Gheorghe Clime; prinţul Alecu Cantacuzino, avocat; preotul Dumitrescu-Borşa; avocat Neculai Totu; Bănică Dobre, licenţiat în Drept, şi cei doi,

Moţa şi Marin, căzuţi în luptă.

*

În prigoana din 1939 toţi au fost împuşcaţi, afară de părintele Borşa şi de general, care decedase. Cât de "nepregătiţi şi neştiutori" erau aceşti oameni care au plecat pe frontul spaniol ca simpli soldaţi, cu toate că în armata română erau ofiţeri? Dar sutele şi mai apoi miile de striviţi ai tăvălugului sovietic comunist în cei 50 de ani de prigoană satanică?

Luptătorii crescuţi în duhul Căpitanului se îndreaptă senini spre moarte ca spre poarta prin care năvăleşte lumina lui Hristos. Ei au crezut în învierea neamului românesc, în necesitatea jertfei ca singură temelie a acestei învieri, iar moartea le-a fost „cea mai scumpă nuntă dintre nunţi"!

Călăuzitor şi far le-a fost el, cel căzut pentru cauza sfântă al cărei steag l-a înălţat şi l-a purtat în scurta, dar exemplara lui viaţă, curmată de contemporanii săi puşi în slujba răului.

6 OCTOMBRIE 1940

Se împlinse o lună de la Biruinţa Legiunii, de la abdicarea regelui Carol al II-lea şi de la declararea Statului Naţional Legionar. Structurile administrative abia începuseră să se închege. Legionarilor, cei mai mulţi intelectuali de calitate, li s-au încredinţat posturi-cheie în aparatul de stat, dar nu erau destul de pregătiţi în vederea conducerii; de unde experienţă, din temniţe?

Generalul Ion Antonescu, pus în faţa faptului împlinit, a trecut la primenirea vechiului aparat al ţării. Trebuiau vindecate nişte răni mari şi adânci. Graniţele ciuntite, Basarabia, Ardealul de Nord, Cadrilaterul înstrăinate. Armata neînzestrată. Afacerea "Skoda", în fruntea căreia regele Carol al II-lea câştigase miliarde, secătuise visteria ţării: eram la pământ. În condţiile acestea disperate au trebuit legionarii să preia frâiele. În Europa se aprinsese focul celui de-Al Doilea Război Mondial.

Haosul de afară dăduse tonul haosului intern. Oamenii politici de marcă, în frunte cu Maniu, au refuzat să ia răspunderea conducerii în situaţia tragică în care se găsea ţara. Regele Mihai – tânăr şi fără experienţă. Economia patriei – la limită. Iar visteria ţării, cum spuneam, golită de grijuliul tată al tânărului rege!

Şi atunci generalul Antonescu – căruia nu i se poate nega dragostea şi marea grijă faţă de soarta

ţării –, indiferent de greşelile săvârşite, a socotit că singura salvare sunt entuziasmul şi tinereţea legionară.

În dimineaţa zilei de 6 octombrie 1940, Gara de Nord gemea de suflare omenească şi de freamăt tineresc. Cântecul legionar umplea văzduhul, acoperind larma mulţimilor. Din toată ţara, organizaţiile judeţene mobilizaseră un fluviu de oameni care, cu fanfara, una mai strălucitoare ca alta, s-au unit în gara ce devenise un furnicar.

Ne-am încolonat din mers în cadenţa şi disciplina legionară. Experienţa marşurilor se vedea. Organizarea coloanelor s-a făcut de către comandanţii legionari – câţi mai rămăseseră din cei exterminaţi la Tâncăbeşti, Vaslui, Miercurea-Ciuc, Râmnicu Sărat sau Braşov, unde căzuse elita legionară, în frunte cu Căpitanul, Nicadorii şi Decemvirii.

Străzile pe care se scurgeau cămăşile verzi gemeau de lume. Cei care nu aveau uniforme s-au grupat după culorile hainelor. La început costumele populare, pe regiuni, erau majoritatea. După care restul. Mă şi gândeam când şi unde s-a făcut repetiţie, de mergea totul ca la carte. Nu se făcuse însă nici o repetiţie. Dar cei care trebuiau să defileze prin faţa conducătorilor ţării erau legionari crescuţi şi educaţi în disciplină şi bun-simţ, caracteristici ale omului nou creat de Căpitan. Din zori şi până la ora 9, s-au organizat detaşamente de câte 1000 de persoane.

După "Atenţie! Drepţi!", semnalul de pornire a izbucnit din cele peste o mie de trompete, au bubuit tobele şi flacăra "Sfintei tinereţi" s-a ridicat uriaşă

de-a lungul celor cinci kilometri ai coloanei, care creştea mereu.

Nu este greu de înţeles. Imnul „Sfântă tinereţe legionară" era ştiut nu numai de legionari şi nu a fost greu să se obţină interpretarea exactă, deoarece componenţii uriaşei fanfare erau muzicanţi. Paşii s-au potrivit de la sine în euforia impusă de ritm şi am pornit spre centru.

Când am intrat pe bulevardul Elisabeta, strigătele de "Ura!" aproape că dominau fanfara. Ne-am aşezat – era să spun înghesuit – în piaţa Palatului Regal. În jurul orei 11 au apărut în balcon Conducătorul statului, generalul Ion Antonescu, Comandantul Horia Sima şi alţi comandanţi legionari, înconjuraţi de ofiţeri superiori. Piaţa a explodat de urale. La un semnal, s-a făcut o linişte de mormânt. Organizatorul manifestaţiei, prinţul Alexandru Ghyka, a ordonat:

– Drepţi! Pentru onor! Moment de reculegere!

Şi după un minut au luat cuvântul generalul Ion Antonescu, Comandantul Horia Sima şi alţii.

A urmat parada începută de unităţi militare, în frunte cu regimentul de grăniceri al cărui comandant fusese generalul Gh. Cantacuzino-Grănicerul, regiment ce-i purta numele. Parada militară a durat cam o oră. Marşul ce puncta cadenţa era "Deşteaptă-te, române!", cântat de fanfarele militare. A urmat o pauză de două-trei minute, care a produs un gol de circa 300 de metri. În piaţa astfel golită a început defilarea legionarilor.

Prima formaţie: Corpul Moţa-Marin. Purtau uniformele de paradă, cămăşi verzi, pantaloni negri şi

pelerine negre. În frunte, comandanţii decoraţi cu "Crucea Albă", urmaţi de instructori, fiecare cu gradul pe guler şi pe mâna dreaptă. Cu ei fanfara a pornit "Imnul legionarilor căzuţi":

Plânge printre ramuri luna,
Nopţile-s pustii,
Căci te-ai dus pe totdeauna
Şi n-ai să mai vii...

A urmat şirul, care nu se mai termina, al costumelor populare din Ardeal, cu imnul lor:

Prin braţe aprige de muncă
Se-naltă drept şi sfânt altar,
Se-nalţă din frânturi de stâncă
Ardealul tânăr legionar!

Venise rândul judeţelor din răsăritul ţării, cu domolul şi melodiosul

Ştefan Vodă al Moldovei
Fost-a pe la noi prin munţi
Şi-a găsit în codrii noştri
Şoimi viteji, războinici mulţi...

Pentru cine nu ştie, aproape fiecare judeţ îşi avea imnul său, unul mai frumos decât altul. Şi nu era o înşiruire de vorbe. Cântecele legionare vibrau toate de simţire şi elan, pe versurile genialului Radu Gyr, precum şi ale altor talentaţi poeţi, prin ale căror

creaţii au supravieţuit în neagra noapte a dictaturii comuniste mii şi mii de oameni. Nu degeaba lui Radu Gyr i s-a zis "Bardul Legiunii" şi "Regele metaforei".

Iată-i şi pe vajnicii olteni, cu al lor

De sus, de pe Olt, din poiene,
Din vârfuri de munţi cozieni,
Sub verzile ceruri vrâncene
Se strâng legionarii olteni!

Ei vin de la Jiu şi din Vidra
Să scape românul de jug
Şi calcă năpârcă şi hidra
Ce sângele ţării îl sug.

Paşii s-au înviorat în ritmul şi pe melodia splendidului imn al legionarilor olteni aplaudat, ca toate de altfel, de mulţimea de pe trotuare.

În jurul orei 13 parada s-a încheiat de către cei din Capitală, nu puţini, cu

Haite de bestii crude, flămânde
Au năpădit al nostru pământ,
Pui de năpârcă goniţi de oriunde
Sug trupul ţării, sug sânge sfânt.

Hai, Căpitane, dă-ne semnalul,
Prin foc şi apă te vom urma!
Vrem reîntregirea neamului nostru,
Vrem stăpânire pe glia sa!

Nici urmă de oboseală. Durerea şi jalea din care abia scăpasem îşi ridica umbra peste sufletele cernite, peste răni nevindecate. Aplauzele nu mai conteneau, atât din balconul Palatului, cât şi din sânul mulţimii, care vibra plouată de cântec şi trăire sfântă în care duhul Căpitanului plutea ocrotitor. Se ştergeau lacrimi de bucurie, de nădejde. Biruinţa sufletului legionar pătrundea în inimi şi suflete setoase de dreptate şi adevăr.

În balconul Palatului, generalul Antonescu, îmbrăcat în cămaşă verde, şi Comandantul Mişcării, unul lângă altul, primeau dovada de dragoste şi preţuire a tineretului până mai ieri strivit, încătuşat în temniţe şi lagăre din care vântul morţii îi spulberase pe cei mai buni, în frunte cu Căpitanul însuşi.

*

Răsărea un soare nou peste ţara arsă de vrăjmăşie şi ură. La orizont se buluceau însă norii negri, purtând în ei cumplite "furtuni prevestitoare de blesteme" ce s-au împlinit; 50 de ani de teroare roşie în care au pierit sute de mii de patrioţi, în luptele din munţi şi în temniţele ori lagărele de muncă forţată.

Ziua de 6 octombrie a fost fereastra ce s-a deschis spre lumina care a năvălit uriaşă şi a îmbrăcat ţara de la un cap la altul, încercând să vindece rănile de la hotarele ţării şi până la hotarele răbdării celor obijduiţi. Vitregia vremii, ajutată consistent de politica destrămată, a hotărât însă cum nu am visat noi, cum nu am sperat şi cum nimeni n-a crezut că se

poate întâmpla.

Aş vrea să precizez că unul dintre secretele cu care ideile Căpitanului au pătruns în mase a fost cântecul. Se ştie că stegarii au fost studenţii. Iată ce spunea Căpitanul despre cântec: *"Pentru a putea să cânţi îţi trebuie o anumită stare sufletească. O armonie a sufletului tău. Cel ce merge să fure, acela nu poate cânta; nici cel ce merge să facă o nedreptate. Nici cel al cărui suflet e ros de patimi şi vrăjmăşie faţă de camaradul său şi nici al cărui suflet e sterp de credinţă. Cântecul să vă fie un îndreptar. De nu veţi putea cânta, să ştiţi că e o boală care vă roade în adâncul fiinţei voastre sufleteşti sau că vremea v-a turnat păcate peste sufletul curat. Iar dacă nu le veţi putea vindeca, să vă daţi la o parte şi să lăsaţi locul vostru celor ce pot să cânte!"*.

Cât adevăr şi câtă simţire creştină!

Metafora-minune a lui Radu Gyr cădea peste inimi ca o mană din ceruri. Alături de muzica lui Nelu Mânzatu, atins şi el de aripa unui înger bun, aşa s-a născut, a crescut şi a înfiorat sufletele cântecul legionar.

Se părea că geniul creator al neamului nostru şi-a găsit făgaşul. Altfel, de unde acel dor de transformare a sufletului? În seceta politicianismului gregar şi uscat, spiritul legionar spărgea nişte tipare şi formule vechi, în care se bălăceau lăcomia, ura, necinstea, goana după căpătuială, şi atunci această *Sfântă tinereţe legionară/ Cu piept călit de fier şi sufletul de crin*, acest *Iureş neînfricat de primăvară,/ Cu fruntea ca un iezer carpatin* au năvălit năpraznic

spre lumină, ca o năvală grea de stânci.

Pe cei vizaţi i-a cuprins frica; au dat apă la moară comunismului, care şi-a început opera de nimicire a sufletului românesc. Au reuşit? Pe cât se vede, nu. Căci iată, acum, după 50 de ani, tineretul României îşi scutură capul împuiat de minciună şi începe să se întrebe: *Ce a fost?* şi *Cum a fost?*, şi caută să afle adevărul. Şi-l va afla, mai devreme sau mai târziu. Noi, puţinii care am mai rămas, noi, care am trăit acest adevăr, li-l vom arăta; căci avem credinţa care nu ne-a părăsit niciodată, nici în cele mai cumplite încercări, că steaua ocrotitoare a neamului nostru nu va apune. Ochiul lui Dumnezeu este deschis asupra noastră, căci noi nu L-am negat, am crezut şi credem în dreptatea Lui, în puterea Lui de nebiruit.

"Cine crede în Mine nu va umbla întru întuneric şi va afla lumina vieţii!". Este încredinţarea dată de Mântuitorul Iisus Hristos celor care merg pe căile Lui.

Prea multă suferinţă, prea multe jertfe. Or, se ştie că niciodată jertfele nu au fost în zadar – şi nu pot fi. Viitorul va să ne-o dovedească, încă o dată.

Partea a doua

APOI

ANCHETATORII MEI

Anchetatorii mei n-au fost mulţi şi nici răi. Adică nu erau fioroşi, cum auzisem că sunt majoritatea. Nu-i vorbă, n-au fost decât trei, dar aleşi pe sprânceană, printre care şi o femeie. Bunăoară primul, în al cărui birou am intrat exact la 30 de zile de la data arestării, era un bărbat ca de 30 de ani. N-avea ochi albaştri ca petliţele de la veston, ci nişte ochi negri, o faţă slăbănoagă, cu mâini butucănoase şi unghii manichiurate.

Fuma un tutun scump, de a cărui aromă era biroul plin. Se juca întruna cu o legătură de chei. Întrebarea o punea zâmbind, prieteneşte, şi care aparent nu avea nimic cu cauza pentru care te aflai acolo. Nu ameninţa. A făcut la început uşoare sondaje, pentru verificarea gradului de cultură, sensibilitate, credinţă...

Absolvise de curând Dreptul; era în 1958. Ba m-a întrebat, de câteva ori, dacă-mi place poezia lui Beniuc, Blaga, Arghezi, şi ce anume. Când i-am aruncat, credeam subtil, că-mi plac blestemele lui Arghezi, a zâmbit subţire şi a început să recite: *Iar ţie, jivină gingaş gânditoare...*

Nu ştiam cum să mă adresez şi mi-a precizat că pot să-i spun "Domnule anchetator". Am văzut din filele pe care mi le răsfoia în faţă că-l chema Kirilovici. În dosar era trecut doar Kiril. Numele întreg l-am văzut abia la închiderea dosarului.

– Cum ai putut, domnule, să ai încredere în acest Gavrilescu? În puştiul ăsta fără nici un căpătâi, în acest vagabond!

Am tăcut.

– Şi pe urmă, ce mai calea-valea, i-ai vorbit despre mişcarea legionară, despre organizarea ei – cu simpatie, desigur. Nu?

Tăcerea mea nu l-a înfuriat. Dimpotrivă. Tot cu un zâmbet larg, continuă: şi iată sunt toţi aici. Ţop!

– Da! Toţi 23, şi lângă ei şi profesorul Julea, care a semnat. Dacă vrei, îţi arăt. Ei.ştiu să scrie! Dumneata? Recunoaşte cinstit, şi gata! Ai scăpat! Altfel...

Îşi încrunta sprâncenele, mă privea într-o dungă, abia stăpânindu-şi furia. Mă fixase în celula 31 din subsolul sediului Securităţii – noul sediu –, un bloc cu patru niveluri la suprafaţă, că în jos, pe cât mi-am dat seama, mai erau vreo patru. Deci la nivelul 3 subteran, cu încă 6 nefericiţi. înclin să cred că-1 scoteau pe bietul Gogu Rotaru, un oglindar din Craiova, pe care-1 pisau ca la carte, ca să ne sperie pe noi, cei rămaşi în aşteptare.

– Nu vrei? Te priveşte! Ar fi bine să nu te joci cu răbdarea mea. Şi să-ţi intre în cap: timpul lucrează numai pentru noi! Gândeşte-te!

Apăsa pe buton. Plutonierul de serviciu apărea în prag, cu nelipsiţii ochelari negri. Treceau două-trei zile şi iar la anchetă, mai ales noaptea. Acelaşi dichisit filfizon, cu chef de vorbă; totul calculat!

Anchetatorul Kirilovici nu mi-a dat o palmă. Sistemul lui era mai subţire. Se baza mai mult pe spaima pricinuită de alţii, pe care-i introducea în celulă

măcinaţi ca la carte. Ba odată, ca să văd cât e el de umanist, m-a scos din biroul lui, m-a luat de braţ, bineînţeles nu cu brutalitatea plutonierului ce mă însoţea spre şi de la anchetă, şi m-a condus ca să mi-l arate într-o cameră, vizavi de biroul lui, pe părintele Dan, cu spatele negru, gol, leşinat. Am crezut că e mort. M-am cutremurat. A simţit reacţia mea. Ne-am înapoiat în biroul de anchetă.

– Vrei să ajungi aşa? Nu intenţionez să te dau pe mâna "specialiştilor"! Sunt mai eficienţi, nu crezi? Ai văzut? Ai avut noroc că te anchetez eu, nu-mi plac brutalităţile.

M-am uitat la el, părea sincer. Numai o ciudată luminiţă îi juca în ochii micşoraţi, cu care te privea încercând să înlăture fumul ţigării.

– Domnule anchetator, nu ştiu ce interes aveţi să fie condamnaţi nişte elevi şi studenţi, care şi-au manifestat poate vreo nemulţumire, dar de aici până a le arunca în spate aceste...

– Lasă presupunerile şi semnează!

– Dumneavoastră aţi semna?

– Mă deşteptule, acum eu sunt aici şi tu acolo! Pricepi? Nu mă obliga să fiu cum nu ţi-aşi dori să mă cunoşti. Vrei să schimb foaia?

Şi a schimbat-o d-1 Kirilovici. Ca şi metode...

Redau mai jos o întâmplare dintre altele prin care finalul anchetei a fost cel scontat de ei. După care a urmat procesul, unde competenţa şi eficienţa şefului anchetator Toma Popescu şi procurorului Ion Ardeleanu şi-au spus cuvântul. Acesta (Ardeleanu) a devenit Procuror General al Republicii...

*

Nici unul dintre cei 23 de acuzaţi din lotul nostru n-a luat mai puţin de 15 ani M.S. (muncă silnică). Numai fraţii Vasilescu – de 17 şi 15 ani – au fost condamnaţi la 12 ani, iar profesorul Nicolae Julea, un eminent muzicolog, la 8 ani de temniţă grea. Gavrilescu 25 – şef de lot – şi eu... autor moral... 22 de ani de muncă silnică, toţi pentru "Uneltire împotriva orânduirii sociale".

O PROBĂ EFICACE

Pumnul a căzut în moalele capului ca un baros. Stele verzi? Nu! N-am văzut. Înainte însă de a-mi pierde cunoştinţa, a început să mi se întreţească sub pleoape o pânză de linii de toate culorile, care se năşteau din bezna ce începuse să pună stăpânire pe toată fiinţa mea. De sus în jos, de la dreapta la stânga, în cercuri, mă cuprindea o senzaţie pe care nu o mai încercasem niciodată până atunci. Mă scufundam într-un puţ adânc, în spirale care, pe măsură ce coboram, începeau să se lărgească, şi o stare de fericire mă învăluia ca o apă bună.

Atunci au aruncat apă pe mine. M-am trezit cu părere de rău, într-un frig ce mă cuprindea şi creştea. Am deschis ochii şi cum eram trântit într-o rână, am văzut carâmbi de cizme lustruite, iar în nări îmi stăruia un miros de sânge cald şi de cremă de ghete. Mi-am săltat cu greu capul, ce devenise ca de plumb, şi i-am zărit pe cei patru "măcelari" cu mânecile suflecate, solizi şi masivi, care zâmbeau.

Unul mare, pe ale cărui braţe pleznea mâneca tricoului, îşi freca pumnii. Într-o fracţiune de secundă am înţeles totul. Am închis ochii cu un geamăt reţinut, încercând să-mi recapăt respiraţia. O mână vânjoasă m-a ridicat ca pe un fulg şi m-a aşezat pe scaunul de metal fixat pe podea.

– De ce nu semnezi, mă?

Am ridicat ochii spre cel care mă întreba.

– Ce să semnez?

S-au privit unii pe alţii şi, la un semn al maiorului Curcă, alt anchetator al meu, trei au ieşit. Acesta a aprins o ţigară şi mi-a întins-o. Am dat din cap că nu-mi trebuie.

Fereastra a început să se mişte şi tavanul se înălţa încet în sus, până a dispărut. Cerul era albastru şi deosebit de clar. O seninătate îmi umplea sufletul, iar spirala în care mă învârteam iară urca în zbor lin. Pluteam ca un fulg – şi-mi era atât de bine! Era o stare de fericire pe care nu o mai trăisem.

Îmi căzuse, cred, capul pe piept, că imediat am simţit o arsură cumplită sub bărbie şi mâna anchetatorului, care-şi stinsese ţigara, m-a obligat să-mi ridic capul! L-am zărit ca prin ceaţă. Era un tip înalt, negricios, ce zâmbea. Maiorul Curcă, al doilea anchetator al meu, pe care-l cunoşteam. Era cositorar din Româneşti şi fusese sectorist la noi în comună.

– Hai! Lasă prostiile şi fii atent! Ţi-am atras atenţia de la început că, dacă semnezi, scapi şi tu, şi nu ne mai dai nici nouă bătaie de cap. Ai văzut, cu "sportivii" noştri nu se glumeşte...

L-am privit în ochi intens. A plecat privirea şi s-a îndreptat spre birou, să-şi aprindă o altă ţigară. A tras un fum adânc, scoţându-l gros pe nas. E adevărat, nici el nu m-a bătut, în schimb cei trei care ieşiseră îşi cunoşteau meseria. Erau maeştri!

– Semnezi?

– Dumneavoastră aţi semna să fiţi în locul meu?

Exact ce-i răspunsesem lui Kirilovici, primul anchetator.

– Poftim?

S-a făcut verde. Şi-a descheiat nervos gulerul vestonului, strivind apăsat ţigara, de data asta în scrumieră.

– Domnule, să fiu cinstit, numai prost nu te ştiam! Acum ori eşti tâmpit, ori nebun! Când ştii că ai fost şeful F.D.C., că ai activat în comerţul legionar, şi mai ales că ai trăit în preajma lui Codreanu...

– Şi ce rău am făcut? Cu ce am greşit?

– Auzi obrăznicie! Păi nu e de-ajuns? În fond, te priveşte, ce-mi bat eu capul! Voiam să te ajut!

S-a îndreptat cu paşi largi spre birou, a apăsat pe sonerie, uşa laterală s-a deschis, iar cei trei cu mânecile suflecate au intrat. Ofiţerul a făcut un semn. Aceştia au înţeles. Unul a zis:

– Aha! Binee!

M-am încordat, tot aşteptând lovitura, care însă n-a venit. Cu destulă grijă, m-a ridicat unul de subsuori şi m-a culcat pe o masă cu rotile, adusă atunci în cameră. La unul din capete avea o scăriţă cu 3-4 trepte, în care mi-au fixat picioarele. Au verificat dacă sunt bine strânse nişte curele. În vremea aceasta unul scund cu mustaţă – semăna cu Stalin – mângâia un drug de fier de vreo 60 de centimetri, de grosimea unui deget, pe care-l trecea dintr-o mână în cealaltă. A verificat şi el dacă sunt bine legate şireturile de la ghete, şi...

Lovitura a fost atât de bine calculată, nu eram primul, încât mi s-au desprins tălpile încălţărilor. Durerea nu am simţit-o la tălpi, ci undeva în creştet. Poate şi din cauza celei dinainte. În orice caz, a fost

ceva în afara firii. Mii de ace împungeau pe dinăuntru, încercând să spargă ţeasta, ca să iasă creierul afară. A doua lovitură, cu mai multă intensitate şi mai dură; de data asta m-a învăluit o flacără, un şuvoi de foc ce mă străbătea de sus în jos peste tot trupul şi simţeam cum îmi ies ochii din orbite.

Pe a treia n-am mai simţit-o. M-am trezit nu ştiu cum şi când, în altă cameră, gol pe cimentul rece, cu capul de plumb şi... fără picioare. Mi-am pipăit fluierele şi parcă erau de lemn. Tălpile încălţărilor se mai ţineau în tocuri. Cămaşa, zeghea şi pantalonii erau aruncaţi alături. N-am putut să mă îmbrac. De când eram acolo? Am aşternut, cu eforturi de nedescris, zeghea sub mine şi mi-am lipit tălpile goale de zidul rece. Era bine.

Era zi, era noapte? Nu ştiam. Becul mic ardea permanent – ca şi în celule – şi frigul mă cuprindea treptat, crescând.

Am fost dus în celulă cu o targă. Oamenii m-au primit înfricoşaţi şi m-au aşezat pe priciul de jos. De la gleznă în jos, picioarele erau negre. Încă din primele zile mă frecţiona cu grijă doctorul Crişan din Caracal, care era medic, ştia ce să facă. A verificat întâi dacă nu e vreun os rupt. Mergeam spre W.C.-ul din fundul celularului în genunchi, ca ologii.

Încet-încet, m-am întremat. Cinsprezece zile m-au lăsat în pace, după care, într-una din nopţi, s-a deschis uşa.

– Care eşti cu litera T?

Mi-a trecut un fior prin inimă. Ce-o mai urma?

– Hai la dans!

Am băgat de seamă că atunci când frica pune stăpânire pe tine – cel puţin în cazul meu – o crâncenă durere de stomac mă apucă şi transpir tot. Iarăşi ochelarii orbi, iarăşi mâna plutonierului înfiptă ca o cange în braţ, coridoare cotite, trepte urcate şi coborâte, cu tălpile încă nevindecate. Călcam ca pe ace. Şi iată uşa capitonată a biroului de anchetă, în care stăruia un uşor iz de tutun scump.

De data aceasta un tânăr locotenent, blond, cu părul briliantinat, cu ochii albaştri, vicleni, după ce mi-a scos ochelarii, m-a învârtit în loc şi mi-a zis:

– Sunt noul anchetator. Am fost la Podari. Ai acolo... – şi mi-a arătat o bocceluţă în care erau două schimburi. Mă uit la dumneata! Ai citit dosarul şi nu l-ai semnat. Te priveşte. Cu semnătură sau fără, tot vei fi condamnat, şi pedeapsa nu va fi mică. **De aici** nu poţi ieşi decât condamnat, în urma sentinţei tribunalului militar. Dacă semnezi, cine ştie? Poate se ţine seama de nişte circumstanţe atenuante...

Mi-a întins dosarul sub ochi. Răsfoiam filele şi nu-mi venea să cred. Ştiau tot – şi ce nu ne dăduse nouă prin cap!

– Dacă nu ţi-e milă de dumneata, continuă aşa! Să ştii că "specialiştii" noştri n-au obosit. O pot lua oricând de la început.

Am cerut stiloul şi am semnat, cu furie, hotărât.

".. am organizat un grup format din 23 de tineri, elevi şi studenti, cu care la momentul necesar să intervenim la răsturnarea guvernului prin violenţa armată! Celelalte grupări nu se cunosc între ele..."

Şi multe, multe amănunte pe care, ce e drept, le

gândisem, dar nu se ajunsese la punerea lor în practică. N-a mai fost vreme.

Dar de unde ştiau toate acestea?

PROBA DECISIVĂ

Femeia se juca, pare-se, cu un obiect care era ceva mai lung decât un creion chimic şi privea gânditoare undeva înainte, peste biroul elegant acoperit cu o învelitoare de catifea vişinie.

La câţiva paşi de birou, după uşă, un pupitru de anchetă, cu un taburet de fier vopsit în alb, iar pe scaun – cu mâinile în cătuşe şi ochelari orbi – anchetatul.

Era un tânăr ca la 35 de ani, cu faţa suptă de mizeria şi claustrarea impusă de peste 3 luni. Fusese ridicat de acasă în toiul nopţii, după tipicul cunoscut, în decembrie 1958. Îndrăznise să gândească – ceea ce nu era conform cu "indicaţiile preţioase" – că orânduirea comunistă poate să fie înlăturată.

Trecuse destulă vreme şi, cu toate probele de tortură, care de care mai diabolice, omul tăcea tăcea şi refuza să semneze actul de acuzare. Bătăia în variatele feluri şi moduri, cu diferite instrumente, de la funia udă şi vâna de bou, de la vergelele de fier de diverse lungimi şi grosimi, până la ţigările stinse pe faţa şi pe trupul gol, toate se dovediseră zadarnice.

Nu mai departe de o săptămână în urmă, la plimbarea de la miezul nopţii, care se făcea într-un fel de camere de 4x4 m din sârmă împletită, undeva în curte, îi târâseră şi soţia la plimbare, cu alte 6 nefericite. Era lună plină şi, deşi la o distanţă de 12 m (era a treia cuşcă), a strigat-o pe nume. Îi cunoscuse, de

altfel, basmaua şi o bluză cu care probabil fusese ridicată şi ea în grabă. Cu orice risc, ca să se convingă, o strigase destul de încet ca să nu fie auzit de caraliu şi destul de tare ca să fie auzit de ea.

Femeia a întors cu frică privirea spre locul de unde şi-a auzit numele rostit şi a izbucnit în plâns, cu un geamăt: "Copiii mei"! Cravaşa a vâjâit prin aer şi pielea de pe spatele "nedisciplinatului" a sângerat. Grupul de femei a fost împins spre intrare, cu brutalitate, iar cel al "banditţilor" de asemenea. Cel în cauză a fost lăsat acolo, în cuşca de sârmă, peste care zăpada cădea din belşug, izbită de un pui de vânt tăios şi rece.

Dimineaţa, după deşteptare, l-au adus cu targa în celulă, îngheţat, ţeapăn; numai pe el îl scoseseră în cămaşă, din dispoziţia organului de anchetă, ca fiind încăpăţânat.

Căpitanul anchetator Miţa Surdulea puse deoparte "creionul chimic" şi îi făcu semn plutonierului însoţitor să iasă. Acesta, după ce-i descuie cătuşele, pocni călcâiele regulamentar şi se retrase, cu spatele la uşa capitonată, pe care o deschise uşor.

– Scoate-ţi ochelarii!

Osânditul încercă încet manevra de desprindere a ramelor de metal, ce-l determinară să-şi închidă iar ochii, răniţi de lumina bruscă şi puternică. Mişcă uşor capul, examinând împrejurimea. Lângă fereastra mare, luminată cu zăbrele delicate de fier vopsit în alb, un cuier, în care se odihneau o manta de ofiţer cu peltiţe albastre, pe ai căror umeri străluceau 4 stele. În braţul de sus, chipiul şi un fular de mătase

kaki. Ochii îi alunecară în jos, unde, în faţa biroului masiv, o femeie ca la 30 de ani, elegantă, înaltă, cu părul strâns în coc la ceafă, îşi examina unghiile, aşteptând. Mâinile agere încercau să-şi ascundă un tremur uşor răsfoind filele unui dosar destul de voluminos. Din când în când scutura scrumul ţigării într-o mână întinsă, făcută căuş. O sculptură de metal ori de sticlă neagră, aproape plină de mucuri – unele arse doar pe jumătate.

– Ai citit acuzaţia?

– Da!

– Şi de ce nu semnezi?

Tăcere.

– Nu-mi răspunzi mie, stimabile?

Ochii bărbatului – doi cărbuni aprinşi – fixară chipul femeii, ce o dată cu trecerea clipelor devenea hidos. Se ridică uşoară, cu un zâmbet rău pe chip.

– Nu-mi răspunzi mie, amice?

Iarăşi tăcere grea.

– Deci nu vrei să semnezi? Bineeee!

Mâna cam bărbătească, cu degete scurte şi unghii roşite strident, apăsă grea pe butonul din colţul biroului, abia ascuns sub hârtii. Aproape imediat uşa laterală se deschise fără zgomot şi patru "sportivi" aduseră înăuntru un fel de aparat asemănător cu paralelele din sălile de gimnastică, de care atârnau nişte frânghii, fixându-l într-un loc mai dinainte stabilit. Unul dintre băieţii zdraveni îl ridică pe om de pe scaunul pe care de-abia se ţinea şi-l aduse lângă "aparat". Bănuind cine ştie ce drăcovenie, ce diabolică invenţie de tortură, o sudoare rece îi învălui tot cor-

pul şi frica puse stăpânire pe el.

Încercă să-şi stăpânească tremurul şi senzaţia de greaţă din stomac. În vremea aceasta, femeia privea pe fereastră, trăgând cu voluptate din ţigara scumpă, pe terminate. Îi fixară picioarele şi mâinile în frânghii şi-l ridicară ca pe un butuc între cele două bare, cam la un metru de podea. Unul dintre cei 4 îi dădu jos pantalonii, lăsându-l gol. Mâinile erau fixate de glezne şi atârna pe o stinghie în balans, făcut covrig.

După ce încăperea rămase goală, se auziră paşi uşori care se îndreptau spre cel legat fedeleş şi spânzurat în ciudata alcătuire de lemn solid, drăceşte gândită şi realizată. Era legat la ochi, dar simţi prezenţa femeii dând ocol. Creionul chimic, scăpat dintre degetul mare şi arătătorul celeilalte mâini, ţâşni ca din arc, plesni pielea fină, o dată, de două ori, când pe testiculul drept, când pe cel stâng. Durerea nu se poate descrie! Era cea mai eficace metodă, cu care tovarăşa căpitan Miţa Surdulea nu dăduse greş. A urmat pierderea cunoştinţei, leşinul.

*

Am semnat actul de acuzare, prin care am pecetluit cei peste 20 de ani de muncă silnică, condamnare cu care cei ce prezentau omul ca pe "cel mai preţios capital" au căutat să ne convingă cât de binefăcătoare este orânduirea socialistă, cât de superioară şi umanistă politică are P.C.R.-ul, al cărui luminat geniu nu avea pereche în lume.

Istoria şi mâna lui Dumnezeu au vrut însă altfel.

FOAME! LA CRAIOVA?

S-au scris şi se vor scrie multe pagini în care teroarea închisorilor este înfăţişată cu mai mult ori mai puţin har. În fond, nu contează. Adevărul este atât de crud în realitatea lui încât, pentru cei ce nu l-au trăit, rămâne fie aproximativ, fie de neimaginat.

În Craiova există două temniţe: cea veche, în formă de potcoavă, astfel că o dată intrat nu te mai poţi orienta. Din cauza curburilor, estul devine vest şi nordul sud. Cea nouă, unde este sediul Securităţii, are nu ştiu câte niveluri subterane. De patru sunt sigur, pentru că le-am coborât în timpul anchetei. La suprafaţă, un bloc obişnuit, cu patru etaje.

Aceste temniţe au rămas renumite prin cruzimea şi neomenia personalului, aici petrecându-se asemenea orori încât şi iadul ar păli în faţa lor.

La început părea de neînţeles de ce trecerea obligatorie către locul de plimbare trebuia să se facă printr-o sală spaţioasă, un fel de magazie, în care erau aruncate reziduuri de tărâţe şi mălai în putrefacţie, folosite la argăsirea pieilor ce se prelucrau pentru penitenciar. Puţea îngrozitor. Formau o masă informă, care căpătase chiar coajă. Era groaznic. Miasmele din latrine se mai atenuau cu cloramina, dar aici...

Grăbeam pasul şi ne ţineam de nas. Prin crăpăturile cojii alunecau, graşi şi gălbui, viermii, unii mai groşi decât degetul, care-şi căutau ascunzişuri prin

galerii.

Raţia noastră zilnică – o jumătate de gamelă de fiertură de varză stricată, cartofi mucegăiţi şi, rar, fasole neagră, în care, o singură dată, am reuşit să găsesc 17 boabe (record!), şi 100 de grame de pâine, ne adusese într-o stare de slăbiciune cruntă. Nu puteam urca scările fără să ne ţinem bine de balustrade.

Gardienii, dinadins, atunci când ne scoteau la plimbare, îşi mâncau în faţa noastră gustările de acasă, brânză, carne. Cu o mană mâncau, cu cealaltă mână – cea cu cravaşa – ne iuţeau.

Târziu, pe la sfârşitul lunii, am băgat de seamă că grămada de putreziciune se micşorase vizibil. Şi atunci am înţeles! Trecând prin depozit spre ţarcul în care ne făceam "plimbarea", cei ce nu mai puteau îndura luau, pe furiş, câte o mană de "hrană", cu care-şi ameţeau cumplita foame! Strecurată în sân ori în pumn, la intrare sau la ieşire, fără să fie văzuţi de caraliii care stăteau departe de uşi (îi gonea mirosul!).

N-a mai durat mult şi ne-au pornit spre închisoarea de execuţie, Aiud, unde urma să-mi petrec cei 22 de ani de muncă silnică cu care mă potcoviseră bolşevicii temporar biruitori, care uitaseră, atei fiind, că "omul propune, Dumnezeu dispune".

AIUD, APRILIE 1959, DE PAŞTI

După ce am coborât din duba C.F.R. care ne-a adus în zorii zilei într-o gară, am fost, înlănţuiţi, aliniaţi doi câte doi. Penitenciarul din Craiova era renumit pentru cruzimea şi neomenia "caraliilor" locali. La plimbarea de un sfert de oră pe zi, sau cu ocazia vreunei deplasări, te trezeai sălbatic lovit. O făceau dintr-o plăcere sadică.

Prezenţa şi dimensiunea lanţurilor sau a cătuşelor era determinată de mărimea pedepsei. Cei cu muncă silnică pe viaţă aveau şi mâinile legate. Cei condamnaţi la 20-35 de ani, printre care şi eu, purtam numai lanţuri la picioare, dar nu oricum, ci priponiţi câte doi cu alt lanţ: dreptul unuia cu stângul celuilalt. Dacă nu te potriveai cu vecinul la pas, era îngrozitor; brăţara de la glezne, confecţionată dintr-un fier striat, pătrat, muşca spornic din carnea vânătă, dacă şi aceasta mai era!

De aceea, după ce ne-au bătut niturile pe nicovală, de comun acord cu fratele meu de chin de pe atunci, preotul Constantin Sârbu din Panaghia-Dolj, am stabilit să fim atenţi la orice mişcare, pentru a ne reduce suferinţa.

O precizare: sunt oameni cu o deosebită sensibilitate înnăscută, care nu pot urina în prezenţa altcuiva. Părintele Sârbu era unul dintre aceştia. În duba care ne ducea spre o destinaţie necunoscută, mi-a spus că vrea să meargă la W.C.- ul ce se afla la unul

din capetele vagonului în care eram înghesuiţi peste 200 de oameni (ce stăteam în picioare, ca sardelele). Nu aveai cum să te aşezi. Şi ca să străbaţi acea mulţime, mai ales cu piciorul prins de al celuilalt, era de neimaginat. Noroc că printre deţinuţi erau şi oameni cu experienţă în suferinţă, înţelegători. Nu toţi purtau lanţuri şi ca să putem înainta s-a pornit înaintea noastră un profesor din Banat, Mihoc, ce ne înlesnea trecerea. El era autorul cântecului: *Anina..., fetiţa mea cu păr bălai,/ îţi scrie mama ta,/ de aici, de undeva,/ De unde toate gândurile dor/ şi totul se prăvale-n calea lor...* Ascultându-l, m-a cuprins un fior rece. Lăsasem acasă, în copaie, mezina de 11 luni. Iar cântecul evoca tocmai povestea fetiţei rămase singură, fără părinţi, în lumea străină şi rea.

Cum spuneam, omul ne-a înlesnit drumul, iar eu încercam să-i uşurez, pe cât se putea, înaintarea. Cu chiu, cu vai, biruind durerea, am ajuns. Dar zadarnic încerca sărmanul bătrân să se uşureze. N-a reuşit, cu toată stăruinţa celor din jur de a-i face, cât de cât, loc. Zadarnic! Îl retezau dureri atroce, ce se accentuau cu fiecare oră ce trecea. Până când a leşinat; abia atunci, inconştient, a reuşit să se uşureze.

Călătoria avea să dureze două zile şi o noapte. Nu ştiam unde ne vor duce. Cui îi pasă că poţi muri din lipsă de aer, de căldură, sau din pricina înghesuielii?

Părintele Sârbu, sub efectul leşinului său, se întinsese pe sub picioarele celorlalţi; şi mai ales nu ştia cum să-şi ceară iertare, ruşinat şi umil, când s-a trezit ud. Ne sprijineam unii pe alţii – neputându-se altfel – îndurând înghesuiala de nesuportat şi lipsa de aer.

După căderea nopţii parcă s-a mai limpezit atmosfera. Viteza trenului şi apropierea munţilor împrospăta aerul viciat prin puţinul aer care mai pătrundea, cât de cât, prin ventilatoarele din tavanul vagonului.

Primisem hrană rece pentru două zile; o jumătate de pâine, 200 de grame de marmeladă şi tot cam atâta slănină sărată. Mulţi au terminat-o din prima zi. Flămânzii, care nu văzuseră atâta belşug de mâncare de cine ştie câtă vreme, nu s-au putut stăpâni.

Pe înlănţuitul de piciorul meu drept a început iar să-l chinuie necesitatea firească. Urla de durere, mai ales că, de la leşinul său, trecuse o zi şi jumătate. I-am udat buzele cu apă. Nu voia să bea, cu toate că-l chinuia o sete grozavă, din motivul ştiut.

În sfârşit, în zorii unei minunate zile de aprilie, uşa dubei s-a deschis. Cei ce nu purtau lanţuri s-au aliniat disciplinaţi, sub supravegherea unor caralii, cu un uşor de recunoscut accent ardelenesc.

Erau chiar binevoitori aceşti caralii, faţă de cei pe care-i lăsasem la Craiova.

– De unde veniţi?

– De la Craiova.

– Se vede! – a exclamat unul, privind mirat lanţul ce unea doi osândiţi. N-au mai avut lanţuri!

L-am privit mirat: era prima dată când un "caraliu" ne vorbea nouă, "bandiţilor", şi încă cu o urmă de compătimire!

– Haideţi! Şi dumneavoastră, aşa!

Auzi! Dumneavoastră! De când nu mai auzisem

acest cuvânt?! Ba încă să pună mâna să te ajute ca să nu cazi!

Am fost îmbarcaţi în patru camioane cu prelată. Se revărsau zorile. O adiere de vânt alina frunţile noastre trudite şi iarba de pe aleile aliniate din curtea în care am fost debarcaţi. Un cer, un cer nemaipomenit de senin, ne-a acoperit câteva ore.

Aşteptam nerăbdători, mai ales noi, "înlănţuiţii", să ni se taie niturile şi să putem păşi. N-a durat mult. Fierarul era priceput şi câteva ciocane pe o nicovală mică ne-au scăpat de lanţ.

Cu ochii ieşiţi din orbite, cu disperarea pe chip, părintele Costică s-a adresat unui gradat:

– Domnule plutonier, trebuie să ajung la W.C.! Acum! Vă rog!

– Haide!

Nu mult după aceea, soarele ajunsese cam pe la etajul doi al imensului celular cenuşiu cu ferestrele acoperite de jaluzele negre. Nu ştiam unde suntem. Am aflat de pe etichetele unor cutii cu marmeladă stivuite într-o o magazie pe lângă care am trecut: Aiud! Iată-ne, deci, în vestita închisoare atât de mult pomenită în poeziile lui Radu Gyr! Mai bine zis, în blestemele lui...

Era în jurul orei 9. Ne-a fost adusă mâncarea. Formidabil! Fasole cu carne! De cal, ce-i drept, dar carne, nu ciorbă lungă. Alături de o bucată de turtoi cald. Eram lihniţi, mulţi nu se puteau ţine pe picioare. Unii au înfulecat la repezeală, alţii savurând cu religiozitate acest dar ceresc.

"Festinul" s-a desfăşurat pe iarba verde, în curtea

largă, străjuită cu alei de regina nopţii şi trandafiri. Am preţuit, pe lângă mâncarea deosebită, cadrul. Să te odihneşti liniştit pe iarba verde, fără lanţuri la picioare, sub un cer dumnezeiesc şi cu paznici care-ţi spun "Dumneavoastră"! Mai sunt şi minuni pe lumea asta!

Ce relative sunt toate, Doamne! Cum pot înşela speranţele!

Dar să o luăm pe rând.

Am fost introduşi într-o încăpere pe care am numit-o "bombă", un fost hangar poate, care era imensă. Lungă de vreo 50 de metri, lată de peste 20 şi înaltă de peste 8 metri. Ferestrele, undeva sus, cam la 6 metri, erau largi şi luminoase. Pe jos, ciment. Răcoare. De-a lungul zidurilor, saltele de paie. Lângă uşile de la intrare, tinetele mascate cu paravane de rogojini. Între saltele se întindea "şoseaua", aşa o numisem: un culoar larg de 2 metri, pe care se circula în voie.

Ca să intri înăuntru trebuia să treci prin două încăperi în care se depuseseră bagajele: sarsanale, trăişti, valize, geamantane, pachete. Era depozitul "la vedere" al averii noastre, îngrămădite acolo în vederea repartizării în celular.

Am mai găsit aici câteva sute de deţinuţi care încă nu fuseseră triaţi, cine ştie ce socoteli secrete ale celor care ne aduseseră aici. Ne-am făcut peste o mie.

A fost o perioadă, pot să spun, de relativ bine, cea mai liberă din toată detenţia. Mulţimea de oameni, majoritatea cu hainele lor, de diverse profe-

siuni şi vârste, cei mai mulţi cu pedepse mari, erau în proporţie de 90% legionari.

Programul, aproape omenesc. Dimineaţa, ieşeam în curte o jumătate de oră, ne spălam la nişte jgheaburi de tablă, apoi ne închideau şi până a doua zi nimeni nu ne întreba nimic. Aici am întâlnit poezia lui Radu Gyr. Aici am ascultat cu sufletul la gură "Balada codrului fără haiduc" din gura unui tipograf din București care o ştia pe de rost şi care, după cum aveam să mă conving, era o enciclopedie.

Profesori universitari de diferite discipline: filozofi, chimişti, filologi, într-un cuvânt intelectualitate aleasă, care, într-un fel sau altul, au îndrăznit să zică "nu" totalitarismului comunist. Aici, în Aiud, în temniţa cruntă, şi-au început ei calvarul.

Se formau grupuri la care te puteai ataşa şi învăţa orice. De la motorul fără arbore cotit al unui inginer deţinut, ce ni-l desena pe ciment cu o bucăţică de ghips luată de la o priză, şi până la filozofia indiană, al cărei reprezentant, un discipol al lui Eliade, era aici.

Îmi amintesc un nume, printre alte nenumărate nume, profesorul universitar Alexandru Mironescu, fost membru al „Rugului Aprins", care timp de două săptămâni ne-a vorbit, de exemplu, despre viaţa particulară a lui Napoleon. Câte şi câte valori se stingeau încet, în uitare şi neputinţă!

Duminica, într-o desăvârşită linişte, ascultam cu lacrimi în ochi clopotele bisericilor din Aiud. Toţi cunoşteam calendarul Sfântului Ioan Damaschin: pe încheieturile degetelor puteam calcula toate sărbătorile. Se stabilea cu precizie data Paştelui, ziua în care te-ai născut, totul. De altfel, prima grijă a oricărui nou-sosit era învăţarea alfabetului Morse, sistem minunat de salvare, de păstrare a echilibrului mintal şi sufletesc.

Se apropiau Sfintele Paşti. În Vinerea Mare a acelui an, 1959, ne-au dat o mâncare cu carne. Ştiau mai marii temniţei că legionarii postesc şi o făceau special. În ziua de Paşti, o ciorbă lungă de cartofi stricaţi. În fond, nu aceasta ne interesa, ci sărbătorirea Învierii. În mulţimea din "bombă" erau trei episcopi, dintre care unul greco-catolic, şi peste 100 de preoţi. S-a hotărât ca la ora 12, când începe slujba Învierii, să sărbătorim şi noi. Ne-am spovedit. Împărtăşanie? Câteva bucăţi de marmeladă puse la fermentat în câteva căni au asigurat, în mare taină, linguriţa de vin sfinţită de cei trei episcopi şi de mulţimea de preoţi. S- au făcut slujbele Săptămânii Mari şi a Prohodului, pe cât s-a putut.

În noaptea sfântă, fiecare, cât mai curat cu trupul şi cu sufletul, am improvizat în fundul camerei, pe un pat, un fel de masă. S-au aşternut prosoape curate. Pe ele bucăţele de pâine şi cănile de "vin". S-a dat binecuvântarea de către cel mai bătrân dintre episcopi. Unul dintre preoţi a "citit", fără greşeală, Evanghelia Învierii. Nu ştiu cum s-a întâmplat, dar trăirea era atât de vie încât, cum s-a dat binecuvântarea, am închis ochii, am văzut Penticostarul deschis la noaptea Învierii şi am cântat, fără vreo omitere, slujba Învierii. Nu ştiam că ştiu canonul Învierii pe de rost! După fiecare ectenie cu "Hristos a înviat"

îmi venea în minte stihira următoare!

Bucurie dumnezeiască, lacrimi, sfinţenie. Cântam cu toţii încet, ca să nu se audă "afară". Am constatat, mai târziu, că şi câţiva caralii au ascultat la ferestre. Cine ştie, poate că şi în sufletul unora a avut loc Învierea Domnului...

După ultimul *Amin*, au urmat îmbrăţişarea şi sărutul frăţesc, conform tradiţiei, cu toată detaşarea de trup. Hristos a înviat şi pentru noi în acea noapte. Nu cred că greşesc spunând că a fost cea mai adevărată, mai curată slujbă de Înviere, cea mai atinsă de harul Duhului Sfânt din multele pe care le-am săvârşit ca slujitor al stranei. Oficialii nu ne-au deranjat. Sigur că ştiau ce se întâmplă. În fond, eram sub cheie. Probabil s-au făcut că nu observă.

Nu m-a mirat când, a doua zi după numărătoarea de dimineaţă, episcopii, 13 preoţi, eu şi Mihali Zane, cântăreţul macedonean, am fost chemaţi şi cercetaţi cum a fost cu "Învierea", cine a iniţiat-o... Se putea oare ca Iuda să nu-şi fi avut şi discipolii săi printre noi? Nu s-au mai întors în "bombă" doi episcopi (dintre care unul a fost P.S. Nicolae de la Râmnicu Vâlcea), 8 preoţi şi Mihali. După o izolare severă de 10 zile, am revenit în bombă numai 2 preoţi şi cu mine.

– Staţi că intraţi voi în celular şi or să vă iasă pe nas numai învieri! Bandiţilor!

Era avertizarea făcută de către ofiţerul politic, care, după ce ne-a adus înapoi cu haina în cap, rânjea rău şi atotputernic.

Pe la jumătatea lui iulie ne-a înghiţit celularul.

Dată ce punea capăt perioadei de părelnică libertate în care intrasem în aprilie.

Au trecut multe învieri, dar în celulă nu s-a mai putut oficia. Auzeam clopotele. Cântam în gând "Hristos a înviat" şi petreceam cu închipuirea toate frumoasele obiceiuri creştine din care fuseserăm smulşi de slujitorii Satanei. Ne mângâiam cu nădejdea că suntem în talerul balanţei de echilibru şi că totuşi contribuim cu suferinţa noastră la zidirea altei Ţări, visate de vizionarii noştri: creştină, frumoasă, "ca soarele sfânt de pe cer"!

Se petreceau sub ochii noştri întâmplări de necrezut. Anchete diabolice erau menite... "să scoată tot". Nu contau metodele. Procese de care depindea viaţa celor bănuiţi de abateri faţă de "lume". Drame şi sfâşieri sufleteşti, teatrul politic bine regizat al cărui scenariu, iarăşi nu mai puţin drăcesc, era pus la punct de actorii crescuţi la şcoala lui Lenin.

Toţi cei din "bombă", din celular, toţi cei din temniţele ţării, erau victime ale sistemului comunist. Este sărac condeiul pentru a putea reda, măcar în parte, durerea şi jalea ce învăluise, ca o pânză neagră, destinele şi vieţile destrămate.

SISTEM

Întâi a troznit vizeta. Un glas poruncitor, răguşit, ni s-a adresat:

– Care e cu litera T?

Am ieşit în faţă eu şi profesorul Tănăsescu din Alba Iulia.

– Rămâi aici cel de la Craiova! Restul, executarea!

Ceilalţi, conform regulamentului, se aşezau cu faţa la perete, cu mâinile la ochi.

– Numele şi pronumele, starea civilă! Ai trei copii: Gheorghe, Valeria şi Elena?

– Da.

– Semnează că ai luat la cunoştinţă!

Pe policioara vizetei mi s-a înmânat un certificat de moarte original, peste care mi-am aruncat ochii, neînţelegând. Era un certificat prin care mi se confirma decesul minorului Tudor Gheorghe, elev la Liceul "Fraţii Buzeşti" din Craiova, în vârstă de 15 ani, ca victimă a unui accident rutier! Am mai citit o dată, privind degetul ce-mi indica locul în care trebuia să semnez şi care începuse să se mărească până când... nu mai ştiu.

M-am trezit în braţele părintelui Gornic; îmi trecea pe faţă o batistă udă.

– Ce s-a întâmplat?

Preotul Dancu, zâmbindu-mi încurajator, mi-a răspuns:

– Ei, dragul meu, încă o găselniţă a ocrotitorilor noştri!

– Bine, părinte, dar am semnat de primirea unui certificat-tip, original, ştampilat, semnat!

– Omule, n-ai trecut prin anchetă? N-ai semnat? Nu-i cunoşti? Chiar nu realizezi că e un sistem drăcesc de a ne strivi psihic?

Mi-a mai venit inima la loc. Era o posibilitate; mai ştii? Şi totuşi... certificatul? Îndoiala şi durerea au început să mă roadă, până când doctorul Amihăesei, pe care-l găsisem cu doi ani în urmă în celulă şi care petrecea mai tot timpul în rugăciune alături de părintele Gornic, mi-a zis:

– Tot mai crezi în povestea cu moartea copilului?

Am oftat adânc.

– Nu ştiu! Nu ştiu, d-le doctor!

– Atunci ascultă, roagă-te! Cu credinţă, cu frângere de inimă, şi nu se poate să nu ai un semn! Nu se poate!

Eu, care eram cel mai încrezător, cel mai vioi şi care-i încurajam pe cei deznădăjduiţi, acum devenisem tăcut, trist, doborât.

Au avut dreptate camarazii mei de celulă. Într-una dintre nopţile ce au urmat, am avut un vis edificator: prin mijlocul unui lan de grâu verde, care-i trecea de genunchi, băiatul fugea spre mine cu braţele deschise şi mi-a strigat limpede: "Tată, nu sunt mort!". M-am trezit înfiorat şi din clipa aceea am fost încredinţat că trăieşte. Nu m-a minţit visul.

ŞAH!

Poate ghinionul sau grija politicului au făcut ca nici în iarna ce a urmat să nu fiu scos la muncă; şi tot ghinionul, de data asta sigur, a făcut să fiu prins jucând şah cu părintele Gornic.

În celular regimul era aspru. Nu aveai voie să faci nimic. Te plimbai în cei doi metri pătraţi în cerc, până ameţeai. O sută de metri, fă dreapta, o sută, la stânga. Pe pat nu era voie să stai, nici să te razimi. Le era îngăduit numai celor bolnavi. De fereastră era interzis să te apropii, sau de uşă, şi totuşi mai încălcam aceste reguli inumane, deoarece ni se ascuţise atât de mult auzul încât îl auzeam pe caraliu când se apropia de la a treia celulă, cu toate că avea pâslari, aproape de fiecare dată. A nu-l fi auzit o dată, când jucam şah, avea să ne coste 40 de zile de izolare.

Aveam în dotare o cană de zinc cu care se bea apă, o lipeam cu gura de perete şi, cu urechea lipită de fundul cănii, comunicam cu cei din celula vecină. Aceasta pentru cei ce nu ştiau să bată Morse. De altfel, singurul şi foarte operativ mijloc de comunicare era acest sistem Morse pe care eu l-am învăţat relativ repede. La recepţie era mai greu.

Eu şi cu părintele Gornic ne aşezasem sub uşă, în unghiul mort de unde nu se putea vedea prin vizetă, şi jucam şah. Ne confecţionasem din turtoi şi pâine piese mici de şah, iar pe o batistă cususem pătrăţelele.

Ne-am trezit împinşi. Uşile erau aşa de bine unse că nu-ţi dădeai seama când se deschid.

– Stai aşa!

Ce să mai mişti? Cum să negi? Obiectele delictuale, batista şi piesele, erau pe jos.

– Va să zică, călcăm regulamentul! Cum vă numiţi? De când vă urmăresc eu! Să vă pregătiţi de izolare!

Peste trei zile, pe la ceasul 10, a venit ofiţerul de serviciu, însoţit de un gardian, şi ne-a luat. Am coborât din celular cu haina pe cap, am străbătut o curte pietruită, vreo 50 de paşi, şi am coborât multe trepte de piatră. Uşa grea de metal s-a trântit şi iatăne în gheţăria izolării! Acolo cred că s-a născut poezia *În foamea voastră vâjâie păduri....*

Izolarea era o cameră lungă de 8 metri, largă de 2 şi înaltă de 6. Geamul de la fereastra de sus era spart. În partea opusă, gaura burlanului de la o fostă sobă. Se făcea un curent de te tăia. În fiecare dimineaţă se arunca pe jos, pe ciment, apă caldă, care îngheţa imediat.

La zece seara se dădea stingerea şi, conform regulamentului, trebuia să ni se dea o pătură şi o rogojină, ceva. La scoaterea din celular ni se reţinuseră pulovărul, cureaua şi şireturile. Ni s-au îngăduit ştergarul şi o batistă. Nu aveam decât zeghea veche peste cămaşa ferfeniţă.

Părintele Gornic îşi trăia ultimele zile. Avea un T.B.C. ganglionar, din cauza căruia nu mai putea înghiţi decât cana de ceai şi zeama caldă, când era. Izolare îi mai trebuia! N-am văzut până la el atâta

credinţă şi încredere în Dumnezeu. Ziua şi noaptea îşi făcea canonul, permanent, fără întrerupere, până la epuizare. Noaptea, după stingere, cobora din pat şi îngenunchea. Făcuse bătături la genunchi şi la nodurile degetelor. Ştia cum se numesc toţi ai noştri de acasă. Pomenea vii şi morţi fără odihnă.

Mi-a comunicat prin Morse că e alături. Mă întrebam cum va îndura frigul, mai ales în starea de slăbiciune în care se găsea. În ziua a doua a căzut. Am bătut disperat în uşă.

– Care baţi mă?

– Eu. La numărul 410!

– Ce vrei?

– Alături moare un om! Ce aşteptaţi?

– De unde ştii?

– L-am auzit căzând.

– Ai auzit, ha?

Şi trânti o înjurătură...

L-au ridicat totuşi pe seară, am auzit paşii opintiţi care se depărtau. Am înţeles că l-au dus. Viu sau mort? Dumnezeu ştia. Eram aproape sigur că murise. Auzisem bufnitura căderii.

La întoarcerea în celulă din celular am început să-l pomenim în rugăciunile noastre, la morţi. M-am "plimbat" 40 de zile şi de nopţi fără oprire de-a lungul celor 8 metri, pe gheaţa cimentului.

Cine crede? Şi totuşi, m-am convins că omul este cea mai rezistentă fiinţă. Un animal ar fi murit. Secretul rezistenţei? Rugăciunea, care dă aripi sufletului, capabil să menţină viaţa în condiţii grele, la limită. Erau momente când, total epuizat, flămând (la

izolare se dădea o dată la două zile mâncarea din celular: 100 de grame de pâine, ciorba zilnică plus un litru de apă caldă, ce-i drept), mă biruia somnul, mă aşezam pe ciuci, cu pumnii fixaţi între spate şi zid, ca să mă odihnesc. Când simţeam că mă prăbuşesc, mai ales în somn, săream în picioare şi continuam plimbarea. Mulţi urlau sau se prăbuşeau, şi atunci, după destulă vreme, erau ridicaţi cu targa şi... duşi.

Aşezarea lungit pe ciment, atât de ispititoare, era moarte sigură – ceea ce cred că se şi urmărea –, aşa încât instinctul de conservare s-a dovedit mai puternic; şi mâna lui Dumnezeu a fost mereu asupra noastră, a celor ce-am reuşit să ieşim vii din iad.

Timpul trecea câinos şi cu fiecare zi bruma de rezistenţă se împuţina. Aşteptam moartea ca pe o izbăvire. O doream cu bucurie chiar. Singura părere de rău era că trec în lumea drepţilor nespovedit şi neîmpărtăşit. Mâna lui Dumnezeu era însă acolo şi s-a chemat... Trancă Pavel!

*

Intrasem la izolare pe 6 decembrie (Sf. Nicolae) şi-mi expira pedeapsa în jurul lui 15 ianuarie. Cunoşteam calendarul Sfântului Ioan Damaschin şi ştiam precis zilele, lunile, anii.

Erau zilele Crăciunului. După a doua zi de apă caldă, nu ştiam cât voi mai rezista. De altfel, şi caraliul deschidea tot mai des vizeta, ca să vină cu targa.

Era după miezul nopţii. împăturisem ştergarul şi mă rugam în genunchi. Zgâriasem pe perete o cruce. La scurt timp după începerea canonului, mă cuprindea o căldură care venea de undeva din interiorul meu, şi tot corpul, deşi îngheţat, era cald.

La un moment dat, se deschide vizeta, încet, nu ca de obicei, şi mi-au fost aruncate două bucăţi calde de turtoi, trei biscuiţi şi... două bucăţele de zahăr! Vizeta iarăşi a alunecat uşoară şi s-a închis.

Era în noaptea de Crăciun a anului 1961. Necrezându-mi ochilor, am sărutat îndelung coaja caldă, privind cu ochii mari minunea celor două bucăţele de zahăr, de care nu mai văzusem de câţi ani? Nu cutezam să le mănânc. O bucată de turtoi şi cei doi biscuiţi le-am învăluit în batistă şi le-am ascuns în gaura burlanului.

Mi-am reluat plimbarea, aproape fluierând. Dinspre ziuă mi-a fost aruncat un cojocel, fără de care nu cred că aş fi ieşit viu din izolator.

Dimineaţa, când goleam tineta la W.C.-ul din capul coridorului şi-l vedeam pe caraliu cu cojoc mare peste manta şi pâslari peste cizme, îi zâmbeam compătimitor în faţă. Se uita mirat, neînţelegând ce fel de creaturi suntem şi de ce nu crăpăm, când toate condiţiile erau create pentru aceasta!

La întoarcerea în celular, celula mi s-a părut rai: mă aşteptau 6 suflete îngrijorate; ştiau că vin şi-mi păstraseră carnea – bucăţile lor din mâncare – şi bucăţica de marmeladă a fiecăruia, să-mi facă o bucurie. Nu aveam voie să dorm, mă păzeau cu rândul. Toţi ştiau ce este izolarea la Aiud şi m-au primit ca

pe un înviat din morţi. Eram ca o scândură. Uscat şi vânăt. Mi s-a dat voie să stau pe pat o săptămână. Dormeam cu capul în palme. M-au durut călcâiele până în primăvară. "Ajutorul legionar" funcţiona. Dragostea creştină, care stătea la baza fiecăruia dintre cei cu care împărţeam soarta, nu era o vorbă goală. Era trăirea de zi cu zi, era pârghia care a ţinut sus şi tare nădejdea eliberării.

Părintele Gornic n-a murit. În paginile care urmează, vă veţi întâlni cu povestea lui. A vegheat şi asupra sa mâna Atotputernicului, Care nu-i părăseşte niciodată pe cei care-şi pun speranţa în El.

HAI, MOŞULE!

În celularul de la Aiud, Radu Gyr era un deţinut cunoscut şi tratat ca atare. El stătea, în perioada când l-am întâlnit acolo, în 1961, singur în celulă, cu absolut acelaşi tratament ca oricare dintre noi. Nu a fost uitat de "stăpânii zilei", care i-au mai trântit o condamnare de 25 de ani pentru... "fascizarea puşcăriilor", înfăptuită, chipurile, prin uriaşa sa creaţie poetică!

Eu, de exemplu, am executat 40 de zile şi de nopţi (care sunt mai lungi decât zilele) de izolare, cu frig, foame, bătaie, pentru "Întoarcerea din cruciadă" a lui Radu Gyr, pe care tocmai o învăţasem şi copiam ultimele strofe pe coajă de săpun, cu un pai din saltea. Dacă nu erau rugăciunile şi preocuparea aceea a ţinerii de minte, sufletul treaz prin exerciţiu zilnic, mai scăpa cineva din această anticameră a infernului? Personal, cred că am compus mental mii de versuri, dintre care, evident, am uitat foarte multe, dar aceasta era hrana zilnică a echilibrului psihic.

De altfel, este ştiut – şi noi chiar am verificat – că atunci când, cu voie sau fără de voie, trupul este pus la chin, mintea este mult mai trează şi sufletul mai aproape de Dumnezeu.

Venisem de la izolare. Eram terminat. Să mărşăluieşti 40 de zile şi tot atâtea nopţi fără odihnă, cu 100 de grame de pâine la trei zile şi numai în zeghe la o temperatură de minus 15 sau 20 de grade, fără

pat, pe cimentul gol, ştiind că dacă ai fi îndrăznit să te culci nu te mai ridicai! Odihnă? Pe "ciuci", rezemat de zid, şi când simţeai că te biruie somnul, repede în picioare şi iarăşi marş, căci oricât de groaznică ar fi viaţa, omul tot ţine la ea!

M-am întors în celulă ca într-un palat. Aici aveam, cel puţin, un pat şi o zeamă zilnică, se trăia. În două-trei săptămâni m-am întremat; nu hrana, nu căldura (părelnică şi ea), ci dragostea de frate cu care am fost întâmpinat de camarazi m-a refăcut. Ei mi-au dat zilnic din raţia lor, şi aşa destul de anemică.

Era prin februarie 1961. La un moment dat se deschide uşa. Conform instrucţiunilor, ne întorceam cu faţa la perete, apoi, la comandă, să reveneam. Ofiţerul de serviciu, un plutonier, se proţăpise în prag şi ne examina pe rând. Eram cel mai tânăr şi, faţă de celelalte schelete, probabil cel mai arătos, mai în putere, deşi nici eu nu mă puteam lăuda cu cine ştie ce forţă. Totuşi:

– Tu, hai cu noi!

La încercarea mea de a-mi lua sarsanaua, locotenentul a ridicat mâna:

– Lasă, hai că vii înapoi!

Ofiţerul în faţă şi subalternul după mine. Am coborât un etaj şi ne-am oprit în faţa celulei 604, pe care plutonierul a deschis-o încet. Din patul de jos s-a ridicat un bătrânel bolnav. Avea voie să stea pe pat, iar neputând să stea în picioare, s-a aşezat iarăşi. Era numai piele şi os. De altfel, 99% din ocupanţii celebrului celular erau ca nişte stafii în care abia mai

băcănea sufletul – singurul, de altfel, uriaş şi de neînvins.

Mi s-a părut că-l cunosc şi încercam să-mi amintesc de unde. N-am reuşit.

– Ajută-l!

M-am dus lângă pat şi l-am ridicat în picioare, obligându-l să se reazime de mine. S-a sprijinit, încercând să-şi păstreze echilibrul destul de precar... Aşteptam.

– N-aveţi voie să vorbiţi! Ştiţi, nu?

Am dat din cap afirmativ. Zeghea îi era nouă, ca şi boneta, care-i căzuse în jos, fiindu-i prea mare. L-am ajutat să se îmbrace, i-am băgat picioarele în bocancii militari pe care nu i-a putut duce, erau prea grei, aşa că omul legii, înţelegând situaţia, mi-a zis:

– Ia-l în spinare!

Plutonierul mi l-a pus în cârcă. Nu era greu. Am coborât încet scara şi ne-am îndreptat spre punctul medical situat în capătul coridorului din partea de nord. Am mers cam 200 de metri. Ne-au preluat alţi doi. Nu le-am văzut gradul; mergeam cu capul aplecat. La un moment dat, unul dintre cei doi îndeamnă:

– Hai, moşule!

La care "povara mea" răspunde prompt:

– Ce moş?! Cocoş! În faţa inamicului roş!

Am respirat adânc, încordându-mi ultimele puteri. Mă aşteptam la un şut în spate ori la cine ştie ce brutalitate. Nu s-a întâmplat nimic. După câţiva paşi am ajuns în faţa punctului medical de unde l-a luat în primire un sanitar îmbrăcat în alb. Am aşteptat cu faţa la perete vreo 10 minute, iar în acest timp mi-am

adus aminte (mai mult am dedus): era Radu Gyr.

Mă învrednicise Dumnezeu să duc în spate firavul trup al bardului nostru, sufletul şi stegarul năzuinţelor noastre. Avea – am aflat mai târziu – un prolaps rectal care-l chinuia şi necesita, probabil, prezenţa sa zilnică la doctor. S-a deschis uşa şi sanitarul mi l-a pus pe umeri. Mergeam încet. M-a strâns de umăr şi mi-a şoptit:

– Mă cunoşti, tinere?

– Da, domnule comandant. Ultima oară v-am văzut la sediul central, lângă Căpitan.

Ne-am privit câteva clipe; eu cu evlavia şi stima ce i-o purtam, el cu regretul că nu am putut vorbi mai mult. Mi-a strâns cu căldură fruntea de care se sprijinea; am micşorat, cât am putut, pasul. Plutonierul mergea înainte. Am urcat greu scara. L-am aşezat, uşor, pe patul de fier, sub privirile scrutătoare ale caraliului, care, după ce a închis uşa, m-a luat de ureche şi m-a dus până în celula mea. Nu prea tare; am înţeles că observase schimbul de vorbe. Călcasem regulamentul. Nu m-a pedepsit. Mai erau, se pare, şi printre ei oameni.

*

Le-am povestit pe loc alor mei întâmplarea. Ce se întâmplase? Vecinul său de celulă era profesorul călugăr Dancu, fost redactor la *Buna Vestire* şi care-l avea în grijă. Era absolvent al Facultăţii de Medicină şi intra la el în celulă ori de câte ori starea sănătăţii sale reclama ajutor. El l-a îngrijit tot timpul cât

a stat în celular, dar, aşa cum am aflat mai târziu, în zilele acelea era şi el bolnav şi reţinut în spital. Aşa se explica de ce l-am transportat eu. Aşteptam să mai fiu chemat, pentru că voiam să-i comunic cu cine mă mai aflam în celulă. La ieşirea la plimbare, plutonierul m-a mustrat discret cu degetul, semn că nu uitase actul meu de indisciplină.

Nu l-am mai văzut de atunci. Noi, cei mai tineri, am fost scoşi la muncă în Deltă, iar ceilalţi, printre care şi Radu Gyr, au rămas, ca "nereeducabili", în Zarcă.

După eliberare, am încercat să-l văd, dar nu am putut. Casa-i era supravegheată şi "veghetorii" m-au avertizat:

– Nu fă prostii, că te-ntorci la Aiud!

LA IZOLARE CU PĂRINTELE STĂNILOAE

Deratizarea celularului era pe terminate. Ne-au adunat câte 6 şi ne-au înghesuit în izolările de lângă Zarcă.

Frigul era crâncen. Din mulţimea de peste o sută, ne-au separat pe câţiva şi ne-au băgat într-o încăpere în care erau îngrămădite saltele vechi, din care, prin spărturi, mai ieşeau şomoioage de paie putrede. Pe seară au "uitat" să ne mai dea de mâncare. Ne-au încuiat. Geamurile erau sparte şi viscolul trimitea trâmbe de zăpadă, ce ne pudrau din belşug. După miezul nopţii eram ca lemnul. Câţiva am încercat să ne strecurăm în paiele din saltele, ca într-un sac de dormit. Zadarnic. După o oră de tremurat, când am ieşit din părelnicul culcuş, eram ca nişte coşari. Mi-am adus aminte cât de fericit era câinele nostru când ieşea din copca de paie în care dormea şi se tăvălea în omătul alb, sătul şi fără griji. Tot sistemul de a sta îngrămădiţi unul în altul era cel mai bun.

Dimineaţa ne-au băgat cu ceilalţi, prilej de bucurie şi de cunoaştere. Mulţi nu se văzuseră de zeci de ani. Era ceva ce ne depăşea înţelegerea. Cu toate inumanele condiţii în care eram obligaţi să supravieţuim, înghesuiţi pe cimentul gol, în camerele de izolare, ne bucuram totuşi atât de mult de dorita întâlnire cu cunoscuţi şi necunoscuţi, ce era un fapt rar şi neaşteptat.

Seara, după aşa-zisa stingere de la ora 10, strânşi unul în altul, cântam! Cântam încet, fredonam colinde mai ales, căci erau zilele Crăciunului. Unele născute acolo, cunoscute de toţi datorită minunatului Morse. Cu cât risc şi frică "furam" melodiile cu cana la zid, de unde vecinul din dreapta sau stânga le trecea mai departe! Parcă ne cunoşteam de când lumea! Ne purificam sufletele, ne îmbărbătam, toţi striviţi de ani de privaţiuni. Cântam uitând de frig şi foame, cu bocceluţele făcute ghem sub cap, cu zeghele sparte pat şi înveliş. În duhul în care crescusem, sfidam urgia. Supravegherea nu era chiar aşa de strictă. Noaptea nu ne deranjau, aşa cum se obişnuia în celular. Aşa că după stingere se activa. Ascultam, de obicei, conferinţele ţinute de diverşii intelectuali ce umpluseră Aiudul. Cu sufletul la gură, ascultam ici o baladă a lui Radu Gyr, pe care ne sileam s-o învăţăm repede (nu se ştia cât stăm), dincolo o relatare din viaţa atât de zbuciumată a Mişcării trăită de Petre Ţocu, ce-mi fusese şef la Carmen Sylva.

Nu se pronunţa niciodată numele Căpitanului sau al Mişcării, din prudenţă firească; "ciripitorii" atâta aşteptau.

Totuşi, am avut noroc. Trancă Pavel, care urma să se elibereze după 15 ani executaţi, fiind de planton, îmi strecurase prin vizetă un cojocel, un dar ceresc. Ca să nu mă pătrundă răceala cimentului, îl aşezam sub mine, să-mi apăr cât de cât plămânii. O parte bună era şi faptul că, înghesuiţi fiind, ne încălzeam unul pe altul.

Dimineaţa ne strângeam culcuşul, goleam tinetele, ne spălam cu apă îngheţată şi – de bine, de rău – supravieţuiam.

Lângă mine se nimerise un bătrânel, slab, deosebit de sfios. Părea că-şi cere iertare pentru vreo stângăcie involuntară.

Zilele Crăciunului au trecut, pot spune, plăcut. Bătrânelul, despre care am aflat curând că este părintele Stăniloae (!), marele teolog, ne vorbise în fiecare seară. Era slăbit, glasul i se auzea greu şi de aceea se lăsa o linişte deosebită. Erau cu noi 8 preoţi, printre care şi un episcop greco-catolic, care-i sorbeau frazele cu respect deosebit şi cu religiozitate. Mai putea fi vorba de foame sau de frig? De suferinţă sau de neîncredere în puterea credinţei? Mai putea fi vorba de răzbunare sau de ură? Toate se topeau sub glasul blând, slăbit, al celui mai strălucit reprezentant al Ortodoxiei, care-şi ducea şi el crucea pentru slava lui Hristos. Era ca un sfânt bizantin rătăcit printre alţi osândiţi, şi ei apărători ai neamului şi ai Bisericii sale. În condiţiile acelea, vorba lui era balsam; un neaşteptat dar ceresc pentru mulţimea de martiri ce aveau să umple cimitirul fără cruci de la Aiud.

Dragostea ce se revărsa din cuvântările sale ne încălzea şi ne ţinea de foame.

Puteam eu oare – şi nu numai eu – să-l las să spele pe jos cimentul îngheţat sau să ducă tineta? Eram încă în putere la cei 36 de ani şi nu mi-aş fi permis o altă atitudine decât cea pe care mi-o indicau educaţia creştină şi morala legionară. Am încercat să-i dau cojocelul, să-l pună sub dânsul, şi m-a

refuzat cu o hotărâtă ridicare a mâinii:

– Nu dragul meu! Ai pedeapsă mare, nu te voinici! Păstrează-te cât se poate, nu se ştie cât vom sta pe aici. Eu... voia Domnului! Peste câteva zile ne vom întoarce în celular. Acolo nu este aşa de frig, suntem mai apăraţi.

Am insistat, dar nu l-am putut convinge. Noaptea ne apăram reciproc. Ba-l mai înveleam eu, ba-l simţeam cum încearcă el să mă ocrotească. Aşa făceau toţi. Grija pentru celălalt era trăsătura caracteristică a atitudinii ce-o aveam. Dragostea creştină, spiritul de sacrificiu nu erau doar vorbe în temniţa Aiudului. Am stat acolo, în izolările dintre Zarcă şi celular, cam 10 zile, cât a durat curăţenia generală.

Doream tare mult ca părintele Stăniloae să cadă cu noi în celulă, dar n-a fost să fie; socotelile administraţiei erau altele, sau poate, cine ştie, întâmplarea... La întoarcerea în celular, părintele Stăniloae a nimerit la trei celule dincolo de noi.

Aceasta nu însemnă că pierdusem contactul cu înţelepciunea sa; prin Morse, ne comunica, cu competenţă şi cu dragoste, însemnătatea Evangheliei din duminica viitoare, un sfat, o maximă, o încurajare. Nu mai vorbesc de risc, atât pentru el, cât şi pentru cel ce recepţiona. Era un izvor de înţelepciune. Era lumina din întunericul ce ne înconjura, hrana sufletească, sprijinul harului dumnezeiesc ce se revărsa peste noi prin robul său, preotul şi martirul Dumitru Stăniloae. Nu a mai fost adus printre noi nici la reeducarea din 1962.

DIN REEDUCAREA DE LA AIUD

Pe noi, cei cu pedepse mari, ne-au scos la reeducare, la autobatjocură, cum i se zicea, o dată cu cei din Zarcă, din închisoarea veche unde îşi terminau zilele "Rezistenţii". Aceştia erau gradele legionare – foştii comandanţi, în fruntea cărora se găseau Alexandru Ghyka, fost şef al Siguranţei Statului, Radu Gyr, Radu Mironovici şi mulţi alţii, care nici nu voiau să audă de reeducare.

– O nouă manevră pentru a ne îngenunchea! – era credinţa lor.

Cunoşteau prea bine sistemul, trecuseră prin atâtea ca să-i mai poată crede pe cei ce le distruseseră viaţa, idealurile, şi care căutau acum să le înfrângă şi credinţa.

În sala în care ne-au stabilit, eram vreo 300, au apărut cearceafuri pe paturile suprapuse, paturi mai acătării, şi perne cu feţe. În celulă se dormea direct pe o zdreanţă de saltea, iar sub cap bocceluţa, cu ce brumă aveam, cămaşă, prosop când era... şi cam atât. De asemenea, ni s-au schimbat zeghele peticite cu altele mai bune, iar cămăşile, din reforma de la unitatea militară vecină, au fost schimbate.

Se urmărea, prin îmbunătăţirea cât de cât a vieţii zilnice, să ne întremeze fizic astfel încât să putem ieşi la muncă şi noi, "ciumaţii", ceea ce s-a întâmplat în anul următor.

Aşa se face că s-a amenajat şi o sală mare, în

care paturile s-au aranjat pe lângă pereţi, lăsând spaţiul interior, unde s-au aşezat trei rânduri de mese cu bănci, şi unde aveam voie să stăm de vorbă. Mâncarea se primea în aceleaşi gamele militare, dar nu mai era nici una cu smalţul sărit.

Era o zi frumoasă de aprilie. După ceaiul care şi el suferise transformări, uşile camerei se deschideau şi puteam ieşi în curtea pavată cu pietre de râu, în mijlocul căreia se găsea un jgheab de tablă unde ne spălam.

Credeam că se ivesc zorii unei semilibertăţi după care tânjea fiecare. Cu această ocazie, am putut să ne cunoaştem între noi, să vedem şi să simţim pe pielea proprie intenţiile binefăcătorilor "lămuriţi", şi să mai verificăm încă o dată – dacă mai era nevoie – bunele intenţii ale celor ce ne aruncaseră aici.

Dintre cei însărcinaţi să ne scoată din cap "ideologia duşmănoasă" era unul Ion Mureşanu – ardelean – alături de amicul său Damian, care urmau să se elibereze. Aveau pedepse mici: 3 şi respectiv 4 ani. Aceştia şi încă 5-6 inşi ne luau pe rând, foarte amical, de braţ, în timpul plimbării mai ales, căutând să ne lămurească mai abitir decât activiştii de partid.

– Domnule, ai copii acasă. Nu vrei să-i vezi?

Scormoneau în rănile sângerânde ale inimilor noastre, fără ruşine şi fără remuşcare. Cine nu dorea libertatea? Cine nu era secat de lacrimi? Şi veneau aceşti indivizi să ne convingă de "raiul" comunist! De "binefacerile" democraţiei proletare! Parcă noi de unde venisem?! Ne fluturau în faţă libertatea, şi cu ce preţ!

– Dacă nu dovedim că sunteţi vindecaţi de legionarism, nu mai vedem lumina zilei! Înţelegi, domnule? Mai ales dvs., ăştia cu pedepse mari.

Îl ascultam tăcut. De unde să ştim dacă în buzunarul din care scotea ţigări şi bomboane nu era fatidicul microfon? Tăcerea îl scotea din sărite. Voia dialog.

– N-ai nimic de spus?

Săltăm din umeri, ştiam ce hram poartă şi nici nu aveam interesul să mi-1 fac duşman. O vorbă de-a lui, în aceasta părelnică libertate, cine ştie ce sfârşit putea să aibă? Una din două: ori înfundai Zarca laolaltă cu cei "nevindecabili", ori ieşeai la muncă laolaltă cu cei "lămuriţi".

Înainte şi în timpul reeducării se căutau şi se inventau diferite metode pentru a duce o intensă "muncă de lămurire", mai ales cu ameninţări fluturate insistent înaintea posibilei eliberări.

Colonelul Crăciun, şeful penitenciarului Aiud, ne dădea lecţii de economie socialistă.

– Măi, aţi fost proşti! – spunea el, Aţi avut numai suflet! Şi cu sufletul nu se face "o ţară ca soarele sfânt de pe cer", cum v-a băgat în cap Codreanu! Noi, comuniştii, avem şi cap! Cap economic!

– Şi mai ales bâte, puşti şi ură! Toate convingătoare! – a sărit, zeflemitor, Petre Ţuţea. V-aţi asigurat cât mai multe puşcării şi "oameni noi".

– Dar câte am construit noi ştii, mă filozofule?

– Ştiu, am văzut, dar cu ce preţ? Şi mai ales, ce aţi făcut cu sufletul neamului? Cu elita intelectualităţii româneşti? Unde sunt?

Dialogul ar fi continuat dacă, la un semn al lui Crăciun, profesorul Ţuţea n-ar fi fost luat pe sus şi dus la izolare.

Fiecare deţinut fost legionar era silit să defăimeze şi să condamne vehement, cât putea mai mult, "activitatea legionară", şi aceasta public, în faţa altor deţinuţi politici. Tăceam.

Ne aflam la o oră de defăimare a Căpitanului. Cei ce trăisem pe lângă el, care-i cunoscusem o perioadă de viaţă şi de activitate, eram revoltaţi şi ne înghiţeam revolta. Ascultând mulţimea insinuărilor murdare şi nefondate ale denigratorului – un "lămurit", Damian pe nume –, n-am mai putut suporta. Cu toate că un deţinut de lângă mine a încercat să mă reţină, am explodat:

– Ascultă, domnule! D-ta l-ai cunoscut pe Căpitan?

Ieşirea mea l-a surprins neplăcut pe ins, nu se aştepta. Era o îndrăzneală pe care n-o gândise şi nu o credea posibilă.

– Poftim?!

– Ziceam: l-ai cunoscut pe Căpitan?

– Nu. De ce?

– Păi dacă nu l-ai cunoscut, cum îndrăzneşti să vorbeşti aşa?!

Nu-i venea să creadă; se voia omul care ne dorea binele, care voia să ajute la eliberarea noastră, şi se găsise un fietecine să îndrăznească să-l contrazică, şi unde şi cum! Era omul administraţiei. Îmi venise rândul să mă autoacuz şi să răspund unor întrebări tip din care să reiasă că... "Mişcarea Legionară a fost

o adunătură de derbedei care..."

– Care este părerea dumitale? – m-a întrebat atunci lămuritul Mureşanu.

– Dacă Mişcarea Legionară a fost cum spui d-ta, eu nu am cunoscut-o. Sunt unul dintre cei 70 de copii ai Legiunii. Domnii Alexandru Ghiyka şi Petre Ţuţea, aici de faţă, pot confirma.

– Ni s-a spus aici că şeful Legiunii a ordonat unui pictor să-i facă portretul în care să apară ca un arhanghel cu spadă de foc...

– Cunosc această întâmplare; eram de faţă – cred că d-l Ghyka îşi aminteşte – când a intrat un tânăr pictor, care i-a cerut Căpitanului permisiunea să-i arate un tablou. Era o reproducere după icoana Arhanghelului Mihail, căruia îi pusese însă capul Căpitanului. Acesta, după ce l-a privit câteva clipe, a oftat îndelung şi s-a luat cu mâinile de cap. M-a zărit lângă uşă şi mi-a zis: "Du-te la 3 (sala unde tocmai erau convocaţi o parte dintre instructorii care trebuiau să plece în ţară pentru campania electorală din 1937) şi să vină la mine cei prezenţi acolo!". Au intrat în birou vreo 15 tineri. Pictorul înlemnise în poziţia de drepţi şi nu ştia ce să creadă văzându-l pe Căpitan îndurerat. Acesta a luat pânza, a desfăşurat-o în faţa tuturor şi a întrebat: "Vă place?". Încurcaţi, oamenii se priveau unul pe altul, tot mai nedumeriţi. Căpitanul a luat un cuţitaş de pe masă, a tăiat tabloul şi, trist, s-a adresat celor prezenţi: "V-am spus de atâtea ori: sunt un om cu păcate, cu greşeli, sunt muritor ca toţi oamenii!". "Căpitane, e tânăr, entuziasmul vârstei, dragostea pentru tine...". Şi Căpitanul:

"Ştiu, Neculai (era comandantul Totu); ştiu şi de aceea nici nu-l cert, dar ce vor zice cei care tocmai aşteaptă să ne sugrume şi noi le dăm apă la moară din ignoranţă?". Acesta este adevărul trăit de mine, văzut de mine! Eram acolo, de faţă; d-ta poate nici nu te duceai la sediu.

Vădit încurcat, mi-a răspuns:

– Bine, camarade! – a apăsat ironic pe cuvânt. Când ai spus adevărul, pregăteşte-te să suferi!

– Cine a spus? Apostolul Pavel parcă. Nu?

Ce a urmat veţi citi în paginile următoare.

UN PRIETEN ÎN ÎNTUNERIC

În seara aceea, după stingere, m-a trezit un gardian şi m-a scos în curte. Era o noapte senină de vară, cu cer spuzit de stele şi aer curat. Linişte. Ne-am îndreptat spre celularul al cărui profil se mărea impunător pe cerul nopţii. Am intrat în atmosfera cu miros specific de temniţă grea. Stăruia izul de mucegai amestecat cu clor, care încerca zadarnic să acopere miasmele de putreziciune şi mormânt. M-a dat în primire unui caraliu care m-a primit somnoros şi rău.

– La neagra... 8!

Mâna, ca o cange, mi s-a înfipt în braţ şi am urcat până la etajul 4. Becuri slabe de-a lungul coridorului, din loc în loc. L-am privit pe caraliu. Era renumitul plutonier căruia noi îi spuneam "Rodica". Îl credeam cumsecade, până când am avut ocazia să-i văd cumsecădenia pe pielea mea, cum s-ar zice.

Uşa neagră a negrei izolări s-a deschis; un şut în spate şi o ploaie de lovituri venite de peste tot m-au făcut să nu mai ştiu de mine.

M-am trezit, cocoloş, într-un întuneric deplin. Pierdusem noţiunea timpului. De când stăteam aici? E noapte? E zi? M-a trezit din leşin o lovitură de cizmă în coaste şi parcă o lumină gălbuie se ivea de undeva, mărindu-se ori micşorându-se, după cum se mişcau cei care încercau să mă aducă la viaţă.

Au aruncat alături o mogâldeaţă, un pachet care

a bufnit lângă mine, după care bezna a devenit de nepătruns. Peste puţin timp m-am trezit cu o durere crâncenă, care-mi sfredelea capul. Uşa s-a deschis din nou şi nişte braţe viguroase m-au imobilizat, în timp ce mi se strecura pe gât un lichid dulceag. Declarasem greva foamei în urma tratamentului sălbatic la care erau supuşi cei care rezistau la reeducare.

Am suportat cu resemnare diabolica anchetă a Securităţii. Am ridicat senin privirea spre cer când glasul grefierului îmi anunţa pedeapsa pe care mi-o acordase "justiţia poporului". Eram pregătit sufleteşte să execut cei 22 de ani de muncă silnică alături de cei peste 4000 de legionari câţi se aflau la vremea aceea în Aiud, cu toată zdrobirea de trup şi de suflet ce se făcea cu ocazia vestitei reeducări conduse de P.C.R. prin colonelul Crăciun. Dar realitatea depăşise orice închipuire, oricât de neagră!

Îl înfruntasem destul de "nepolitic" pe renumitul Mureşanu şi pe ajutorul lui întru fărădelegi, Damian, cei care se ocupau de legionarii din Aiud. Nemaiputând suporta insultele şi scornelile la adresa Mişcării, în fond a noastră şi mai ales a Căpitanului, am izbucnit, spontan, aproape fără să vreau, într-un moment de revoltă. Ce naivitate! Aveam noi dreptul să ne revoltăm? Mai aveam noi vreun drept? Cu toată spaima celor din jur, am sărit din patul de sus – eram la 4 rânduri – şi i-am înfruntat. Nu eram cine ştie ce voinic sau curajos. Nu eram grad legionar călit în lupte şi suferinţe de durată. După cum aţi aflat, eu am avut o vechime de numai un an în Mişcare, şi numai în comerţul legionar, dar acest an l-am petrecut

în apropierea Căpitanului şi a fost de-ajuns pentru a fi condamnat.

Cum spuneam, au aruncat alături pe cineva; un geamăt slab m-a făcut să stau nemişcat, atent la cel mai mic zgomot. Bezna din "neagra" era totală. Dacă aerul din celular era de nerespirat, dărămite cel din această încăpere fără ferestre şi a cărei uşă se deschidea numai ca să-l primească pe nefericitul pedepsit. Cam la câteva palme de mine, am auzit un geamăt slab şi o respiraţie întretăiată. "Doamne Isuse Hristoase, ai milă de mine, de mine păcătosul" – repeta încet. Îl durea ceva, căci, din când în când, gemea din greu. În condiţii deosebite, cum eram noi acolo, auzul se ascute. Am încercat să-mi înving propria slăbiciune şi să fac ceva. Cum stăteam rezemat de zid, am întins mâna spre locul de unde veneau gemetele. Acelaşi lucru îl făcea şi omul de lângă mine. Ni s-au întâlnit braţele şi, prudenţi, am început să ne cercetăm.

– Cine eşti, frate?

– Dar dumneata?

Cu multă grijă, am început să vorbim în şoaptă, cu capetele apropiate. Neîncrederea reciprocă s-a risipit când ne-am dat seama cine suntem. El stătea într-o rână. Nu putea să stea în fund, fusese bătut cu funia udă. Pe mine mă dureau tălpile.

– Eşti cumva tânărul care l-a înfruntat pe Mureşanu săptămâna trecută?

– Eu sunt.

Mi-a strâns mâna cu căldură, înţelegător, frăţeşte, şi mi-a şoptit:

– S-ar putea să fie microfoane... Nimic despre "noi"!

Nu după multă vreme, poate o oră, o lumină fioroasă ne-a invadat. În ochi înţepau mii de ace. Involuntar, mi-am acoperit privirea. O clipă şi iarăşi bezna de nepătruns. N-am apucat să-l văd bine pe George Pivin, profesorul din Gârlenii Bacăului, pe care după scurtă vreme l-am întâlnit în celular, apoi la Salcia.

Se jucau cu noi? Îşi băteau joc de suferinţa noastră? Oare şi acest sistem făcea parte din calculul lor diabolic?

N-am stat împreună decât vreo două zile, după socoteala noastră, că n-aveai cum să ştii câtă vreme a trecut exact. În acest timp am aflat că profesorul Pivin lucrase la mina de plumb de la Cavnic, de unde fusese adus fără dinţi (efectul plumbului). Avea o condamnare mare, din care executase 15 ani.

*

Ulterior, noi, cei cu pedepse ce treceau de 20 de ani, am fost scoşi la muncă în colonia de la Salcia, din Balta Brăilei. Acolo a început o altă viaţă. Alt sistem drăcesc de exterminare, prin muncă.

Dacă la Aiud şi în temniţele din interiorul ţării dorinţa cea mai puternică era să vezi o rază de soare, să fii cât de cât măcar o dată sătul sau încălzit, în colonia de muncă doream cu nespusă ardoare o oră de odihnă şi de linişte...

DIN LEGIONARISMELE LUI TRANCĂ PAVEL

Pe Trancă Pavel l-am cunoscut în timpul reeducării din Aiud. În noul nostru cadru pentru reeducare, eram serviţi de către deţinuţii care-şi ispăşiseră pedepsele şi urmau să se elibereze.

Printre ei un om mărunţel, negricios, cu ochii vii – căci numai ei îi rămăseseră nevătămaţi; pe cât era el de mărunt, pe atât de mare îi era sufletul. Trancă Pavel era cel ce-mi salvase viaţa la izolare şi cu care m-am găsit printr-o întâmplare.

Era o zi de sâmbătă, după-amiază. Se făcea baie şi ne bărbieream. Au intrat în cameră 6 oameni cu un fel de cutii în care se găseau instrumentele de ras: pensule, săpun şi briciul pe care-l ţinea la el "frizerul". Ne săpuneam unul pe celălalt. În faţa mea, un macedonean, Laie Mihali, cu care eram ca fraţii, dormeam cu paturile alăturate. Îl scuturam de câte ori sărea din somn urlând (se visa la anchetă), îl liniştem. Se potolea greu, îngrozit, şi se ţinea de cap. Apoi se culca ruşinat.

– Ce mă făceam fără tine! Deranjez oamenii.

Toţi cunoşteam cauza. Nu se supăra nimeni, mai ales că nu era singurul bântuit de fantasme.

Trancă Pavel, cu mânecile suflecate, era pregătit să-şi facă treaba. De alături, Constantin Fulguşin, cizmar din Craiova, îi zice:

– Să-l faci frumos, că-i oltean de-al nostru!

Nenea Chifu – aşa i se zicea lui Trancă Pavel, era numele lui de acasă – m-a privit şi mi s-a adresat respectos:

– Sunteţi craiovean?

– Aproape; sunt din Podari!

Nea Chifu a închis atent briciul, l-a băgat în buzunar şi... mi-a căzut în braţe.

– Tu eşti, mă Ilie? De când te caut!

Întreba de mine la Morse, ştia că sunt în celular. Mi-a adus prima veste de acasă. Se întâlnise cu consăteni de-ai mei arestaţi ulterior. A tot întrebat de mine, dar fiindcă eram mereu mutat, ba la izolare, ba în Zarcă, nu reuşisem să luăm contact. Executase 15 ani, mai avea câteva luni până să se elibereze şi era trecut la munci active. Încă din iarnă, el împărţea mâncarea şi în fiecare celulă lăsa două-trei bucăţi de turtoi şi supliment de mâncare. A lui fusese mâna miraculoasă care-mi dăduse un cojoc pe când eram la izolare, fără să fi ştiut cui îi face acest bine. Era cunoscut pentru curajul cu care se străduia să ne poată uşura cât de cât viaţa de celulă. Îi apreciam toţi spiritul de sacrificiu cu care îmbrăcase în urmă cu 15 ani cămaşa morţii acolo, în pădurea Radovanului, în luptele pe care le-a dus cu Securitatea în '45.

PĂRINTELE GORNIC "VW"

Se hotărâseră să ne scoată la muncă şi pe cei cu pedepse mari. Trec peste mulţimea de evenimente ce s-au desfăşurat în primăvara lui 1962 şi, întrucât e vorba de Părintele Gomic, revin la el.

Curtea coloniei de muncă Salcia din Balta Brăilei. Ne spălam la jgheaburile de tablă, veniţi într-o sâmbătă după-amiază de la câmp. Dinspre poartă se apropia un grup de la construcţii, murdari de mortar şi vopsele, ce se îndreptau spre dormitoare. Între ei, mi-a atras atenţia un bărbat înalt, viguros, stropit de var. Eram cu Ştefan Mateescu, un inginer agronom din Vela-Dolj.

– Nea Fănică, ia uită-te la omul acela, cu boneta de hârtie! Cu cine seamănă?

– Cu părintele Gornic!

– N-o fi el?

– Vezi-ţi de treabă! Nu tu ai adus vestea că a murit anul trecut la izolare?

Între timp intrase în baracă şi se întorcea cu ştergarul pe umăr, îndreptându-se spre spălător. I-am ieşit în faţă.

– Nu se poate! Părinte Gornic?

– Eu sunt, frate Ilie!

I s-a luminat faţa şi ne-am îmbrăţişat cu dragostea ce ne unea, născută din suferinţă, din toate prin câte trecusem împreună. Nu ne venea să credem; fiecare crezusem despre celălalt că era dus! Şi mai ales

eu, care ştiam cu ce boală intrase la izolare şi cum dispăruse.

– N-ai murit, părinte?!

M-a cuprins cu braţul de după gât şi am pornit împreună spre spălător. A ridicat degetul arătător în sus, unde se găsea "Marele Doctor".

– Vezi că nu!

Cred şi astăzi că numai puterea credinţei sale l-a salvat. Credinţă, credinţă, dar el avea T.B.C. ganglionar, şi cu microbul cum rămâne?

Faptul că ne plimbam acum, aici, amândoi prin curtea coloniei de muncă Salcia, şi arăta cum arăta, adică sănătos, vindecat şi solid, era minunea pe care o vedeam şi nu-mi venea să cred. Dar unde vrea Dumnezeu se biruieşte rânduiala firii, precum este scris!

Ne-au salvat rugăciunea şi memorarea poeziilor lui Radu Gyr. Rugăciunea, mijlocul de comunicare cu Dumnezeu, nu se poate descrie. Atunci sufletul capătă aripi. Cu cât trupul e mai strivit, cu atât sufletul urcă spre slavă. De fiecare dată când deznădejdea îşi întindea ghearele, singura scăpare era contactul cu Marele Mângâietor, cu Domnul Slavei.

... Fericiţi veţi fi când vă vor ocărî pe voi şi vă vor prigoni şi vor zice tot cuvântul rău minţind pentru Mine! Bucuraţi-vă şi vă veseliţi, că plata voastră multă este în ceruri! Cel ce crede în Mine, chiar de va muri, va fi viu...

MARELE DOCTOR IUBU MIHAI

Pe întinderile fără margini ale G.A.S.-ului Salcia, din Balta Brăilei, prăşitul porumbului era în toi. Am început în mai şi prin octombrie tot se mai prăşea. Creştea porumbul – dar şi bălăriile – ca din apă. Dacă luai un bulgăraş de pământ în mână şi-l frământai printre degete, era gras ca untul. Ţăranul din mine aprecia admirativ acest minunat sol, ideal pentru luxurianta vegetaţie ce se ridica văzând cu ochii. Târziu, în toamnă, nu se ajungea cu sapa la vârf, atât de mare şi de rodos era! Îmi amintesc că am găsit ştiulete care era lung de peste o jumătate de metru, de pe care am numărat peste 1000 de boabe!

Şi este explicabil. După înălţarea digurilor, fostele tractoare cu şenile deveniseră pompe, care irigau zi şi noapte. După ce s-a evacuat apa din Insula Mare a Brăilei, trunchiurile fără vârstă ale sălciilor s-au înlăturat, iar pământul virgin s-a redat agriculturii. Mână de lucru? Slavă Domnului! Numai în colonia de la Salcia eram în jur de 6000 de deţinuţi politici, cu care se făcea orice. Nu mai vorbesc de cei de la Periprava, Luciul Georgeni sau Stoeneşti.

Ne obişnuisem. La ora 6, camioanele şi remorcile ne descărcau la marginea tarlalelor şi începeam lucrul.

Cei mai mulţi eram aduşi pe jos. Cei sănătoşi. Treceam în coloane "pe cinci" prin satul Agaua, pus-

tiu la trecerea deţinuţilor politici. Oamenii ştiau şi, când treceau coloanele noastre, intrau în case.

Brigăzile, organizate pe "specialităţi" se risipeau peste sutele de hectare, unii la cosit şi strâns fânul – cei mai nevoiaşi erau oameni care executaseră 15-20 de ani de temniţă –, alţii în grădinile de zarzavat, sau la construcţii, sau la descărcatul şlepurilor cu diverse materiale de construcţii (ciment, var, material lemnos).

Cel mai înfricoşător era descărcatul cărbunilor ovoidali. Praful se depunea pe piele, lucram goi până la brâu, în contact cu transpiraţia ustura de-ţi venea să urli. Spatele şi pieptul erau o rană. Noroc că făceam cu schimbul, săptămânal. Rămâneau în spitalul care se găsea în colonie 100-150 de oameni zilnic. Specialişti de tot soiul se găseau. Ţărani mai puţini, e adevărat. Grosul îl formau intelectualii, care s-au dovedit până la urmă excelenţi muncitori. Ce nu face deţinutul pentru o bucată de turtoi şi o ciorbă lungă? S-au învăţat să prăşească, să facă glugi, stoguri de fân ori uriaşe şire de coceni. Adevăraţii muncitori erau cei câţiva ţărani, cam 10%, ce-i iniţiau cu răbdare pe ceilalţi.

Aşa s-a făcut că am luat în dreapta pe generalul Manu, iar în stânga pe doctorul Iubu Mihai din Cluj, pe care i-am învăţat să prăşească. Le-am confecţionat hamuri pentru roabele ce trebuiau urcate pe digul înalt de peste 15 metri. Le-am ascuţit sape şi coase; de unde acasă nu eram un prea strălucit agricultor, devenisem "as", şi nu numai eu. Pune-l pe generalul de 80 de ani să se urce pe şira imensă de coceni, să-i

facă vârful în echilibru precar, să aşeze snopii nu tocmai uşori, sau pe medicul cunoscut în oraş – tobă de carte – să prăşească! La început a fost greu, dar încet-încet oamenii au învăţat. Orice meserie are secretul ei, şi până la urmă l-au prins. Nu mai simţeam oboseala. Prăşeam în neştire, devenisem automate, ştiind că dacă nu făceai norma nu mâncai şi te băga şi la carceră, o gheretă de sentinelă în care înghesuiau 8-10 inşi. Toată noaptea în picioare, ca a doua zi s-o iei din nou de la capăt. Generalul după vreo săptămână a rămas la spital, îl terminaseră.

Doctorul Iubu era un om delicat şi slăbuţ, cu nişte ochi mari albaştri – icoană a nevinovăţiei şi a bunului simţ. Zâmbea larg, în toată vremea era îngăduitor şi îndatoritor, gata oricând să dea o mână de ajutor. Mă lipisem de el cu tot sufletul. Se pricopsise cu 25 de ani de muncă silnică fiindcă-i dăduse lui Lucian Blaga cartela lui de mălai. Era unul dintre intimii lui Lucian Blaga în perioada când acesta ajunsese bibliotecar. Prin doctorul Iubu am luat contact cu uriaşa poezie a lui Blaga. Ştia mii de versuri, pe ni le recita, sau ne povestea din viaţa de afară, unde trăise lângă marele filozof. Era deosebit de sensibil. Mâini de chirurg, acum pline de bătături şi arse de nemilosul soare dobrogean. Era unul dintre cei mai renumiţi medici O.R.L.-işti din ţară; în situaţii în care specialişti renumiţi săltau din umeri, era chemat Iubu, care rezolva. Dar fiindcă îl ajutase pe "banditul" Blaga – ajutor legionar – pierduse libertatea. Şi pentru cât timp!

Regimul comunist îi hărăzise lui Lucian Blaga o

soartă mizeră. O mână de oameni, în frunte cu dr. Iubu, construiseră la via acestuia o cabană, unde se adunau la sfârşit de săptămână, când obligaţiile profesionale le îngăduiau, şi acolo, pe dealul Feleacului, respirau aer curat şi se hrăneau din destul din înţelepciunea titanului. Deseori acolo, la vie, Blaga rămânea singur şi lucra. Ochiul dracului veghea însă. Nu după multă vreme, „periculosul grup" a fost arestat. Proces, pedepse exemplare – nici unul dintre cei nouă medici, trei profesori şi un inginer n-a luat sub 10 ani temniţă grea. Şi iată-l pe doctorul Iubu ajuns, din Aiud la Salcia, să pună umărul entuziast şi viguros la construirea socialismului! Marea lui vină? Sprijinise – ca orice creştin – pe poetul-filozof urgisit şi sărăcit. De unde să bănuiască aceşti sufletişti, care au încercat din dragoste pentru marele gânditor să-i uşureze cât de cât existenţa într-un moment greu din viaţa sa, că acest gest normal constituia un pericol pentru orânduirea socială? Pe profesor nu l-au arestat, din cine ştie ce raţiuni. Poate din cauza marii lui personalităţi, ori pentru că nu aveau ce să-i pună în cârcă, deşi erau specialişti. Fapt este că l-au obligat să stea la umbra unor nulităţi înfipte în scaunele "nemuritorilor" de la Academie, unde Blaga nu mai avea acces.

Era într-una din acele zile călduroase de iulie când soarele îţi cocea creierii, iar sapa devenea ca de plumb. Lujerii viguroşi treceau de umăr, iar noi înaintam, înotam în valurile verzi, în care zăpuşeala te înăbuşea. Mereu înainte, spre marginea tarlalei, unde vegheau mitralierele, câinii graşi şi vigilenţi. Săpam

ca nişte automate, fără preget şi odihnă, căci la doi metri în urma noastră caraliii controlau calitatea. În dreapta doctorului, Fănică Dragu, o sfârlează de oltean din Craiova, impunea ritmul. Ţineam cont de cei slabi şi neajutoraţi, dar aveam şi grijă să se facă norma, căci altfel, cum am spus mai sus, urmau consecinţele.

Doctorul Iubu era firav şi nu prea putea să-şi ducă rândul "fără cap" până să-l termine. La început îl ajutam, din ce în ce mai rar apoi, deoarece se ţinea după noi, fiindcă, fire demnă şi mândră, nu mai voia să fie ajutat. Era dârz, se încrâncena, dar îi era greu, ieşea deseori la capul rândului sleit. Mâinile fine ale doctorului se îngroşaseră. Palmele-i erau pline de bătături de la coada sapei, ce era adeseori negeluită şi strâmbă. Pielea de pe faţă, cândva albă şi întinsă, era acum numai zbârcituri, arsă de soare.

Ştiam cât e ceasul cu precizie de minute. La ora 10 fix coloniile de pelicani se ridicau în zbor greoi, dar lin, şi se îndreptau spre mare. În jurul orei 11 un helicopter a apărut deasupra noastră, căutând locul de aterizare. Spre mirarea noastră, s-a sunat adunarea. Se amenajase un pătrat ceva mai mic ca un teren de fotbal – de pe care se tăiase porumbul şi în care luam masa de prânz, şi câteodată şi pe cea de seară – pe care a aterizat helicopterul. Am făcut imediat careul ştiut. Din helicopter au coborât trei civili, un colonel de Securitate şi comandantul coloniei Salcia, maiorul Nica, craiovean.

Eram 9 brigăzi a câte 60 de oameni: peste 500 de truditori robi cu care puterea se îmbogăţea.

– Alinierea! Ca la numărătoare!

Eram aşezaţi în careul a cărui latură dinspre miazăzi era acoperită de aparatul de zbor.

– Toţi medicii, un pas în faţă!

Doctorul Iubu, care se găsea lângă mine şi Ştefan Mateescu din Vela-Dolj, ni s-a adresat încet:

– Ce dracu vor ăştia?

A făcut doi paşi în faţă. Din latura noastră au ieşit 14 medici, dintre care 3 veterinari. Din cea de răsărit – 8, iar din cea de miazănoapte – 21.

– Toţi sunteţi doctori, mă?!

– Da, domnule colonel!

– Mâna sus şi încă un pas în faţă O.R.L.-iştii!

I-am numărat, erau 6.

– Bun! Veniţi aici!

Cei 6 s-au apropiat la distanţa cuvenită şi au rămas în poziţia de drepţi, conform regulamentului.

– Este cumva printre dvs. doctorul Iubu Mihai?

Săracu' Iubu, parcă se făcuse mai mic! Îi era frică. Trecuse printr-o anchetă dură şi nu uitase. Orice întâlnire cu oficialii îl emoţiona. De altfel, tuturor ni se întâmpla la fel. Toţi încercam, în contact cu ei, teama. Cu o voce joasă, tremurândă, a îngăimat:

– Eu sunt, domnule colonel!

Cei patru oficiali s-au privit şi s-au holbat cu neîncredere.

– Precis?

Privirea doctorului s-a ofilit. A tăcut demn. Nu le venea să creadă. Acest prăpădit de deţinut slab şi zdrenţăros, pârlit de soare şi trudă câinească, să fie cel "indicat"?! Unul dintre civili s-a apropiat de el, i-

a pipăit braţul, i-a examinat mâinile, după care a făcut semn plutonierului ce-i însoţea, să-i confirme. Acesta, după ce a răsfoit un registru în care era probabil şi fotografia osânditului, a dat din cap afirmativ.

– Bine! Hai!

Subalternul l-a luat uşor de braţ şi au pornit, în urma celor patru, spre helicopterul care s-a ridicat imediat.

O oră de odihnă! Ne-am lungit care pe unde am putut în pătratul bătătorit, comentând evenimentul. La numărătoarea de seară, doctorul Iubu a lipsit, şi în săptămâna care a urmat, la fel. În următoarea, după masa de seară, a intrat în dormitorul din baraca 3 în halat alb, cu stetoscopul atârnat de gât, cu bonetă albă, bărbierit proaspăt şi voios. Ne-am îngrămădit lângă el, nemaicontenind cu întrebările. Era numai zâmbet, cu o nemărginită dragoste în ochii senini, din care se părea că dispăruse teama. S-a aşezat pe patul lui, scoţând din buzunarele halatului... ţigări, bomboane, zahăr, pe care a început să le împartă generos tuturor (în spital era o secţie pentru dreptul comun care primea pachete, şi unde el avea acces).

Ce am aflat? Comandantului coloniei Salcia, maiorul Nica, pe când meşterea în atelierul mecanic ceva la un strung – fusese strungar înainte de a deveni ofiţer de securitate –, i-a sărit în ochi un şpan minuscul, într-o zonă în care nici un specialist n-a îndrăznit să intervină. S-a dus la diferiţi medici în Capitală şi şeful secţiei O.R.L. de la spitalul central

al Securităţii l-a sfătuit să-l caute pe renumitul doctor Iubu de la Cluj, singurul care se părea că ar putea să-i salveze ochiul. La Cluj a aflat că doctorul Iubu este arestat din 1958, fără să se ştie unde se află. De la Direcţia penitenciarelor a aflat că cel căutat este la Salcia, unde execută o pedeapsă de 25 de ani muncă silnică. S-a întors cu sufletul la gură şi l-a aflat cum am văzut.

Ceea ce am mai aflat merită menţionat. Helicopterul cu dr. Iubu a aterizat în curtea spitalului din colonie, în care erau trataţi zilnic 150-200 de bolnavi. După verificările făcute de directorul spitalului, secundat de dr. Iubu, s-a constatat că spitalul nu are în dotare instrumentele necesare pentru operaţia şefului. După ce a fost pregătit cu grijă – medicul, nu pacientul – pentru înlăturarea tremurului mâinilor prin odihnă şi hrană aleasă, peste o săptămână s-au creat condiţiile pentru reuşita operaţiei.

– În fond, băieţi, a fost un fleac! – ne relata doctorul, mucalit. E adevărat că locul şi aşchia de şpan foarte mică puteau fi grave, dar... a scăpat. Cu ocazia aceasta m-am şi verificat dacă mai sunt sigur pe mână, după 6 ani! În sfârşit, i-am salvat ochiul maiorului şi-l ţin sub observaţie.

– De ce nu i l-ai scos şi pe celălalt, domnule doctor, că merită?! – a replicat răutăcios cineva...

Zâmbetul îngăduitor al doctorului s-a lărgit şi l-a mustrat din ochi pe cel revoltat. După câteva zile, pacientului i s-a scos pansamentul şi doctorului i s-a îngăduit să rămână "oficiant sanitar" în spitalul coloniei. I s-a dat un pat la una din secţii şi avea voie să

circule prin curte, să intre în dormitoare în halat alb, doar că pantalonii erau de zeghe. Niciodată n-a dormit în "cabinetul amenajat" în spital, întotdeauna stingerea îl găsea în patul său din baracă, printre noi, gata să intervină cu cele necesare. Era în vara anului 1963 şi datorită activităţii sale condiţiile noastre sanitare s-au îmbunătăţit.

Ne-am eliberat în urma decretului din 1964 şi doctorul Iubu a plecat spre Cluj. Credeam noi – şi poate şi el – că se va întoarce la Cluj, dar realitatea este că a fost dirijat către Turda, unde a primit un "spital" cu 10 paturi! Am auzit că a fost victima unui "accident de circulaţie"! Cât de mult m-a durut vestea aceasta! Ce pot spune?

NENE BANDITULE...

Prin luna iunie a anului 1964, munca în colonia de la Salcia, din Balta Brăilei, era în toi. Prăşitul porumbului pe nesfârşitele tarlale ale G.A.S.-ului se desfăşura după program şi după plan.

Alături de lagăr, între satul Agaua şi unul dintre braţele Dunării, unde am construit diguri mari şi solide, se construiau locuinţe pentru "cadre". Blocuri cu trei şi patru niveluri, ca de altfel în toată ţara, cum se ştie. Cei însărcinaţi cu paza deţinuţilor politici, şi pe urmă şi a celor de drept comun, se întreceau în râvnă, mai ales când se vedea câtă grijă are partidul de cei devotaţi lui. Câţiva din ai noştri – cei cu pedepse mici şi care urmau să se elibereze curând – au fost scoşi mai întâi la munci exterioare coloniei. Mai pe urmă au început să ne scoată şi pe noi, cei cu pedepse de peste 20 de ani.

Aşa s-a făcut că au ales un grup de vreo 50 de oameni de toate categoriile de muncă. Se mai slăbise chinga. De prin martie, când am început munca în agricultură, cei care urmau să se elibereze au putut să se întâlnească la o fântână cu apă dulce cu cei de drept comun. Aşa, ştiam şi noi ce mai e pe afară. Se făcuseră echipe pe specialităţi; prăşitorii, cosaşii, cărătorii, ce trudeau fără istov pe tarlalele de peste 5 kilometri ale numitului G.A.S., unde cei peste 3000 de robi puneau umărul la dezvoltarea pe toate "planurili" a republicii socialiste. Pe la jumătatea lunii

iunie, iată-mă şi pe mine fierar-betonist! Se ridicase primul nivel al unui bloc şi se turna planşeul celui următor. Împrejurul construcţiei, ca în orice şantier, grămezi uriaşe de pietriş, nisip, saci cu ciment sau ghips.

Printre cei care cărau cu roaba ori cu spatele se aflau în echipă cu mine (cât îmi amintesc) profesorul universitar Mironescu, preotul Iustin Pârvu, preotul Rusu din Galaţi, inginerul Mateescu din Vela, profesorul Mioc de la Lugoj, doctorul Mihai Iubu şi alţii.

Alături de truditori, se mai jucau pe acolo copiii mici ai miliţienilor, ce urmau să devină locuitori ale noilor construcţii. Pe grămezile de nisip în special, îşi construiau şi ei căsuţe de nisip, şi garduri, şi râuri, ca orice copil crescut pe şantier, unde sunt atâtea posibilităţi de joacă. Printre ei, şi un ţânc de vreo 3 ani, care se căznea să-şi încalţe o ghetuţă în care intrase nisip şi nu putea.

– Nene banditule, vrei să mă ajuţi şi pe mine?

Nenea "banditul", care tocmai potrivise roata roabei pe o scândură lată ce ducea la planşeul de sus, a lăsat-o şi s-a apropiat de copilul care nu reuşea să se încalţe. I-a scuturat ghetuţa de nisip, l-a încălţat, i-a verificat-o şi pe cealaltă, apoi i-a legat şireturile cu povaţa:

– Vezi?! Nu prea umbla prin nisip, că iată ce poţi păţi!

– Nene banditule, pot să te întreb ceva?

– Da, dragă!

– Spune-mi şi mie ce e aia *culvă*!

Banditul, care era doctorul Iubu, s-a uitat lung la

el, nevenindu-i să creadă.

– Ce m-ai întrebat?!

– Ce e aia o *culvă*?

Omul şi-a rotit ochii spre ridicătura de pământ, unde caraliul, care se dăduse-n vorbă cu un soldat (eram supravegheaţi şi de soldaţii din trupele de Securitate), era întors cu spatele spre cei doi.

– Unde ai auzit tu vorba asta?

– Aseară tati s-a certat cu mămica rău; a lovit-o cu bastonul de piele cu care te-a lovit şi pe tine ieri, când ai căzut şi s-a spart sacul cu ciment...

Doctorul păru să zâmbească şi scoase un oftat reţinut.

– Puişor, e o vorbă urâtă. I se spune unei femei urâte şi rele.

– Păi... mama nu e urâtă şi e bună! De ce i-a zis aşa?!

Cu ochii plini de lacrimi, a luat-o la fugă, supărat că tati a făcuse pe mami *culvă*.

Ce se întâmplase? În ziua precedentă, doctorul ducea un sac cu ciment în spate. Din depozit până la destinaţie erau vreo sută de metri. El, ori că s-a împiedicat, ori din pricina epuizării, a căzut. Copilul a văzut sacul spart şi pe tatăl său punându-şi în funcţie unealta de pedeapsă.

– Mama ta de bandit! Sabotezi şi aici economia Republicii! Strânge-l imediat!

A mai venit careva, au strâns cimentul, l-au încărcat în alt sac şi a fost dus unde trebuia, sus pe schelă. La coborâre, l-a căutat din ochi; plecase.

Uriaşa şiră rezultată după tăierea cocenilor la G.A.S. Salcia se ridica la înălţimea unui bloc cu două etaje, fiind lungă de peste 100 de metri şi lată de peste 10. Cărau camioanele şi două-trei remorci, din zori şi până în seară. Cele cinci brigăzi de câte 60 de oameni lucrau fără preget, sub supravegherea nu numai a caraliilor, ci şi a unui detaşament din trupele de Securitate, care formau un cordon mai larg împrejurul punctului de lucru.

Construirea unei aşa namile de glugă nu era deloc uşoară. Până la 20 de metri înălţime se construieşte relativ uşor: un dreptunghi care creşte pe măsură ce se depozitează materialul şi unde snopii se aşază cu cotorul în afară. Pe urmă se schimbă poziţia maldărelor cu vârful în afară şi se trag treptat, în vederea amenajării vârfului. Greutatea abia acum începe. Se trage treptat aliniat un fel de scară măruntă, fiecare rând, câte foarte puţin, în aşa fel ca la terminare să fie o piramidă perfectă (un acoperiş în două ape).

Printre cei 300 de deţinuţi politici erau mulţi ingineri de toate specialităţile, dar câţi dintre ei ridicaseră şire de coceni, mai ales de această dimensiune? Dintre cei 15-20 de ţărani care se mai pricepeau, câţi ridicaseră mamuţi ca acesta? Şi totuşi ce nu învaţă omul, mai ales când are biciul la spate!...

Era toamnă târzie. Bruma se aşeza mereu mai

bogată peste tot şi îngreuna munca. Alunecam pe povârnişul abrupt, mai ales până la prânz. Lucram în şir indian, iar ultimii 3-4 "specialişti" înaintam cu finisarea vârfului, care se lega cu mohor pălit, ca să nu pătrundă apa în interior.

Încă de când a început culesul, adică de prin octombrie, se mai slăbise chinga. Cei 30 de deţinuţi cu pedepse mici, şi care urmau să se elibereze în anul acela, cărau apa de băut de la o fântână din marginea satului. Agaua îi încolona pe fiecare cu câte două găleţi. Tot de la fântâna aceea luau apă şi cei de la drept comun. În timp ce-şi umpleau vasele, mai puteau schimba o vorbă; vigilenţa nu mai era aşa de strictă. Se bănuia – sau se ştia – că în curând se va da un decret, ceea ce s-a şi întâmplat în cursul anului 1964.

Aşa s-a făcut că unul dintre consătenii mei, Cornel Stoica, condamnat la doi ani de închisoare corecţională pentru un accident de circulaţie ca şofer, era acolo şi a aflat că sunt şi eu la Salcia. Zadarnic am încercat a doua zi să mă strecor în grupul celor ce cărau apă, nu s-a putut.

Cornel a stabilit cu unul dintre ai noştri cum ar putea să-mi transmită veşti de acasă. Era deosebit de riscant. Bunăoară, era lege: când trecea grupul de drept comun pe lângă şira de coceni care era situată cam la 10 metri de drum, la auzul ţignalului – un şuierat prelung –, noi ne aruncam cu faţa la pământ, acolo unde ne găseam, şi ei porneau în pas alergător. Când se apropiau de şiră, porneau repede, până se depărtau la o bună bucată de "bandiţi", după care noi

ne ridicam la semnal şi ei îşi reluau mersul obişnuit.

În ziua cu pricina, înaintea căderii serii, cei de la drept comun se întorceau de la punctul de lucru al lor.

– Vezi că d-1 Tudor este în vârful şirei, vine cu finisatul, are un pulovăr albastru!

Aşa-i spusese prietenul meu Gaşca Gheorghe, contabil din Bucureşti, lui Cornel, care voia să-mi comunice ceva de acasă. El fusese arestat în primăvară.

– Vezi cum faci! E mare pericol, pentru amândoi. La noi nu e de glumă.

Cornel a zâmbit.

– Las' pe mine! La noi e altfel.

– Am stat de vorbă cu consăteanul tău – m-a înştiinţat prietenul. Mâine, când se întorc de la lucru, o să-ţi dea un semn, fă ceva să te vadă!

Caraliul cu ţignalul era undeva jos, la baza şirei, şi n-avea cum să vadă sus, spre vârf, decât îndepărtându-se. Când am văzut că se apropie coloana, am săltat mâna sus, ca să fiu văzut. Ei tocmai porniseră în pas alergător. Când au ajuns în dreptul şirei, un glas clar a dominat răpăitul paşilor:

– Nea Ilie! Acas' e bine! Sunt toţi sănătoşi!

Deodată sunetul strident al ţignalului a ţâşnit speriat, a dat "alarma" (sunete scurte, întrerupte, repetate des), ca, după ce s-au depărtat cei cu Cornel, caraliii ce ne supravegheau să sune adunarea.

– Care eşti Ilie, mă?

Cei unsprezece "Ilii" am încremenit în poziţia de drepţi, după ce alunecasem precipitat pe povârnişul

de coceni.

– Care eşti, mă, Ilie?!

Am început să ne prezentăm:

– Trancă Ilie!

– Neagu Ilie!

– Săvulescu Ilie!

– Tudor Ilie!

Ei se uitau unii la alţii, noi la fel, abia stăpânindu-ne zâmbetul.

– La care strigă, mă, ăla dintre hoţi? La care mă?

– Ce ştim noi, domnule plutonier?! – i-a răspuns respectuos profesorul Săvulescu din Timişoara, care şi el trebuia să se elibereze peste două luni. Ei îşi permit să facă glume! N-aţi văzut cum râdeau? Le dă mâna!

Plutonierul s-a uitat la ceas, neştiind ce hotărâre să ia.

– La lucru! Executarea!

Ne-am întors la ocupaţia noastră, oftând uşuraţi.

– Care eşti Ilie, mă? Bă nu zău, la cine strigă ăla?

– La cine, la necine, e o veste bună!

Şi ne-am văzut de treabă.

Era prima veste pe care o primeam de acasă după 6 ani de izolare totală; alţii după peste 20 nu ştiau nimic de nicăieri. Câteva clipe după ce am auzit glasul lui Cornel, am început să tremur. Eram în genunchi, în vârful şirei de coceni; mi-am înfundat faţa în foile aspre, stăpânindu-mi cu greu bătăile inimii şi hohotul ce mă inunda. Şuieratul strident al alarmei m-a adus la realitate şi am început să alunec cu ceilalţi, la chemarea oficiantului, şi să mă opresc în grupul "Iliilor" chemaţi la cercetare.

După eliberare m-am întâlnit cu Cornel Stoica. Ne-am îmbrăţişat - eu cu bucurie şi recunoştinţă pentru clipa rară de surpriză şi bucurie pe care mi-o oferise atunci, iar el bucuros, de asemenea, că am scăpat teafăr din "moara dracilor", cum li se zicea închisorilor de deţinuţi politici.

– Ai păţit ceva după ce m-ai strigat?

– Ce să păţesc? I-am băgat în mă-sa! Ce, crezi că la noi caraliii aveau voie să sufle? Se trezeau jugăniţi când nici nu visau! N-am păţit nimic. N-au aflat pe cel ce strigase. Nu m-a trădat nimeni. Erau şi printre noi oameni cu suflet, mai ales că se ştia ce fel de viaţă duceţi!

Culesese via. Ne-am mai depănat câteva amintiri de la "Facultatea neagră", cum zicea Cornel, în timp ce ulcica cu care mă îmbia s-a golit fără măcar să băgăm de seamă.

CE FEL DE OAMENI SUNTEŢI?!

Prima oară l-am văzut în biroul de anchetă de la Securitatea din Craiova, în 1958. Eu, încarceratul; el, tânăr locotenent, asistent al şefului anchetator Toma Popescu, mâna dreaptă a colonelului Socol, şeful Securităţii Judeţului Dolj.

Nota într-un carneţel, probabil răspunsurile mele, pentru alcătuirea dosarului, care, în final, a dus la condamnarea mea. Se plimba tăcut prin birou şi se oprea contrariat ori de câte ori răspundeam la întrebările puse de anchetator. În toată această vreme nu mi-a adresat un cuvânt, din când în când strivind vădit contrariat ţigara într-o scrumieră. Anchetatorul îi era superior; schimbau priviri semnificative, aprobatoare sau nu, în funcţie de conţinutul filelor din dosarul ce se mărea cu fiecare şedinţă.

A urmat scenariul procesului, după care, în primăvara lui 1959, când se pregătea transferul unui lot masiv de la Craiova la Aiud – închisoarea de execuţie –, în grupul de ofiţeri ce supravegheau mutarea celor peste 800 de deţinuţi, din care o treime cu lanţuri la picioare, am l-am recunoscut imediat pe maiorul de atunci, Nicolae (celălalt nume nu-l ştiu). Drumul de la maşina-dubă până la vagon trecea peste câteva linii de cale ferată, vegheat de soldaţi cu armele pregătite, de câini dresaţi şi mai ales de privirile scrutătoare ale grupului de ofiţeri ce urmăreau desfăşurarea acţiunii. El era – se părea – şeful, căci

domina elegant şi plin de importanţă totul.

Au trecut anii ca plumbul, cu ceaţa şi pârjolul lor. Am fost eliberat în 1964, în urma decretului emis atunci.

În 1990, după revoluţie, pe la sfârşitul lui ianuarie, într-o zi rece de iarnă, am văzut reflectat în geamul unei vitrine, pe care o priveam amândoi, o figură cunoscută. Am întors capul, încercând să-mi amintesc de unde îl cunosc pe vecinul meu de privit. Cetăţeanul avea o faţă speriată, un fulgarin cam boţit şi o privire cumva rătăcită. A vrut să se depărteze, nehotărât, dar s-a răzgândit şi-a făcut un pas spre mine. Era colonelul Nicolae, care încercase să mă întâlnească după eliberare de câteva ori. Aveau planurile lor cu noi, foştii deţinuţi politici. Le-am simţit permanent umbra vreme de vreo trei ani, după care m-au lăsat în pace.

Vitrina în faţa căreia ne aflam reflecta doi oameni: unul senin, cu dor de viaţă, şi celălalt cu o privire în care se oglindea frica. L-am privit intens.

– Să trăiţi, domnul Tudor! Să trăiţi, ce mai faceţi? Tot tânăr! Tot tânăr!

– Precum se vede! Dar dvs.?

– Eu? – şi a dat din mână a lehamite. Rău, tovarăşe... ăăă... domnul Tudor. Rău al dracului!

– De ce?

– De ce? Păi nu vedeţi de ce?! Tocmai dumneavoastră?

Mi s-a părut că insistă pe "dumneavoastră". O făcea din viclenie, din teamă, nu ştiu exact; cert este că mi-a făcut milă. M-am pomenit că-i zic:

– Domnule colonel, vă pot ajuta cu ceva?

A deschis ochii mari. La orice s-ar fi aşteptat, dar la ce auzise, în nici un caz! A tuşit, vădit încurcat, şi a răspuns moale:

– Ăăă... Da... Nu, mulţumesc!

Nu a îndrăznit să-mi întindă mâna şi nici eu nu m-am grăbit. A săltat cu respect exagerat pălăria, salutând mai mult cu spinarea la bună-ziua mea, firească, fără ură.

Şi iar au trecut ani, cu zilnica lor grijă, şi poate şi frică, cu nesiguranţa şi cu negura lor, pentru cei mai mulţi dintre noi, care purtam stigmatul de "duşman al poporului muncitor"! Ce aberaţie, Doamne!

1996, februarie: zi frumoasă de iarnă lungă şi grea. Cu soare atât de dorit şi prietenos. Mă oprisem în faţa unui stand de cărţi, care-mi dezvăluia mulţime de coperţi strălucitoare, ce îmbiau la lectură.

– Ce aveţi de Mircea Eliade, Cioran?

Vânzătoarea a săltat din umeri, cu "ce se vede!". Undeva, mai la margine, acoperită pe jumătate, *Gânduri albe* a lui V. Voiculescu. Am plătit şi am băgat-o în servietă, când ...

– Asta aţi citit-o? – şi-mi arată o carte deosebit de frumoasă, sclipicioasă, cu titlul şi autorul în relief. Sandra Brown...

Glasul îmi era cunoscut, ca şi figura radioasă, deasupra unei cravate impecabile şi a unui guler alb imaculat. Purta azvârlit neglijent pe umăr un pardesiu cu dos kaki strălucitor, din care se degaja un parfum "ca pe vremuri".

– A, d-l colonel Nicolae!

– Care vă salută cu toată stima, domnule Tudor! Nu vreţi să îmbătrâniţi? Care e miracolul?

– Păi... cred că celula de la Aiud, unde cu "dragoste tovărăşească" m-aţi pitulat o bucată bună de vreme, m-a ajutat să-mi păstrez tinereţea!

S-a prefăcut că nu pricepe aluzia şi mi-a replicat prompt:

– Nu glumiţi, că aşa e! Nu abuzuri, nu alcool, nu femei!

Şi a rânjit semnificativ. Probabil că în ochii mei a sesizat o undă de dispreţ, fiindcă imediat şi-a dres glasul, prietenos.

– Ce mai faceţi, soţia, copiii?

– Bine, mulţumesc!

– Ştiţi că şi eu sunt pensionar. M-am liniştit, dar să ştiţi că nici pentru noi n-a fost uşor!

– Ba bine că nu! Tocmai eu să nu ştiu cât de greu v-a fost dumneavoastră!

Am făcut un pas să mă depărtez, când el:

– O clipă, vă rog, domnule Tudor! Numai puţin! Vă rog, pentru liniştea mea! Reţineţi că prin ianuarie '90 ne-am întâlnit, tot pe aici cred, era cam frig şi mie nu-mi prea era la îndemână...

– Da. Ştiu.

– Ţineţi minte ce mi-aţi spus, nu? "Cu ce vă pot ajuta, domnule colonel?". Aşa aţi spus!

– Mi-aduc aminte.

– Ei bine, domnule, vă fac o mărturisire. Am avut prieteni care imediat după revoluţie, când apele erau turburi, s-au făcut că nu mă cunosc; ba mă ocoleau, şi acum mă ocolesc. Mă aşteptam la brutalităţi,

nu te mira – trecuse la persoana a doua –, mai ales din partea celor cărora le pricinuisem mult rău. Ce vrei domnule, meseria! Nu era glumă! Ştii dumneata!

– Ştim, din păcate!

– Cum spuneam, când ne-am întâlnit, ca şi azi, întâmplător, te-ai oferit să-mi ajuţi! De ce?

– De ce?Aşa!

– Ce fel de om eşti, domnule? Ce fel de oameni sunteţi?!

– Ei! Asta e, domnule colonel! D-voastră nu veţi înţelege niciodată! Nu veţi putea înţelege; sunteţi altă plămadă, altă educaţie, poate alt neam!

– Cum alt neam? Eu nu sunt român?

– Sunteţi, cum să nu! Dar sunt români şi români! Nu?

A căscat nişte ochi mari cât cepele. S-o fi simţit vizat... "Chiar aşa, domnule?!".

S-a îndepărtat cu ciudă pe faţă şi poate că se tot întreba în sinea lui: "Ce fel de oameni sunt ăştia, domnule?!".

POEZIA LUI RADU GYR

Scară către cer pentru obijduiţii veacului. Nu e o preţiozitate, o exagerare menită să atragă atenţia unor necunoscători. E o certitudine constatată nu numai de mine, ci şi de toată mulţimea deţinuţilor politici anticomunişti care s-au învrednicit, mulţi fără voia lor, să ducă crucea unui neam obidit timp de aproape o jumătate de veac. E o certitudine pentru oamenii peste care a căzut piatra de moară a proceselor, pe cât de nedrepte şi de viclene, pe atât de inumane şi de groaznice. Montate cu măiestrie de cei de altă lege, au avut ca scop destrămarea a tot ce a avut mai reprezentativ spiritualitatea românească.

Încercările de rezistentă au avut o eficacitate scăzută, pentru că organul de opresiune era foarte bine organizat; aveau consilierii N.K.V.D.-ului, care au mai distrus un popor, ştiau exact cum trebuie procedat, şi suficiente cozi de topor locale, iute-iute vândute ocupantului.

Puşcăriile au confirmat faptul că firea omenească, oricât de călită ar fi fost, când este supusă unor încercări la care nu se mai poate rezista, se frânge şi moare dacă nu are un fir de speranţă de care să se agaţe, un suflu de viaţă cât de firav pe care să se sprijine. Acea infimă rază de nădejde este un izvor născător de energii nebănuite, care se transformă într-un fluviu ce depăşeşte zăgazurile de teroare şi de frică.

Salvarea a fost, prin excelenţă, minunata poezie

a lui Radu Gyr. Temniţa Aiudului, şi nu numai ea, a purtat în tenebrele sale nebănuite valori de spiritualitate, talente viguroase strivite de ură, de foame şi de frig, de chinuri apocaliptice la a căror descriere ar lua foc chiar hârtia. Şi tocmai în această mlaştină a deznădejdii, colacul de salvare a fost poezia lui Gyr, condamnatul la moarte, apoi la muncă silnică pe viaţă. "Ridică-te Gheorghe, ridică-te Ioane!" a fost considerată de politruci poezie-manifest şi poetul a fost tratat ca atare.

*

Lansarea la Craiova a volumului de poezii *Sângele temniţei* a prilejuit auditoriului un expozeu ţinut de profesorul Mircea Nicolau (şi el ispăşitor a unei condamnări de peste 20 ani de muncă silnică), din care îmi permit să redau câteva fragmente.

"Omul Gyr era o făptură firavă, delicată. Un visător care se emoţiona în faţa unei frunze căzute, a unui fir icel de iarbă ivit cine ştie cum între două lespezi de piatră....

Radu Gyr n-a fost un luptător pe baricade; arma lui, în faţa căreia nu se poate rezista, a fost poezia, teribila armă care deschide ceruri pentru obidiţi, iar pentru duşmani – foc mistuitor...

Sufletul lui era un vulcan în erupţie. Versurile lui, balsam pe răni sângerânde şi săgeţi neiertătoare pentru duşmanii Ţării. Eleganţa lor s-a născut din suferinţă, iar puterea de penetraţie din înnăscutul talent şi sensibilitatea cu care-l înzestrase Dumnezeu. Sensibilitate crescută în focul unei tinereţi entuziaste, pregătite pentru mari transformări, dar urmărite mereu de ura contemporană, care n-a înţeles, sau mai bine zis n-a vrut să înţeleagă, măreţia idealului legionar. Sau au înţeles, şi frica de cele ce-i aşteptau i-a unit, ştiind că biruinţa Mişcării însemna sfârşitul corupţiei din sferele puterii politice cele mai înalte, în frunte cu Carol al II-lea".

Perfecţiunea şi frumuseţea poeziilor lui Gyr, de comparat doar, poate, cu versul eminescian în câteva ipostaze, se datorau, pe lângă talentul cu care a venit pe lume, şi culturii sale deosebite. Anii de studenţie i-au fost dominaţi de filozofia creştină, prin titanii ce o reprezentau: Nae Ionescu, Mircea Eliade, Constantin Noica, Petre Ţuţea, cu care a fost camarad de crez şi generaţie.

Poezia lui Gyr a fost pumnul de fier ce a izbit în buza obraznică a imposturii vremii, a tendinţelor vădite de a minimaliza creaţia valorică, nu numai a lui Gyr, dar şi a tuturor celor care ridicaseră steagul dreptăţii româneşti. Puteau să îngăduie hoardele tăvălugului roşu şi ciracii lor pe cei care îndrăzneau să le stea în cale? Puteau să admită cei îngălaţi până la saturare cu doctrina duşmănoasă împotriva credinţei în Dumnezeu ca tineretul entuziast şi credincios să le fie stavilă? Curajul vârstei, idealurile înalte puse în slujba Mişcării Legionare au trezit duşmănia celor puşi pe căpătuială în Ţară. N-au putut să ne ierte. Au îmbulzit puşcăriile cu floarea tineretului studenţesc, care, călit în cuibul legionar, a trecut sub crucea grea a neamului îngenuncheat; şi iată cum în vălmăşagul

ciclopic se ridică pârghia de rezistenţă viguroasă şi de neînfrânt: poezia lui Radu Gyr.

Cine era făuritorul acelor torţe care prin lumina lor au ridicat la luptă o generaţie de tineri, într-un timp atât de scurt, şi mai ales într-o vreme când se simţea nevoia unei transformări radicale în gândirea şi mentalitatea zilei? Cine putea să scrie: *Sfântă tinereţe legionară/ Cu piept călit de fier şi sufletul de crin,/ Iureş neînfricat de primăvară,/ Cu fruntea ca un iezer carpatin...*? El! Acest firav cu suflet de stâncă şi vifor, acest delicat tânăr, în al cărui condei se vărsase toată bogăţia plaiurilor româneşti cu toată prospeţimea şi neasemănata lor frumuseţe. El, care purta în cap mii şi mii de versuri repetate încontinuu, ca să nu se uite, cum de altfel procedam toţi în acelaşi scop, fiecare fiind o ţandără de adevăr ori un pocal de ambrozie pentru robii beznelor, negrelor şi izolărilor fără termen, în jumătatea de secol de îngenunchere naţională. Căci dacă noi, cei ferecaţi în lanţuri şi între ziduri pentru un crez, am supravieţuit, numai Dumnezeu ştie cum, celor rămaşi în marea temniţă ale cărei ziduri erau graniţele unei ţări ciuntite, celor rămaşi în aşa-zisa libertate, le-a fost oare mai mică suferinţa? Le-a fost mai dulce chinul? Poate cineva să măsoare cantitatea de lacrimi ce s-au vărsat din ochii mamelor, ai fiilor şi fiicelor celor întemniţaţi, a căror număr nici nu se cunoaşte? Poate cineva, oricine ar fi, să pătrundă în adâncul amărăciunii celor rămaşi fără părinţi, fără adăpost, azvârliţi în strada în care mila creştină era "ajutor legionar" şi tratată ca atare? Nu-l văd pe acest "cineva", fiindcă

suferinţa nu se poate măsura, iar jalea nu are o margine; nici în timp, nici în spaţiu.

Dar iată, cum spuneam mai înainte, firicelul de nădejde irupe şi creşte, metafora de foc şi petalele lui Gyr bandajează răni şi usucă lacrimi, încălzesc şi catifelează lanţuri şi cătuşe:

Temniţă, temniţă, turbată căţea,
Cum ţi-ar da foc inima mea!
Viaţă, viaţă de-afară, zăludă,
Cum joci în somnul meu paparudă!...

Cum de n-a murit în iadul Aiudului Radu Gyr? Cum de n-am murit cei care, după atâţia ani de întuneric, am văzut iar soarele? Răspunsul îl dă el, în "Rugăciunea din celulă":

Doamne păzeşte-mă, Doamne ai milă!
Sunt ca o scorbură veche-ntr-un tei:
În noaptea mea şi-a lăsat amintirea prăsilă
Toate năpârcile ei!

Se pot umple mii şi mii de pagini cu exemple care de care mai luminoase, ori mai sumbre, din care se vede de ce n-a murit poetul, de ce n-am murit noi, purtătorii de lanţuri şi cătuşe. Miracolul, pentru că miracol a fost, pe care temnicerii şi mai marii lor nu l-au putut pricepe sau înţelege, şi nici nu aveau cum, căci erau altă plămadă, altă frământătură.

Închisoarea a fost un centru de iradiere a misticii creştine. Astfel, cel ce va deveni scriitorul şi mona-

hul de la Rohia, Nicolae Steinhardt, evreu, s-a convertit ca urmare a discuţiilor avute cu intelectualii legionari în timpul detenţiei. *Jurnalul fericirii* este chiar povestea convertirii lui şi a descoperirii căii regale a fericirii. Dragostea creştină a grupului legionar şi capacitatea de sacrificiu a acestora l-a scăpat chiar de la moarte. Se poate pune întrebarea: a vrut cineva, cu bună ştiinţă, să se sacrifice, să se chinuie sau să se jertfească? Ei bine, da! Aceştia au fost tinerii care juraseră să trăiască în sărăcie şi să dea totul Ţării şi Neamului din care fac parte.

*

Singurătatea este cel mai mare duşman al ostracizatului. Singurătatea distruge mai rău decât foamea, decât tortura, decât frigul; ea este inamicul cel mai insidios. Scăparea este numai intensa activitate intelectuală. Astfel, regretatul Corneliu Coposu, într-o emisiune televizată, spunea că singurătatea, dacă n-ai cu ce să o umpli în acele condiţii inumane, aduce nebunia şi chiar moartea. Singura modalitate de a-ţi ocupa mintea în singurătate este activitatea spirituală intensă: rugăciune, creaţie literară, filozofie, notaţii pe pereţii celulelor, orice în afară de abandon.

Oameni simpli, mulţi ridicaţi cu grămada, începeau să urle după câteva ceasuri de izolare sau de „neagră" (celulă cu pereţii vopsiţi în negru, fără ferestre şi cu o uşă metalică tot neagră).

RUGĂCIUNEA, comunicarea cu Dumnezeu, a fost secretul salvării noastre. Lângă rugăciune, lumi-

na poeziei lui Gyr a fost liantul care a legat inima de inimă, sufletul de suflet, cu zalele lanţurilor care ne rodeau gleznele. Versul lui *se trăia*. Era pentru noi, haină şi hrană, apă şi căldură.

Dacă amărâtul de trup în care abia mai licărea un strop de viaţă, prin cine ştie ce minune, se mulţumea cu o cană de apă, încălzită vara şi îngheţată iarna – i se spunea "ceai" – şi cu 100 de grame de pâine, se trăia totuşi plenar, căci belşugul hranei fiinţei interioare era în noi uriaş.

Nu se reuşea întotdeauna, era şi periculos să se scrie pe o bucăţică de săpun, cine ştie ce, dar o strofă sau două ne luminau ziua, ne încălzeau noaptea, ne umpleau gamela. Eram bogaţi.

În vremea aceasta, el, topit de foame, ros de boală, înconjurat de ură, scria. Scria în cap, în capul lui pleşuv înainte de vreme, izbit de pereţi, de frig, de mizerie. Memoria lui Radu Gyr? N-am termen de comparaţie. Fremătau celularul şi Zarca de ceea ce Dumnezeu îi dăruise din belşug. Hrană pentru suflete strivite, hrană pentru minţi secătuite de lipsa de informaţie, de posibilitatea de a fi de folos. Doamne, ce personalităţi de cultură putrezeau acolo! Binecuvântatul calorifer era firul de telefon care lega celulă de celulă, om de om. Era un zumzet ca de stup. Afară de cazul când un nou-venit de afară aducea veşti. Se bătea "K", ceea ce însemna eliberarea liniei, şi atunci cu sufletul la gură se asculta fiecare cuvânt. Scara la cer a fost ţeava caloriferului pe care circula şuvoiul poetic, ce întrema şi întărea speranţele obidiţilor veacului. Punte salvatoare peste prăpăstii, ca-

re a salvat vieţi, a vindecat răni. Cum să-ţi mai fie foame sau frig când sub frunte se instala lumina?

Pe-o sprânceană de lumină,
Lângă-o lacrimă de rai,
Verdea cuhne carpatină
Rotunjeşte dulce plai...

(Din "Balada unui plai de munte")

Şi plecam pe vechile culmi carpatine, însoţiţi de Iancu Jianu, de ciobanii *Mioriţei*, de "clopotarul din stele", de "iconarul de lângă rai" şi de mulţimea de eroi din baladele sale. Părăseam celula, fugeam din iad şi ne retrăgeam acolo sus, unde aripile sufletului se desfăşurau în voie, în libertate, in toată măreţia lor. Aceasta a fost opera lui Gyr pentru cei mai mulţi dintre noi.

Răsfoiesc acum, cu un nod în gât şi cu o încântare ce nu poate fi înţeleasă în adâncimea ei decât de cei ce au trăit-o, cartea lui.

Cartea lui! Cea pe care a visat-o acolo, elegantă, curată, sfântă. Îmi clătesc ochii sufletului din versurile nemuritoarelor balade, pe care şi eu le-am purtat în cap, din care multe au fugit în uitare, dar le redescopăr cu adâncă emoţie, cu emoţia cu care le furam prin Morse; cu aceeaşi tresărire de bucurie cerească cu care le zgâriam pe bucăţica de săpun, tremurând de frică.

*

Câţi dintre tinerii care se dezvoltă acum în libertate se întâlnesc cu aceste perle? Câţi le caută? Sunt pentru ei. Pentru cei de mâine. La ei s-a gândit poetul-martir când le-a dat viaţă sângerând. Dacă tinerii României – care s-au dovedit că pot fi eroi – l-ar căuta şi l-ar găsi pe Radu Gyr, ar avea bucuria şi surprinderea de a da de un izvor de frumuseţi nebănuite, ar deveni mai buni, mai frumoşi, mai patrioţi!

Acum, când pe toate drumurile se varsă lăturile unui limbaj de care îţi e ruşine să te apropii, când în paginile unor publicaţii abundă tot ce e mai imund şi în afara firii, scurse din condeie ce se cred valoroase, ce să facă sufletul unui tânăr, dornic de frumos?

Caută, tinere, şi găseşte – nu-i greu – izvorul dătător de sănătate spirituală de care ai nevoie! Curge din belşug în poezia lui Radu Gyr, potoleşte setea de frumos! Pluteşte în ea duhul creştin, patriotismul neamului nostru, de care se cade să fii mândru. E spălat cu sânge, cu durere, cu râuri de lacrimi.

NE VOM ÎNTOARCE ÎNTR-O ZI!

Pentru mine, oamenii pe care am avut norocul să-i întâlnesc erau uriaşi. Avocaţi străluciţi ca Bartolomeu Livezeanu sau dr. Banea, ingineri apreciaţi de Căpitan, precum Smărăndescu sau Gh. Clime, doctori ca Bolintineanu, intelectuali ca prinţul Alecu Cantacuzino, ca să nu mai vorbim de titani: Nae Ionescu, Mircea Eliade, Emil Cioran, Mircea Vulcănescu, Petre Ţuţea, Radu Gyr şi atâţia alţi oameni – mai străluciţi unii decât alţii şi cunoscuţi pentru renumele lor – care renunţaseră la misiunile lor şi se înrolaseră voluntar în Mişcarea Legionară. Care, în fond, ce urmărea? Transformarea din temelii a sufletului românesc. Primenirea acestuia în duhul moralei creştine, sănătoase prin păstrarea virtuţilor strămoşeşti ale neamului.

Această îndrăzneală, de a dori şi făuri o Românie nouă, nu le-a fost iertată. Au simţit trepăduşii şi lingăii Palatului, politicienii corupţi, nesătuii negustori evrei, că se strânge funia la par pentru toţi jefuitorii banului public, cum avertizase tânărul deputat de Tutova, Corneliu Codreanu. Şi nu i-au iertat. Calomnia, ura, viclenia politică, ştreangul, glonţul, toate atributele malefice ale puterii s-au îndreptat înspre ei, fără scrupule. S-au înfundat puşcăriile cu toată floarea intelectualităţii româneşti, trezită ca Făt-Frumos de trâmbiţa Legiunii Arhanghelului Mihail, elită ce a fost torturată cu invenţii care mai de care mai

diavoleşti, iar apoi aceşti martiri au fost mânjiţi cu noroiul urii şi al dispreţului.

Mlaştina deznădejdii s-a lărgit şi adâncit în cei aproape 50 de ani de teroare roşie. Cei care am avut îndrăzneala să continuăm lupta pentru împlinirea visului de aur al făuritorilor Legiunii am plătit scump şi greu. Şi plătim încă. În noi, puţini câţi mai suntem, trăiesc spiritele nemuritoare ale eroilor, ale morţilor noştri. Însăşi faptul că, după 70 de ani de teroare, de chinuri, de suferinţe, cel ce semnează aceste rânduri poartă în suflet icoanele vii ale acestor oameni, nu spune ceva?

Cu toată diabolica viclenie a bolşevismului, cu toată ura celor care niciodată n-au văzut şi nu văd cu ochi buni strălucirea jertfelor legionare aduse pe altarul ţării, crezul Legiunii străbate.

*

"Au ochi şi nu vor să vadă, au urechi şi nu aud", a spus Mântuitorul Iisus Hristos, nu o dată, în scurta Sa viaţă pământească.

Am credinţa fermă că duhul Căpitanului şi al miilor de martiri ai Legiunii ocroteşte pământul acesta sfinţit cu sângele lor risipit în cele patru zări, de la Jilava la Sighet, de la Gherla la Aiud, de la Canal la Baia Sprie. Oricâtă teroare, oricâtă viclenie luciferică, cum spunea Comandantul Horia Sima, nu pot înfrânge lupta celor luminaţi cu Duhul lui Dumnezeu, cu dragostea Lui.

Ne-am înrolat copii. Am ajuns în toiag. Ne-au

ars focuri, ne-au înecat ape, ne-au bătut furtuni, suntem încovoiaţi, dar nu învinşi! Acest fluviu de puritate şi curăţenie creştină va pătrunde şi în cei de azi, în tinerii care au aceeaşi dorinţă de mai bine.

"Brazii se frâng, dar nu se îndoiesc!", afirmă neînfrântul luptător Ion Gavrilă Ogoranu, plecat de curând spre cele veşnice, prin cărţile sale cu acest titlu.

Tina de pe conştiinţe se spală greu. Ce ai întinat 50 de ani nu poţi curăţi repede. Dorinţa de transformare nu ajunge. Nimic nu se dobândeşte fără efort, fără luptă, fără fertfă, cum ne-au dovedit înaintaşii.

Cu fruntea sus păşi-vor înainte
În jurul steagului fâlfâitor,
Legionarii sacrificiilor sfinte,
Ducând şi mai departe crezul lor!

Or fi bănuit oamenii aceştia ce hidră masonică le pregătise sfârşitul? Greu de crezut. Nicoleta! Singura femeie comandant legionar, ucisă bestial şi aruncată în flăcările crematoriului încă vie fiind! Eroi! Martiri! Sfinţi! Căzuţi în luptă pentru neam şi Biserica lui Hristos.

Şarpele cel vechi, supremul ghid al puterii, avea să-şi verse veninul şi să ridice viaţa acestor incurabili visători care ştiau să lupte. Armele lor? Credinţa în dreptatea cauzei în slujba căreia se înrolaseră, nădejdea în mântuirea neamului, dragostea faţă de cel drept şi lupta împotriva duşmanilor dovediţi ai Ţării şi ai Crucii. În partea cealaltă, la inamic, nesocotirea

şi încălcarea impertinentă a legii, urzeli de culise la Palat şi la Guvern, ura faţă de tot ce se anunţa pur, curat, patriotic; adică faţă de tot ce era scris pe steagurile, din ce în ce mai multe, ale Legiunii Arhanghelul Mihail.

Şi totuşi, vremelnic, Lucifer a biruit! Viitorii martiri formaţi la şcoala legionară şi-au îndesit rândurile. Dovadă interminabilul şirag al celor ce, cu fruntea sus, au înfruntat sălbatica prigoană de o jumătate de veac.

Nu erau destule jertfe în noianul crescând al celor gata de moarte! Cine ar putea înţelege sau pătrunde icoana divină? Poate că Arhanghelul Mihail avea nevoie de ajutoare în oastea cerului! Şi ei s-au înrolat senini, conştienţi de rolul jertfei lor.

Şi erau atât de frumoşi! Şi erau atât de curaţi! Atât de plini de viaţă şi de dorinţa de a spăla întinăciunea veacului cu sângele lor tânăr; dorinţă plătită din greu.

Pe cei puţini care au scăpat din gura hulpavă a mitralierelor lui Armand Călinescu, şi apoi ale lui Nicolski, i-am întâlnit la Aiud. Erau schelete vii. În ochi aveau totuşi aceeaşi lumină, în suflet aceeaşi nădejde şi în inimi chipul drag al Căpitanului, Sfântul lor.

S-au spart porţile, s-au topit lanţurile şi au căzut zidurile. Peste osândiţii "Gărzii de Fier" a prins să răsară un soare nou, timid, dătător de speranţe. Generaţiile de tineri de azi, când vor ajunge să înţeleagă ce a însemnat Mişcarea Legionară în România de ieri, vor pricepe sigur cum vor trebui să pregătească

România de mâine. Pentru ei, pentru fiii şi nepoţii lor, pentru viitorul din care nu se poate să nu renască un nou Căpitan, care cu ajutorul proniei cereşti să poată schimba la faţă România, sufletul ei atât de sfâşiat, atunci duhul creştin, crucea lui Hristos pentru care şi sub care au căzut legionarii, va triumfa. Aceasta este credinţa nestrămutată a celor puţini câţi au rămas nestriviţi de tăvălugul morţii.

Addenda

CU CAPUL PE GENUNCHII DOMNULUI

CUGETĂRI LIRICE

CU CAPUL PE GENUNCHII DOMNULUI

Pentru Oana şi Adela,
cu dragoste de la tataie

Iubite cititor,

Cartea aceasta nu e scrisă de mine. Principalul vinovat e un trăznit de pix, care de la o vreme mă tot îmboldeşte, mai ales de când a băgat de seamă că mi se învârtesc în cap nişte spirale ce-mi dau frisoane cu imperativul: "Porneşte!".

Am pregetat, ştiind că nu-i de glumă. Până la urmă am privit în dreapta, în stânga, la deal, la vale – poate şi-n sus – şi, aruncându-mi ochii cam dincolo de zare, am zărit o splendidă grădină încărcată cu tot soiul de fructe. Minunăţii: mere ionatane sau domneşti, pere văratice sau zemoase de toamnă, cireşe de mai sau trunchioase de vară, ce să mai înşir, toate darurile date de Dumnezeu oamenilor ca să fie fericiţi.

E adevărat că pe lângă gard sau pe jos se găseau din destul mure – nu toate coapte –, fragi, zmeură, agrişe şi, destul de înghesuiţi, corcoduşi verzi, ale căror poame îţi fac gura pungă...

Am luat din toate, până m-am trezit cu traista plină. ERAU FERMECATE şi de aceea am început să-mi umplu rafturile cu minunea frumuseţilor. Nu le-am luat pentru mine, nu sunt egoist – iată, le ofer cu dragoste celor ce vor căuta un strop de odihnă a spiritului, celor care le vor trezi un zâmbet, ori o înjurătură, de ce nu? Nu mă supăr. Am aflat ulterior că grădina de care am amintit se cheamă LITERATURA ROMÂNĂ, şi nu numai de la Cantemir şi

Dosoftei până la poeţii şi scriitorii de azi. Cine i-a pus să risipească atâtea comori? Şi eu să stau să privesc? Aşa se face că trec timid în rândul celor care, invitaţi de imaculata pagină albă, o "mâzgălesc" – vorba lui Arghezi – spre delectarea multora.

Ce mă fac însă, că de la o vreme cuvintele mi s-au umplut de râie? Nu zâmbiţi! Se freacă-n văzul lumii unele de altele, până sângerează.

Unele sunt pline de noroi; sunt jilave. Încerc să le scutur îngrămădeala de tină şi, când reuşesc, rămân despuiate. Sunt tentat să le las aşa. Altele sunt poleite cu lumină. Doamne, cum strălucesc! Dar sunt puţine. Aş vrea să le ţin mai mult lângă mine, dar îmi scapă printre degete.

Mai am un buchet de cuvinte sfioase, bat la poarta gândului cu capul plecat, neîndrăznind să ridice ochii. Nişte obraznice! Nişte nedorite! Mereu mă îmboldesc să le scot la iveală. Ce să fac cu ele? E lumea plină de astfel de podoabe.

Aş vrea să le zăvorăsc în beciul uitării, dar ca nişte cârtiţe scot afară boturi catifelate şi-mi fac cu ochiul.

– Fără noi n-ai nici un haz!

Şi-mi dau cu sâc!

Aş fugi în lumea serafică a cuvintelor pure, dar sunt aşa de rare că alerg cu sufletul la gură după unul ca iubire, mamă, copii, ţară... Dar iubirea, deşi e, s-a aşezat, mama a murit, copiii s-au făcut mari, iar ţara...

Şi eu stau popândău între atâtea cuvinte, de toate mărimile, tăriile, culorile etc., şi caut... Poezia. Când bag de seamă că e dosită prin coclaurile vorbelor, când tocmai cred că am prins-o, e ca şopârla, îţi lasă un sfârc de coadă şi fuge. Rămân cu câte un vers: ba plin de râie, ba mânjit cu noroi ori cu puţină lumină, câteodată sfios, câteodată şui etc., etc.

Iar dacă din noianul de vorbe zăresc mugurul poeziei, încerc să nu-l rup înainte de a înflori. Când să-şi verse floarea, ba vine un vânt dirijat, ba o ploaie cu bulbuci, în care nu rezistă şi se frânge... Ia poezia de unde nu-i!

O iau de la început: seamăn, plivesc, ud, supraveghez creşterea. Şi uite-aşa... Nici o afacere!

Ilie Tudor
Podari, februarie 2010

*

Prietene,

Am început un an de răscruce. Mă şi întrebam când viaţa-mi era pe muchie de cuţit: voi ajunge eu în 2010? Şi uite, l-am prins de picior şi-l ţin bine!

M-am gândit să-ţi amintesc că mai exist, deşi nu-mi vine a crede! Năvala gândurilor pe care le-aş vrea albe fug spre tine. Poate te-a frământat vreodată ispita de a lua în pumni lumina zorilor şi s-o bei până să simţi că ochii ţi se fac adânci, curaţi, cuminţi ca ochii copiilor când se trezesc şi se opresc fericiţi pe chipul mamei.

Mă gândesc că dacă mi-aş putea cunoaşte destinul, i-aş atârna de gât o piţă de floarea-soarelui tânără, să se întoarcă mereu cu faţa spre el. Poate că atunci aş putea să scap de bezna din gânduri, aşa, din dorinţa de a fi, cu tot zborul frânt, cu nesomnul cântecului, cu perfecţiunea ispitei, cu setea de adevăr, cu puterea de a vrea, de a putea să plângi că nu eşti un coltuc de pâine caldă să te dăruieşti unui flămând.

Încep să mă conving că nimic nu-i mai frumos ca vântul noaptea, când devine stăpân şi te urmăreşte peste tot. Greu bagi de seamă că e cam ticălos. Stă cu cuţitul în mână şi nu te taie. Te crestează puţin şi-ţi seamănă în răni

miros de fulger proţăpit în foi de nuc înflorit în noaptea de Sfântul Gheorghe.

Iată cum tristeţea se răsuceşte în inimă ca iedera, pentru că amăgirea, risipindu-şi fumul, sună ca dorinţa de a fugi în crânguri cu grâu verde, în care picură în nopţi senine lacrimi de lună.

O, de câte ori n-am vrut să topesc în şoapta cântecului aur de toamnă şi răcoare, să îngenunchez la masa tăcerii, ca un măceş încărcat cu chiciură de stele, şi să nu mai simt durerea lumii, care mă ţine de mână. Nu se poate să nu fi simţit clipele vii şi tinere cum deschid poarta şi intră în curte, să caute minunea înfloririi zambilelor, ori a tufănicilor pudrate cu brumă.

Ai băgat de seamă că în pământul târnosit cu flori ucise, chiar dacă semeni ceva, nu creşte? În petecul acesta de pământ, sub flori moarte, viaţa refuză să crească. De ce oare? De ce norocul nu-şi face locaş în casa în care domneşte şi stăpâneşte ura? Ştiai că el se opreşte îndeosebi acolo unde găseşte o dragoste mare, adevărată, fără bătrâneţe?

Uite că am luat-o în sus fără drum, fiindcă cred că Luceafărul vieţii mi s-a îngropat în gheţuri, pe drumuri de nea. Dacă m-am hrănit mai întotdeauna cu muguri de pelin, am zis: şi ce dacă? Mi-am umplut pălăria cu lună, am tras-o pe sprânceană ca orbul tămăduit de patima soarelui, mi-am atârnat mâinile de cer, m-am simţit lângă Dumnezeu, mai ales atunci când deznădejdea mă prindea ca o gură de lup flămând.

Acum uite că trăiesc, înnegrind pagini albe, şi-ţi trezesc un zâmbet.

Cu dragoste!
Eu

*

Iar îţi scriu, că parcă mă împinge din spate un blestem şi nu pot să tac. Am mâncărime la limbă, cum se zice pe la noi. E o noapte sucită, atîrnată de suliţele ploii şi-n mine tăzluieşte un dor de necurprins. Am băgat de seamă că atunci când moare toamna mergi tăcut şi asculţi cum sângele se zbate prin vine ca un cântec prelung de vânt, care despică râurile, să lase drumul luminat. Fugi cu gândul că nu o dată plânge sub stele negre ca obrajii păcatului.

În miez de umbră, cu inima coborâtă de pe cruce, constat şi mă doare când văd jigodii de rang, proţăpite în spicul treburilor ţării. În timp ce mulţi rabdă foamea şi frigul, lor le e mai mult decât bine. Cum să nu-ţi vină sănjuri măcar în gând, în gândul care se vrea curat, nou, proaspăt, plin de rouă, încărcat cu miracole care ar putea să se rupă în fire subţiri: unele de mătase, altele de umbră, ca să dea suflet fiecărei flori în clipa ce-şi sună aripile pentru un zbor frânt, o fugă înlăuntrul timpului, scurtă fiindcă inima timpului e fierbinte, poate fi bolnavă, poate arde cu vâlvâtăi, care pot calcina trandafirii, o amăgire vicleană – secunda de hodină a unui ceas amar.

Închid ochii şi văd toamna ce miroase a dovleac copt şi aş vrea ca fiecare om să verse în pragul vecinului o căldare de lună plină, fără să ceară nimic în schimb. Iată cum stafia suferinţei se întinde peste tot, înfricoşând împrejurul.

Lumea nu trebuie judecată pe la colţuri; că merită mai multă iubire, mai puţină imoralitate, mai puţină ură. Atunci când nu ţi-e bine între oameni, caută în tine un lac; împinge în el o barcă cu cer senin, ia vâslele şi, după ce ai bătut câteva pogoane de apă şi stufărişuri, închide ochii şi vezi-te copil, în braţele mamei! Vei simţi că eşti

în poala lui Dumnezeu și fericirea îți va da ocol; iar când vine noaptea, în care simți că vântul e în genunchi, pune urechea la pământ, s-auzi cum crește iarba, și te vei simți OM până în buricele degetelor.

Dar ce spun eu! De câte ori n-am încercat să pot ști drumul spre mările de sub pustiuri, la care se ajunge pe cărări cu spini. E acolo o poiană a sufletului omenesc, pe versantul de atâtea ori bizar și grotesc, ce se termină în sub pământul durerii și al obsesiei. Culege amăgiri din apa unui râu, reazimă-te de aerul subțire, jertfind un gând de dragoste, fură sub pleoape un colț de cer primăvăratec și atunci cocorii sufletului vor zăbovi pe cumpăna fântânii de care atârnă stele de aur și lumină, și setea nu te va chinui.

E pe aproape un perete de osândă înapoia căruia își sună lanțurile destinul atât de devreme frumos, atât de departe de amar. E instrumentul singurătății.

E ca un izvor care se înalță în chip de om, spre a se întâlni cu ninsoarea în locuri de taină, unde te simți încărcat de așteptare, plin de brumă neagră precum cea de pe lacătul de la ușa din spatele căreia Cain îl ucide pe fratele său Abel.

Nici nu bagi de seamă că spaima vine pe poarta din dos, când aproape ai înțeles că faci parte din turma blândă neadăpată la izvor belestemat și nu-i exclus ca mai târziu să observi că duci în arcul pașilor povara pustiului din sufletul rămas gol și orfan. Parcă mi-aș fi dușman mie însumi; în mijlocul unei lumi care e așa cum e. Mi-e teamă să te amețesc cu vorbă lungă. Pe cine să supăr dacă nu pe un prieten, că de aia sunt prieteni, să te suporte, nu?

N-am mai spus nimănui. Când scriu, întineresc. În aceste clipe seamăn cu un castan înflorit, care promite să-i tragă o chelfăneală unui cireș zevzec, fiindcă s-a rupt din grădină și a sărit în vecini, să-i pună cercei unei fete care-

n nopțile de Mai își trimite sufletul și gândul să bea ploaie curată mai sus de loc și mai jos de poartă, în nici un caz în ramurile cireșului.

Niciodată nu e prea târziu să rămâi optimist tânăr, oricâte întâmplări rele ți-ar da ocol. Treci prin ele, nu le lăsa să-ți jefuiască partea din suflet unde sălășluiește dragostea, dă-le cu sâc și păstrează cât poți focul neatinsei bucurii. Cât e de greu și cât de minunat!

Îmi amintesc vag, când eram mic (chiar mai încolo) un înger mă ținea de păr și altul mă pălmuia, și eu râdeam că dincolo de ei un copil mai mare, blond (Doamne, ce frumos era!), bătea cu picioarele în asfințit și ordona stelelor să scoată coarne precum melcii, că după ploaie, nu-i așa, stelele înfloresc precum trandafirii...

Am luat-o razna și iar o iau în sus fără drum, bagi de seamă?

Ce să fac! Simt un ceas cântat de cucuvele, ca orice poet înhămat în cătușe la căruța unui veac torturat de fărădelegi și ticăloșii.

Va putea oare să ajungă la un izvor de curcubee, să-ți poți astâmpăra setea de frumos și de pace calmă? Acum parcă aș sta într-o cutie de vioară și nu am trecut, fiindcă simt prezentul că-mi curge prin buzunarele rupte, mă văd adunând firimituri de pâine pentru cloșca din grădina cerului pe care visez să o pot muta în pridvorul casei sufletului flămând, rebegit și șchiop.

De ce? Fiindcă vorba necuprinsă în vers e jug. Nu știu parcă în temnița literii mă căiesc pentru surprize și târăsc după mine adevăruri făcute țăndări.

Nu o dată speranța, umblând în haine de duminică, îmi pune gheara-n gât și așază în coloana dumnezeiască din noi îngeri, pe care timpul n-are cum să-i învingă.

*

M-a impresionat adesea seriozitatea religioasă cu care oamenii de pe alte meleaguri se aşază la masă, indiferent de starea lor socială, de vârstă etc... De la copii la bătrâni, îşi împreună mâinile şi mulţumesc lui Dumnezeu pentru toate câte le au de la El. Şi n-o fac de formă.

La noi cine se mai închină când se aşază sau se scoală de la masă, să mulţumească lui Dumnezeu?

"Prea l-am uitat pe Dumnezeu, precum uitarăm toate", cum spunea poetul. Acum, când îndemnurile melancolice sortite să rostească sub fum elegii scrise pe oglindă în ceas noptatec, când tot împrejurul adună prăbuşiri şi nebunia umblă încinsă cu o fâşie de purpură semănând clipele de sălbăticie, de ce se măsoară adâncurile cu dansuri fantastice în drumul miraculos al vieţii?

Dacă te-ai închipui sub clopote de apă din care curg sunete, să fii furca subţire de la fântâna cu plopi, zgâlţâită de vântul de soare sec, cel în care fug viscole tinere, vânt ca un blestem al sângelui de frate geamăn cu colilia cu gura veşnic însetată în arşiţa unei zile de iulie pe miriştea noastră, cum ţi-ar fi? Gândul mereu spulberat, viclean gând de dragoste plină până în vârful degetelor şi purtând pe umeri mantia urii (ura fiind dragostea contradictorie), culmea şi grâul destinului.

Iar noi, noi cei de azi, unii scufundaţi în troiene romantice, în marmură sucită pe informaţiile tristeţii, în îngâmfare îndârjită etc.

Bunăoară, când îndoit de tristeţi subţiri pui genunchiul în pragul de seară al pământului, presimţi durerea şi trăieşti provenienţa ei, pentru că nu peisajul, ci noi ne mişcăm, am vrea să ne prefacem în altă fiinţă; dar dacă-ţi alegi depărtarea ca punct de sprijin, atunci te dezlegi încet ca un izvor care trece pe după umerii unei sălcii cu picurii scăldaţi în altoiri, ce sunt ale câmpiei înainte de a fi ale muntelui, ca o frângere a pâinii pe genunchi.

*

Faţa albastră a jarului trece-n rotulă, aburii caută memoria laptelui, iar sufletul pluteşte cu numai o jumătate din ecoul suferinţei, pe cealaltă lăsând-o în mâinile speranţei. Norocul validează surâsul şi tristeţea ca un defect al vieţii. Viespea raţiunii bea sucul cosmosului. Când eşti invadat de înfrângeri, stăpânit de patima de a înţelege fără a supăra şi pedepsi, căutând să iei pulsul realităţii, adică într-o victorie superioară, lăsând inima să-ţi şoptească cum se simte. Ea a simţit spaima călărind speranţa. Ai căzut într-un surâs risipit.

Acolo este înţelepciunea. Trăieşti în jugul disperării, nădăjduieşti, când îţi iei adio de la toate, mori încet pe întâmplări strâmbe, plângi în umbră. Rămâi un pumn de ţărână ce nu poate dormi de prea multe gânduri, nu o dată întunecate.

Că în fond nu eşti ceea ce crezi că eşti, ci ceea ce zice lumea că eşti. Nu ştiu de ce, dar parcă chestia asta cu lumea e geamănă cu umilinţa care nu se poate plăti în timpul unei vieţi pentru că lacrima e sminteala sentimentului de iubire, iar înjurătura nu acoperă plaga dezgustătoarelor nenorociri îndurate de cei sortiţi să fie ai nimănui şi nicăieri.

E prea târziu să mai obţii în vreun fel dreptate pentru cei ce au purtat lanţuri pentru credinţa lor; cei ce le-au simţit muşcătura au fost jigniţi şi de viaţă, şi de moarte, pentru că golanii veacului ne-au împins peste hotarul nopţii; printre ei, mulţi haidamaci beţivi, dulăi hrăniţi cu trupurile noastre şi deasupra tuturor pe Dumnezeu Însuşi L-au rerăstignit.

Mă întreb, va şti vreodată Dunărea ce stîrvuri ale dispreţului de oameni s-au distilat pe bulboanele ei din apropierea mării? Acolo la Salcia, la Periprava, la Canal?

Mă îndoiesc că fluviul ar putea trimite în uitare – oricât de fertil i-ar fi malul, născând mereu viață tânără – toate nedreptățile ținând de viața fiilor ei, care au iubit-o în eternitate...

Dar iată cum mă fură cruda amintire a temniței, de care nu o dată m-am hotărât să uit. Jarul încă mai fumegă, cicatricea gleznei mai sângerează, păstrând amintirea răcelii lanțului care, încolăcit ca un șarpe, ne sugea vlaga, tinerețea, inima.

Adeseori mă bate un vânt greu și mă împinge fug, undeva în nicăieri, cu năprasnica grabă a marilor îndrăgostiți de viață. Copiii și nepoții nu trebuie să știe – e mult prea de-ajuns că știm noi, câți mai suntem – cât a durat, cum a fost și de ce. Ei trebuie să să se bucure de frumusețile lumii, să crească înalți și să ducă în inimi numai anotimpuri fermecate. Ia s-o iau pe altă uliță!

Ocultă preocuparea aceasta de a scrie. Însă dacă te apucă nădăduile, trebuie să o duci până la capătul înfrângerii.

Să scrii mereu înseamnă să fii îmbrăcat în hamurile îndoielii; dar ai început, și din clipa aceea e greu să te mai lași. Știu lucrul acesta mult prea bine. Poți desmoșteni cuvântul de toate fructele livezii. Sunt și bucurii. Din toate e bine să păstrezi una. Înțelepciunea vântului de seară, asta după ce duci în cârcă multe toamne, și îndeosebi mai multe ierni care, chiar dacă te cocoșează, ține spinarea dreaptă, se poate.

E vremea la care poți îngrămădi multe păcate, la adăpost sigur, și pe care de acum înainte o poți încălzi la foc de stejar, în iarba versului melancolic. Nu știu la câte păcate fundamentale poate fi îndoit un om. Poetul însă are dreptul la trei:

1) Să cânte iubirea și locul unde s-a născut.

2) Să creadă în biruința vieții, în mituri, în legende.

3) Să împingă cu un pas dincolo de hotarul morții.

Îndeplinindu-le, i se iartă faptul că a trăit mai mult pentru alții decât pentru sine, căci, pe lângă ideea de zbor, gâlgâie în realitate ideea de jertfă.

*

Am citit undeva cugetarea aceasta: "Cine nu știe să trăiască, n-are drept de moarte"!

În ce mă privește, nu știu dacă am știut să trăiesc, și mai ales dacă am știut să mă rog cum trebuie, și crezând că moartea e o ușă spre altă lume, spre o eliberare din jugul humei, mi-a venit în minte un blestem popular: "Să dea Dumnezeu să nu mai mori!". Și atunci m-am învăluit într-o noapte neagră, ce mi-a pus la încercare răbdarea, și versul unui cânt din psalmi mi-a zgândărit urechea: "Până când, Doamne, mă vei uita?! Până când se va înălța asupra mea cel rău?"...

Abia aștept răsăritul. Parcă am dormit întru-un pod cu fân, ies în prag și mușc din soare ca dintr-un măr. Dorința de a mă afunda în ispita poeziei e tirană. Născută la fereastra rațiunii, abia trece prin inimă, capătă bătaie solemnă, vifor, stingere, și toate întâmplate sub clopotul cel mare al bisericii.

Port în buzunare umbre și adieri de aprilie, adieri de fluturi împletiri de furtuni rebele, care zgâlțâie antenele de pe acoperișuri, deșteaptă lupi în coșuri cu struguri și inundă ritmic pagini nevinovate. E vremea când șoptesc grinzile în pod și luna scoate pui lângă hornuri. Aș vrea să scriu o poveste pe cărări de sânge verde înghețat în trunchiuri de copaci, că iată mi s-a înfipt în gând un vânt amețit, care suflă vrăjmaș în aerul plin de îngeri, de mărturii și îndoieli.

În orgiile de mătase albă ale hîrtiei aș vrea să fac să

joace fuse de lumină adunate din noaptea Învierii, peste pământul vorbei, ca să-l lumineze. Îmi iubesc acest ieftin pix, că întingem amândoi în aceeaşi vrajă, în acelaşi vis alb, de multe ori coşmar. Încerc un fel de voluptate de a risipi singurătatea. Sunt victorios sau înfrânt? Greu de zis.

Viaţa ni s-a dat; sigur am fi vrut din porţii egale de înălţare şi de căderi. Eu am avut parte mai mult de rostogoliri în tina de care şi acum încerc să mă spăl, împins cu "dragoste de amici". M-am ridicat cu câtă vlagă mai era şi... iată-mă!

O fi punctul culminant? Cine ştie?! Împletesc tristeţea cu beţia visării şi bucuria acestei visări, părându-mi-se că sunt încă puternic cu mine însumi şi-mi pot comanda. Am un surâs îngăduitor pentru cei ce cred că sunt cu umerii la pământ. Mă cred oarecum frumos pentru că înţeleg că numai lucrurile trecătoare ţin de fericire.

Desenul lumilor trecute, desenul lumii care vine, al dispreţului, al iubirii, al speranţei, ia formă de cântec – şi nu ştiu cum să încep.

„Copăcel! Copăcel! Totul se poate când inima-ţi dă brânci şi sufletului i-ai pus aripi de porumbel!".

Citesc Eminescu, a câta oară! Sunt zilele lui.

În opera lui – departe de a o cunoaşte – am găsit "pâine din făină de grâu românesc", tristeţe şi bucurii strivite de răul lumii, al zilei şi al ceasului. Apărător al cauzelor pierdute, ce duc la disperare. Limba românească îmbogăţită de geniul său a ridicat mori de smirnă în care se sfinţesc zilele ce nasc lacuri cu lebede şi nuferi.

Doarme Zamolxe! Răsar din mituri fosforescente mitologii şi divinităţi. Se zămislesc miracole.

Codrul, frate cu românul! Florile, iarba şi zânele spun descântece de urcat spre floarea înaltă din noaptea celui mai frumos vis de vară.

"Şi ca un înger dintre oameni,/ În calea vieţii mele ieşi"...

Ce pământ este cel ce a zămislit un titan ca Eminescu? El, fulgerul rotund la României! El, cel care nu poate muri, căci trăieşte în fiecare dintre noi, fiind al tuturor! A rămas Luceafăr cu toată invidia – contemporană şi nu numai. Câte mii de pagini s-ar putea scrie – şi s-au scris –, dar fiind atât de strălucitor, nu poate fi cuprins.

Acum hai la azi! Cine n-ar vrea să treacă pe sub cearcănul lumii, ca un cântec naiv, rodind halucinaţii, spini de zăpadă, ploi neverosimile, în tipar de flori de cireş cu aură sumbră. Singurătatea! Lutul luminii cel care dă tonalitatea vântului şi rădăcina misterului îngropat în brazde reavăne. Aş vrea să pot încredinţa hârtiei momentul când trăznetul, care bea numai aer adunat pe turle de biserici, pe creştete de fântâni, pe prispe adumbrite de frunze de nuc, în care să zăbovească luna în eroarea visului, pentru că numai împrejurul erorii bubuie tunul, se epuizează avertismentul, cad stelele în lacuri, ţipete şi mai ales... tăceri.

Vântul, cât ar fi de tăios, nu adoarme limba-n cerul gurii. Dă tăcerii fiinţă de cântec, închipuită în nopţile fermecate ale copilăriei. Aş vrea să cred că dacă îngerii au fost goniţi din Rai şi unii s-au făcut oameni, s-au născut cu darul de a fi regi, pe cea mai frumoasă uliţă: Uliţa copilăriei, Uliţa visului, care începe în graniţa dintre două raiuri şi se termină în nicăieri, în frigurile eternităţii, în mărăcini de răsărituri, înviind mereu din fulgere şi din curcubee.

Meserie tristă şi parşivă, aceasta de a înşira gânduri pe hârtia albă, care le îndură cu resemnare.

Poate ştie că deschide în suflet punţi de viscol, plecări de acasă spre un izvor de piatră rară, cu chipul lunecând în scăpărări, în pierderi de dor.

Încă un gând gri. Ce interes au avut ursitoarele să-mi pună pe masă, la trei zile, otrava poeziei care schimbă în rouă ce udă declinul toamnei, iarba câmpului. Poate că a vrut să mă facă să înţeleg că poezia are durata fântânilor din răspântii şi că nomazii pe drumuri frânte vor bea din licoarea ei prin toate simţurile.

Nu ştiu cum se face că în mine se luminează un drum de dragoste pentru marii poeţi şi îndurători – ai noştri şi nu numai. Ei care întind mâna către aceeaşi stea şi rup aşchii din mirajul violet al frumoasei închipuiri, în nopţi de veghe la căpătâiul gândului bolnav. Iubirea e jocul împrejurul unui trandafir, când îţi întinzi mâna către steaua ta.

Oare cum ar arăta poezia scrisă în tinda bisericii, unde slujitori sunt îngerii, şi ce e frumos şi bun în suflet să-şi ia drumul spre înaltul sinţirii omeneşti.

Frânt de lună la mijloc, îmi port picioarele printr-o zăpadă târzie, sub care se presimte apropierea unui crâng, în care iarba suflă în pumni, pregătindu-se de saltul spre soare, spre în afară. S-a sfârşit?

Ascult tăcerea din spatele unei uşi închise. Duc în spate un întuneric străveziu, iar în buzunare un pumnal frânt, pe al cărui mâner e scris: "Răzbunare"! Urât!

Tot întunericul, toată foamea şi frigul în care au fost terciuiţi un incredibil număr de oameni vinovaţi că şi-au iubit ţara, ar justifica vendeta. Dar atunci prin ce s-ar deosebi de şobolanii care le-au ros tălpile, care, urlând a pierzanie, i-au sfâşiat, de cârtiţele ce le-au răscolit holdele sufletelor.

Prin ce? În depărtare, ca dintr-un turn, privesc dealul din spatele casei după care soarele, terminându-şi alergarea zilnică, se retrage roşu de cele ce a putut să vadă în lume, zilnic.

Peste apa Jiului, care a luat-o în galop spre Bechet,

pluteşte în rotiri nesigure o barză care-şi caută cuibul părăsit anul trecut. S-a grăbit. Zăpada i-a toiegit cataligele şi, în ameţeala ce a cuprins-o, a nimerit în braţele unor puşti ce coborau cu săniuţele din vârful dealului încotoşmănat cu mantie albă. Acum e la adăpost, înconjurată cu dragoste şi grijă. Toţi ştiu că – printre altele – berzele se hrănesc şi cu broaşte. Se întrec care de care să-i aducă zilnic. Nu prea mănâncă. Ba unul i-a adus o bucată de cârnat... L-a privit ofensată şi s-a depărtat. Abia aşteaptă toţi să se îndrepte vremea, ca lucrurile să intre pe făgaşul dorit.

Cred că mergând pe drum, arăt întreg; dar parcă mi-aş muta inima într-o mână plină de mângâieri şi mintea lângă o fiinţă scrijelită de durere şi umilinţă. Cât de frumos ar suna un cântec plin de mărturisitele iubiri unde nălucirile tinereţii cheamă fără preget primăveri târzii. Acolo unde gândul dur, plin de dor şi îndoială, încearcă să bea sângele din literă şi din trudă.

Oare cum ar suna o prăpastie de tunet pusă de-a curmeziş în drumul morţii? Cum o fi când dispari în marea noapte, când frica şi disperarea se ţin de mână şi talazurile spaimei se trag la fund.?

Şi când te gândeşti că acest inevitabil impozit îl plătim toţi. Aurul cuvântului păleşte şi pe cărări cu cap de şarpe rânjeşte "Doamna în negru"...

Privesc biserica învelită în guguştiuci. Ninge tihnit, româneşte, iar peste vârfurile celor patru brazi de la intrare (unul uscat de cabluri electrice) ninge într-o limbă vorbită în strană de cei ce au trecut pe aici, de-a lungul vremii. Zăpada aceasta, care hrăneşte viaţa şi lărgeşte moartea mă face să închid ochii şi să zăresc cărările Ierusalimului. În tindă, lacrimile lumânărilor se prelungesc în fire subţiri, care, dacă le atingi, dispar.

Citeam undeva că dragostea nu poate fi solemnă şi aş

adăuga că atunci când e dăruită nu poate fi decât sinceră şi dezinteresată, ori poate naivă; de-ţi iese în cale, rămâi de multe ori nedumerit.

E ca o linişte ce naşte începuturi de lume, de bucurii netrăite. Când am întâlnit-o, şi eu purtam în cerul gurii gustul amar al sărăciei, dar ce conta? În cuptorul amăgirii, învelit în cenuşa mizeriei, mugurul adevăratei iubiri se pregătea să-şi reverse floarea flămândă de soare.

Am năruit aroganţa visului cu fior de cântec... plâns în strană. Viaţa se anunţa ca un fluviu în flăcări. Sub ochii mari în care se scaldă mirarea o lume încerca să iasă din zdrenţe, să se revolte împotriva destinului şi a istoriei înţelese ca o propunere de a trece prin ani fără miorlăieli care să strice piaţa în care se vindeau suflete.

S-a construit pe trupuri sfărâmate, pe vieţi în care iadul îşi pusese amprenta pe inimi zdrobite.

Au dispărut sate, s-au destrămat familii în groază, s-au risipit vise care rămăseseră ca unica formă de a trăi. În micile grădini rămase vraişte după vânturile turbate ale "noilor orânduiri" mai înfloreau zambile, se mai colorau trandafiri şi pe mormintele mereu mai multe se ridicau firavi crini şi stânjenei, iar pământul, permanent acelaşi, încă deschidea văi încărcate de miresmele ce ieşeau din apele adânci, care susurau să atârne de cer speranţele obidiţilor mereu înmulţiţi, mereu obidiţi.

Şi iată cum începe să-mi bată în literă iarăşi un vânt negru, aşa de subtil şi de viclean că-şi strecoară ascuţişul subţire înlăuntru şi nu vrea să plece. Crestează numai puţin, ca să nu uit că e.

El te face să vezi lumea care te sfâşie pe drumuri nebănuite şi că toţi visătorii umblă înhămaţi la o căruţă cu iluzii care de care mai frumoase şi mai trăznite. Îşi croiesc singuri aripi, îşi ţes singuri văzduhul prin care să zboare pe câmpiile visatului ideal, care e mai degrabă

câmpie a morţii, a dorului ucis, bătălie pe care desigur o pierd.

Trăiesc în asfinţituri de soare, în răsărituri de lună şi se întâmpă să stea şi să trudească numai înapoia unei pânze negre rupte din corabia neîndurării.

Câte unul duce pe umeri un sac cu aceleaşi iluzii, cu ochii aţintiţi în păcatul albastru al gândurilor, care nu au nici spaţiu, nici timp, şi nu ştiu dacă mulţi dintre ei înţeleg că gândurile sunt strălucirea scânteii dumnezeiești din noi, din fiecare.

De câte ori nu pluteşti într-o diviziune a miracolelor, în bucuria spaimelor risipite, unde a domnit descumpănirea şi inima a învins lacrima.

Atunci viaţa şi-a început cel mai frumos joc. Dragostea! Atunci şi-a pierdut chipul în dorul de dor. De aceea îmi sunt dragi truditorii pe hârtie. Aş vrea să fac parte din plutonul lor, să purtăm război împotriva a tot ce e imund, împotriva tinei în care, vrând-nevrând, înotăm, păşim sau ne afundăm.

*

Iar ascult tăcerea. Noaptea e veche; s-a atârnat de suliţele ploii, şi-a lăsat deschisă poarta măreţiei. Aş vrea să uit de „of", dar îi închid uşa şi intră pe fereastră. Suntem de acum o alăută cu coardele dezacordate, ce încearcă un cântec dus.

Încerc să fiu prieten cu banii, dar se dovedesc trădători. Fug, şi când îi cauţi, i-ai de unde nu-s!

Dacă foamea mă ia în braţe câteodată şi observă că am mult aur undeva în mine, tiptil o porneşte aiurea. O fi băgat de seamă că mai am pe undeva, într-un buzunar ascuns al inimii, adevăruri de sticlă spartă, un destin îngenuncheat vrednic de milă şi, în valea singuratică a inimii,

măceşi înfloriţi. Încă cred că stau pe creasta vârstei mele, privesc la cocoşul de tablă de pe vârful casei, îl aud cum cântă, cum boceşte a "dul...dul...dul...". Şi-i dau cu sâc! Mincinosule! Nu mă sperie scârţâitul tău, n-ai ruginit!

Odată am călcat pe un şarpe. M-am otrăvit cu înjurăturile adresate neamului şerpesc. El a fugit cu spinarea ruptă şi eu m-am trezit încercând să râd într-un dinte. De câtăva vreme bag de seamă că în fiecare colţ al ceasului se află câte un bot de vulpe, tocmai când pe scara sufletului arde în nestingere dorul de a fi. Uite cum deasupră-mi noaptea îşi dă duhul într-o învălmăşire de nori tragică! Luceafărul de ziuă se opinteşte să-şi facă apariţia de după un sul de nori negri, care se pare că pregătesc o ploaie cenuşie, prin care se va amesteca durerea lumii. Câţi au un adăpost, câţi au o casă prin care nu picură apa?

Amărăciunea celor mulţi mă ia de mână şi-mi bolboroseşte în ierbi înmiresmate şi alte „of"-uri.

Merg tăcut pe urma unui cântec care dă zvon să despice negura, ca să-mi rămână poteca luminată, să pot jeli în vifor mereu singur, cu tristeţea unor iubiri ce nu vor mai putea fi.

Aş vrea să pot râde îndesat şi gălăgios de vreo ispravă gogonată a lui "nu-ştiu-cine", dar puterea de a râde a rămas undeva, într-o seară bolnavă de tristeţe, când gândul devine spin şi încerci să fluieri a sărăcie pe mormântul iluziilor, văzând cu ochii închişi cum fâlfâie o gură de soare pe vârfuri de plopi şi eşti pedepsit să nu poţi dormi.

Sunt rare clipele când te dai în leagăn în poala lui Dumnezeu, la poarta Raiului, când Sfântul Petru îţi face cu ochiul zornăindu-şi cheile ca pe o invitaţie. Aştepţi să zică: Intră! Caută cheia potrivită, n-o găseşte şi poarta rămâne închisă. Fiindcă pe de lături, pe cărarea ce coboară din lună, curg pâraie de stele, cum le ştii de pe geamul copilăriei, şi alături, imediat, gârla de păcate pe care te

faci că n-o vezi. Dar este, şi Sfântul Petre are ochi mai buni ca ai tăi, care sunt împăienjeniţi de ispite şi căderi.

Ai vrea să te cufunzi în nişte nori fermecaţi, începi să te îmbeţi cu o părelnică nemurire din care să azvârli o picătură în golul sufletului rourat proaspăt.

Iată că de aici, din poarta raiului, se vede talerul în care Dumnezeu ţine răsăritul şi apusul fiecărei stele. A mea unde o fi? În pâraiele de aur ale visului, cînd viaţa se desparte de adevărul pământesc, se deschide vraja după un somn scurt şi sufletul se găseşte în scăderi de luceafăr.

Te doare cărarea, înghiţi aer limpezit prin flori de tei, crezi în cuceririle din bătălia visului cu realitatea, intri în trecătorile speranţei, purtat pe aripile încrederii în încrâncenarea sufletului, care cu cât e mai lovit, cu atât nu se lasă.

Cum să te porţi mai dincolo de munţii uitării, dincolo de destinul ce te aşteaptă la uşă cu capcana deschisă? Nu e exclus să începi să vezi că te poţi cuceri pe tine însuţi, iar amintirile ce încă te macină pot deveni ceaţă în viitorul nebănuit. Cât de minunat este să simţi că te poţi sui în minunea clipei, să-ţi uzi buzele cu apa decapitării ei, să scormoneşti dureros în spaima tăcerii – sau în tăcerea spaimei – cum vreţi să simţiţi tăcerea, ascultând naşterea unei idei, să presimţi cu mâinile un cutremur încă neivit în curbura ce se bănuieşte.

Oare cum o fi să cânţi paragina lacrimei cu sufletul scăpat din frânghii şi lanţuri, ca să ajungi în revărsarea unei bucurii fără nume, unde clocoteşte veselia cu legea râsului fulgerat.

Să fii prezent în făgăduinţa sfâşierii, să duci pe umeri umbra unor alţi mari visători, care, plecând să se amestece cu pustiul din ei şi din lume, şi-au luat lacul nu întotdeauna limpede al speranţei fără margini. "Unde sunt cei care nu mai sunt?".

Privesc pe geam: fereastra s-a lărgit şi peste ea se apleacă iezi vrăjiţi, care pot fi şi cucuieţi, şi începe un ceas de taină, umflat de o ploaie tristă, iar anotimpul îşi pierde răbdarea să mai fie ce a fost. E o clipă a leagănului de vânt în care stelele nu dorm şi se lasă trase de cozi unde liniştea doarme, sau încă nu s-a născut din nori care se rotesc în noapte, şi mirarea nu mai e mirare, ci zbor înaripat al fanteziei.

Iată cum gândul intuieşte ideea de zbor înaripat înainte de a se desface credinţa în frumos!

Cu mulţi ani în urmă, am scris poezii pentru copii, ceea ce înseamnă că în roua visului m-am întâlnit, am iubit şi am crescut pe cei mai frumoşi dintre oameni. Am fost – şi mai sunt încă – fermecat de puritatea privirii lor, de încrederea cu care-ţi sar în braţe, de lumina ce le izvorăşte din seninătatea ochilor, de sinceritatea sărutului dăruit cu atâta cinste etc., etc. Acum nepoţi. Parcă mai frumoşi, mai furtunoşi, mai... mai.. Vin parcă din amiaza în care fiecare zi e dumunică, plină de miere şi zefir.

Au trecut zilele, anii, de parcă n-ar fi fost. Învins de voluptatea visului de iubire, de multe ori, de foarte multe ori de fantome. M-am priceput să iau din fagurile limbii române – acum mai greu – visul făcut fitil de lampă, să condam mişelia (Doamne, cât m-a costat!) până să mă mulţumesc cu învăţarea graiului creşterii pâinii, cu frământarea ţărânii sub tălpile goale, în butuci de vorbă lungă, să fiu hoţ cu şaua-n spinare, să întârzii în miros de otavă şi struguri copţi.

Îndrăznesc să cred că am învăţat să pun frâu patimii şi lăcomiei.

Ce poate fi mai presus ca dorul după ferestrele speranţei, care se închid ori de câte ori încerci să spargi geamul, şi atunci cum să nu te bată biciul îndoielii când asculţi foşnetul stelelor, cuprins în verbul *a înţelege*, dar neputând a intra în verbul *a lovi*. Poţi să te închizi într-o seară a uitării, ca să nu vezi veacul acesta snob, îngâmfat, plin de sânge, de ură, de patimi, de prea puţină iubire – cum am mai spus, cred. Când te-ai lepădat de înţelepţii trecutului, pe care i-ai crucificat, şi n-au mai putut învia pentru că i-ai lăsat pe cruce, iar unii – câţi mai sunt – simt şi azi cuiele şi suliţele celor care se fac că nu văd dezastrul în care au împins ţara. "Unde eşti tu, Ţepeş Doamne?"...

Gânduri, gânduri gri, în chingi de metafore (flori, vin, spini, otravă...), de toate pentru toţi!

*

Într-o dimineaţă de vară sărbătorită de salcâmi în floare care se apucaseră să risipească cu o nesecotinţă de îndrăgostiţi minunea de flori pe tot cuprinsul – parfum de rai: "Au înnebunit salcâmii, şi tu vrei să fiu cuminte..." – pe cerul când soarele dă piept cu marginea de răsărit a pământului, când vulpea trage lupul de urechi şi ursul se miră de lipsa cozii, când zgâtiile de vrăbii pun stăpânire pe cuiburi de lăstuni şi se iscă război de păsăret, o părere de gând smintit îmi dă brânci unde credeam că nu mai pot ajunge.

În zare creşte un drum în pierdere, amăgirea îşi risipeşte fumul, sună lung o dorinţă de a căpia, începe să urce pe crânguri arcul unui curcubeu păstrat undeva unde ochiul nu poate să vadă, retras înapoia unui zâmbet care prevesteşte un strop din bucuria de a gândi în singurătate, găseşti uliţa copilăriei, care îşi face frumuseţea numai prin somnul vârstei, mai ales când ai priceput că iarba se întâlneşte cu apa râului printr-o ruptură de mal, iar trestia cu furtuna numai printr-o ruptură de curcubeu.

Mă simt făcut parcă din unghiuri ascuţite, unghiuri de

cocoare ce pleacă ferm convinşi că nu mai este drum înapoi; sau din ghimpi de mirări târzii şi de bătăi repetate în propria-ţi uşă.

În realitate, sunt gata să prind în cuiburi păsări măiestre în coşul hornului. Cred în litera scrisă în miezul nopţii, aia prin care pătrunzi ţinând palmele la ochi, ca să nu te zgârâi pe faţă.

Aş vrea să-mi cunosc darul, să-l ud la izvor limpede, dar se pare că mă cobor între trandafiri şi sunt unii prea aproape de picioarele câinilor. Când o păţesc, încep să râd şi-mi trimit ideile să ningă în altă parte. Ar trebui să stau mai ascuns, să nu mi se zărească umbra surâsului strâmb.

Cum fuge gândul! Pe omul de valoare îl cunoşti după ce produce. Îmi vine în minte Gyr, titanul care a hrănit cu nădejde şi înaltă spiritualitate temniţele României de după 1940. Era un om firav. Se emoţiona în faţa unui fir de iarbă răsărit între două pietre. Nu-şi îngăduia să fie copleşit de spaimă (purta în spate M.S.V., nu dispera ca mulţi alţii), a rămas ca un ghiocel crescut în coapsă de catedrală, mereu sfidând gerul, şi foamea, şi urgia ceasului.

Ochii lui Radu Gyr! Doi stropi de imensitate legănată pe oceane seara, când pe cer trec spre vaduri cu apă rece stele ce şi-au sfârşit menirea, când sufletul caută un colţ de primăvară în iarna fără sfârşit în care trăim.

Care nu visa să semene poveşti pe maluri de râu transformate în rugăciuni, sau în iertări? Cu câtă râvnă şi ardoare visam să ajungem să privim în inima macilor, pitulaţi în nesfârșirea unui lan de grâu verde! Închideam ochii şi ne revedeam tineri, curgând spre inima vieţii, beţi de libertate, fără ochi de bufniţă în ceafă.

"Acolo" ne scriam gândurile pe coji de săpun, pe tălpi de bocanci, pe funduri de gamele ruginite. Aşa dădea cu patimă neîntreruptă "Bădia" Radu înviere talentului său. Poeziile – baladele – erau balsam pe rănile adânci

ale sufletelor sfâşiate, ale trupurilor zdrobite.

Talentul său era de rasă veche, pură, sfântă, răstignită şi înviată, peste care se pogorâse Duhul Sfânt. După ce negura a căzut de pe noi "ca tencuiala de pe pereţi" ne-am trezit într-un lac al nădejdii în care uitasem să înotăm.

Cum să poţi uita că avortonii, morţii, trâmbiţaşii apocaliptici făcuţi să fie paznici de puşcării, au umblat cu cuţite ascuţite în pânza destinului nostru, sfârtecându-l. Ne-am trezit din somnul groazei cu călcâiele tăiate de ghilotina zilei de ieri, şi am învăţat să ne ferim degetele de ghilotina zilei de mâine.

*

Când nu pot să scriu, aş vrea să cânt în gând, fiindcă din tot ce are viaţa mai promiţător am ales cotul burlanului, unde apa ploilor de vară ridică ciorchini de şoapte din care jderi de fum se aruncă zvâcnit spre stele cu bot de veveriţă.

Nu e exclus să crezi că vorba necuprinsă în vers o simţi ca un jug: se poate, de cine duce jugul, şi cât de grea e vorba, mai ales când are miros de şiş cu două tăişuri şi te face să cobori în timp pedepsit. Poate fi viscol lângă tâmplă, mister ce aşteaptă deschideri de răni şi închideri de zâmbet. Dacă te mai şi apuci să cobori în inima asediată de obsesiile ce împodobesc vremea, pari vindecat de tăcere. Atunci ochii nu mai plâng, că lacrima alunecă pe geamul ferestrei.

E un mare amurg prelungit, întins peste un câmp plin de verde crud. Zarea lui e de pâclă verde. Şi dacă paşii îţi pornesc în neştire, ca-ntr-un zbor, întâlneşti melancolia. Verde de iarbă cosită în dimineaţă. Verde stins în floare dulce. Verde care nu se uită pentru că dormind în el, nu te mai poţi scutura de aer cu parfum de libertate, fără să

devii mărăcine.

În duminica încărcată cu prevestirea zilei de luni, când lumea începe să creadă din nou în vis şi speranţă, purtat în slavă de ideea că oamenii au nevoie în egală măsură de mângâiere şi de dojană, dai zvon de pădure crescută din osia pământului, deşi nu prea departe se aude foamea şi tristeţea.

Urmând umilinţa, care e semnul dilatat al milei de sine, te hrăneşti cu otrava orgoliului scrijelit, cu inima ameţită de trecerea dintr-o zare în alta, cu ochii unşi de limpezimi de cer şi mai, unde alunecă iasomia liniştii şi fruntea se scaldă în aer rotund.

Jiul auriu îţi argintează tălpile şi te îmbie cu peşti ameţiţi de scursorile de tot soiul cu care e dăruit. Dar dacă în orice supărare eşti plin de frunze în care sună o ploaie de căderi, din lumină verde de luceferi, respiră adânc şi-ţi va fi bine! Iar dacă te înjură "careva" pentru îndrăzneala visului tău, nu te clinti după temelia zâmbetului de om pârguit în zodia peştilor!

Undeva în nordul Transilvaniei, un loc de unde se purifica aurul în substanţe chimice, s-a rupt un dig şi otrava a luat-o la vale teleleu. A pătruns în Someş, în Tisa, în Dunăre. Ce e şi cu chimia asta! Dacă n-o ţii în frâu îţi dă la ghionturi de te trezeşti... înger. Se compară oare cu otrăvurile ce ne-au "îndulcit" viaţa peste cincizeci de ani? Şi-o mai fac încă. Câte Someşuri, şi Tise, şi Dunări, ne trebuie pentru limpezire? Noroc că mai există un pic de cer, ce ne poate fi umbrelă, că trecutul, oricât de greu a fost, se plimbă cu picioarele goale pe calea noastră ferată, care e de lut.

E o mască mişcată cu mâna, pe propria-ţi viaţă, atât de vitregă şi chinuită, încât uneori auzi absenţa zăbovind negru în ferestrele ei, sau eşti singurul om în stare să-şi vândă întreaga bătrâneţe pe un singur ceas de tinereţe, ca

să poţi râde ca o vioară.

Odată, la închisoare, cu dinţii strepeziţi de zăbrele, am zărit un om care s-a aplecat să rupă un fir de romaniţă răsărit printre dalele de ciment – lucru interzis. La ora de umblet, pentru o clipă s-a schimbat în tigru. Şi-a pierdut mintea, a uitat tot ce învăţase şi toate cărţile citite. Trebuia să-l rupă. Să aibă acest firicel de primăvară care cerşea soare. De-ar fi putut să filmeze cineva o mână mai rapace ca mâna lui, în clipa aceea! Bocancul sau cizma grea l-au îngenuncheat. Eu, tu, noi, voi, ei, toţi am uitat. Dar el?

E atît de odihnitor şi norii curg liniştiţi pe deasupra, încât nu mai are rost durerea aducerii-aminte.

Pe deţinut îl chema Alexandru Ghyka, prinţul Ghyka, fost ministru şi şeful Siguranţei Statului în cele patru luni de guvernare legionară din 1940-1941.

Ca să arate realizările sociale, au ales câţiva fruntaşi, comandanţi legionari, printre care şi prinţul Ghyka, şi la întoarcere l-au întrebat ce a văzut, la care Ghyka a răspuns: "Am văzut o splendită salcie pletoasă, înverzită".

Deşi executase peste 20 de ani de temniţă grea (era M.S.V.-ist), se ţinea drept şi demn. Slab ca un schelet, numai ochii doi cărbuni aprinşi, în care bănuiai sfântul călit în suferinţa credinţei, a înfruntat cu un curaj ce ne-a speriat impertinenţa călăului Crăciun, comandantul temniţei Aiud, în perioada celebrei reeducări. El şi Petre Ţuţea l-au pălmuit dumnezeieşte pe cel care avea pe conştiinţă – dacă o avea, la figurat, bineînţeles – moartea câtorva sute de tineri care îndrăzniseră să creadă în mântuirea neamului prin jertfa lor. Greu de înţeles, şi mai greu de crezut!

Petre Ţuţea, marele filozof creştin, îşi ducea şi el calvarul cu încrâncenare şi stoicism. La ironiile de doi bani ale lui Crăciun cu privire la credinţa în Dumnezeu, cu

oarecare prefăcută nevinovăţie, i se adresă respectuos:

- Domnule comandant, nu vă supăraţi, dumneavoastră aţi crescut la ţară sau la oraş?

- La ţară, mă!

- Şi aţi avut porci?

- Sigur că da!

- Aţi văzut dumneavoastră, vreodată, porc să privească în sus?

Crăciun, care nu era prost, a căscat ochii cât cepele, s-a făcut că nu pricepe: "Îl ştiţi că e nebun!". A făcut stânga-mprejur, urmat de suită. N-am cutezat să râdem. Din ziua aceea deţinutul Petre Ţuţea a dispărut dintre cei chemaţi la reeducare. L-au pus în lanţuri şi l-a înghiţit Zarca. Pentru cine nu ştie, Zarca era închisoarea veche, zidită de pe timpul Mariei Tereza, renumită prin austeritatea ei.

Fără să vreau, amintirea îşi scoate boldul şi-mi dă ghes. Câte nu s-ar putea spune?

Rostul acestor rânduri e altul. Să pună o pomadă vindecătoare pe răni, să măture zgura de pe suflete, să îndepărteze aerul viciat din plămâni şi din viaţă.

Şi totuşi: hai înapoi la Petre Ţuţea! A fost prea mare ca să nu lase în urmă ceva din uriaşa lui personalitate şi erudiţie. Era parcă spălat cu licurici pe faţă. Îţi trebuia voinţă, râvnă şi curaj să poţi ţine pasul cu elocinţa sa. Fără milă pentru cei care încercau să rupă mărăcini într-o pădure de proşti. Capabil să creeze extazul autentic în faţa misterelor vieţii. Ştia să planteze dimineţi curate acolo unde mulţi bâjbâie într-o somnolenţă primară. Ascultându-l vorbind, simţeai cum intri cu umerii în ziua în care ai găsit un urcior cu apă uitat în grâu şi eşti mort de sete.

Petre Ţuţea s-a înscris în memoria celor ce l-au cunoscut ca o melancolie prelungită pe toată viaţa, ca o veste bună cu prestaţii calde.

E săracă vorba, e şchioapă litera să poată cuprinde cât de cât o părticică din cele ce au putut să îndure martirii veacului, în fruntea cărora au stat personalităţi ca Maniu, Coposu, Ţuţea, Gyr, Alecu Ghyka, Nichifor Crainic, ca să enumăr numai câţiva din lungul răboj udat cu nesfârşite lacrimi de mulţimea de soţii, mame, copii etc., etc., sortiţi să ducă mai ales ei calvarul neamului batjocorit de hidrele morţii.

Poporul acesta, care şi acum îndură minciuna, hoţia rafinată, disperarea, o merita să trăiască aşa? Cine ştie?

*

Zilele au culoarea pâinii proaspete pe care o scotea mama de sub ţestul în formă de boltă cerească, şi parcă au acelaşi abur dulceag şi îmbietor. O adiere uşoară întinde funii de clopoţei în ierburi, pe uliţe, în grădini.

Un cântec de pe undeva de pe un drumeag cotit, un cântec bun, cuminte pluteşte ca o barcă pe întinderea mică a unui lac liniştit.

E o minune să vezi nucul ăsta, la cinci metri de scara tindei, cum îşi întinde crengile fără oprelişte, cu aer de stăpân absolut, care se pare că are tulpină de lună, din care vor vrea iezii să bea frunză; ce-ar fi să-l chem lângă mine, să-mi dea din amarul frunzelor şi din răcoarea lor? Nu! Nu, din amar am destul strâns, până şi-n buzunare!

În răscrucea unde până nu demult era o fântână cu ciuturi, băiatul ce purta pe umeri o cobiliţă cu două coşuri cu struguri e aşteptat de o fată care se face că nu l–a zărit, îşi leagă potrivindu-şi baticul; pare că un pai de vânt, îndrăgostit se pare de aurul din părul ei, i-a furat băsmăluţa pe care şi-o leagă încet.

E ora când sufletul goneşte după păsări măiestre, pe

miriştea cerului. Puzderii de fluturi albi joacă peste grădină. N-or fi oare fluturii ăştia gânduri de dragoste ce îmboboceşte în capul trandafirilor în zori, pentru o crenguţă de glicină ivită pe aproape, şi care nu se teme de spinii lor, strânsă de valul de parfum.

Tot împrejurul miroase şi a izmă strivită între degete. Dincolo de gărduţul de sârmă, merele se scutură de ploaie. Toate seamănă cu un sărut furat, care şi el e o fărâmă de nemurire.

E limpede. Gânduri gri, iar au luat-o peste gard, ceea ce înseamnă că fiorul poetic e trecere în altă fire un ţipăt, o izbucnire de măr cu obrajii roşii sub fereastra unui copil abia trezit din somn. După fiecare vers plin de arome tari, care-ţi seamănă în suflet seninătate sau revoltă, sau cine ştie ce sentiment, mă ridic şi întreb uimit: "Cine a făcut atâta gol în jurul meu? O fi o floare, un ghimpe, sau poate şi una şi alta?".

Uite, parcă văd un om mic care duce în spinare o ţară. Cântecul lui e umblet moale, legănat de frunze şi îndulcit de ierburi crescute pe colnice, dominate de umbră şi fluierat de mierlă.

De aceea se pare că, din când în când, în suflet se poate să scapere fulgere. Pentru a mă spăla pe dinlăuntru, deschid o carte de versuri (Eminescu, Blaga, Gyr, Crainic etc., etc.), şi dacă încerc să mă afund în adâncul simţirilor lor, am impresia că-mi răsare un deal în faţă... şi e luna! Poezia lor e o fiinţă care merge în susul apei şi se miră că marginile sunt umbre de păsări dornice să afle numai spre seară clipa izvorului pe care o presimte amară. A fi, înseamnă a sui spre vârf. De aceea poezia bună este chiar înainte de a se împlini, o făptură de pâine, de anaforă pe care o iei cu grijă, să nu se risipească sau să cadă (Doamne fereşte!) pe jos, unde e atâta pământ impur, greu de păcate. Cum să calci în picioare firimiturile de anaforă –

care este, cum se ştie, părticică din trupul Domnului?

Poezia, şi în general creaţia, nu e o părticică din sufletul creatorului?

Cât de odihnitor este să fii alcătuit în întregime din surâsuri rotunde şi din linişti albe!

Să faci din cuvinte păsări ascunse în tulpini de trandafiri sau nuferi aruncaţi pe covoare verzi.

Să faci din sufletul ce se pogoară pe literă un arc de pod ce apără lumea întristată într-un vad al suferinţei ce creşte cu ziua care trece.

Să scalzi în mireasma limbii române, cea destinată reveriei, şi să-ţi luminezi partea de suflet unde e ceaţă cu culori adunate din toate părţile lumii. Să fluieri în gând ca vântu-n busuioc, admirând o perdea de soare răsărit pe gutui. Nu de puţine ori mi-a venit în gând să dau sfaturi nepoţilor, copiii sunt prea mari, nu mai ascultă. Să aibă întotdeauna o vorbă bună, nu numai pentru prieten, dar şi pentru un vecin rău.

Să nu-l privească, cu gând mirat, sau să zică: "Uite-l şi pe ăsta, e din ştiinţa întoarcerii în moarte!". Ce-ai cu el? Dacă-l vezi că seceră cu gheare de crab orzul pătat de neguri şi seamănă cu un lup ce pândeşte mielul, scapă-l pe miel, de poţi, şi fă-te că nu vezi colţii lupului!

Să plutească deasupra pâraielor de vorbe otrăvite afişând un portret de flăcău care a ieşit să viseze între ierburi pe cale să se usuce.

Să nu suferi când eşti împins la margine; şi mai ales când ştii că poţi mânui coasa, nu te învârţi să-ţi faci loc în jur.

Gândind la scrierea unei cărţi, adună metafore, glume, că de idei... cine duce lipsă? Mai ales parlamentarii noştri, iubiţii noştri aleşi, de nu le-ar fi de deochi! Prea seamănă unii cu alţii, parcă sunt făcuţi de aceeaşi mamă, şi sunt. Născătoare le-a fost lăcomia, minciuna, necinstea,

cu toate neamurile lor, şi aş putea umple pagini multe cu "virtuţile" cu care se încunună, dacă nu aş şti la ce ţâţă au supt cei mai mulţi dintre ei, la ce licori roşii s-au adăpat.

Dar ce-mi veni? Lasă-i în plata Domnului, că se ştie, din legea echilibrului universal, că nu există plată fără de răsplată, sau, dacă ne gândim la marea înţelepciune a proverbelor noastre, "fiecare pasăre pe limba ei piere". Şi câte nu s-ar putea spune pe această temă!

Ce minunat ar fi să te poţi întări în credinţa că viaţa poate fi şi petrecere: o inimă caldă te poate face mai puţin ridicol, mai puţin strâmb, dar drag multor oameni Să fii mereu lumina blândă care se aşterne după rostirea unui vers, ori un cântec frumos, buzele să-l murmure, iar în gură să nu mai aibă loc multă vreme cuvinte violente, grele, negre sau pline de ură, sufletul să se retragă pe maluri, aşteptând împăcat să apară în albia râului apa vie a izbânzii sau duh de moarte senină, aşteptată cu ochii deschişi şi surâsul biruitor.

Atunci poţi fi capabil să-ţi ameţeşti sângele cu superstiţia dragostei, să semeni porumbei, cişmelele, legende, ochi şi sprâncene, jocuri de copii, întoarceri colorate şi o dimineaţă cu toate uşile deschise.

Să strigi bucuriei: "Intră! De când te aştept!".

Şi ea, bucuria, să-şi potrivească paşii solemn, să te ia în braţe ca să uiţi de pelin şi de toată "dulceaţa" cu care te-ai adăpat atîta vreme.

CUGETĂRI LIRICE

Tristă tremură lumina pe tărâm de umbre-n suflet,
Ne aduce înserarea somnul fără paşi în umblet.

*

Dincolo de clipă, timpul se încheagă din durere,
Zidul neînvins de lacrimi nu mai e, dar tot mai cere.

*

Ploaia-n ropot spală frunze de durerile cernite,
Când din umbre creşte teama grea de vise chinuite.

*

Ziua ce nu vrea să moară, apăsând truditul vis
Prin cenuşa de lumină, ziua ochiul n-a deschis.

*

Nu e chingă, nici zăbală care ţine în frâu gândul;
În speranţa izbăvirii se avântă luminându-l.

*

Ploaia-n ropot frunze spală de cernitele dureri,
Când din umbre creşte teama grea a visului de ieri.

*

Setea care creşte-n noi ne apropie de moarte,
Fiecare pas se află mai aproape stând departe.

*

Nebunia fără leac ce duhneşte-a disperare
Peste somnul şi cenuşa care-ncet, încet apare.

*

Răsuflarea morţii surpă şi speranţa, dar şi drumul,
Fiece clipă trăită înmulţindu-se ca fumul.

*

Chinuită de-ndoială dimineaţa alungă umbră
Spre o altă dimineaţă chinuită, grea şi sumbră.

*

Cearcăn de cenuşă poartă luna-ntr-un inel de dor,
De ţărână, de nemoarte şi-un deochi înfloritor.

*

Sub pojghiţă de lacrimi doar ca să-ţi descânt, nu pot:
Tulburele ochi de noapte arde-n cap, aşa socot.

*

Am s-aştept tainice şoapte să-ţi înlănţuie privirea
În pustiul ceas de noapte, când aşteaptă răsărirea.

*

Din înalt lunecă luna, lamă-ngustă de cuţit
Sângerând acolo-n ceruri în albastru infinit.

*

O nălucă vede luna în hăţişul încărcat;
Drumu' acolo se topeşte şerpuind neîncetat.

*

Cu descântece în noapte, şoaptele-s tivite toate.
Se ridică-n van tăcerea de descântece şi şoapte.

*

Pe sub umbrele de aripi liniştea care-nfrunzeşte
Numai vântul mai dezmiardă când castanul înfloreşte.

*

Pică-n lume asfinţitul cu tristeţe! Pururi greu.
Vâlvăie de dorul tău, mama lacrimă mereu.

*

Ale noastre nepăsări vor goni mereu iubirea.
O iubire ce lipseşte vine cu nefericirea.

*

Prin pădurile de cetini o noptatică visare:
Ziditorul întocmeşte translucidele altare.

*

Întunericul, un cariu ce ne macină-n abis
Din seminţele de gânduri răspândite şi în vis.

*

Sub potopul alb, nămeţi vor strivi bolnava lume;
Pe tăiş de umbre reci, noru-alunecă şi spune.

*

Pe umbritele poteci roua-n ciuturi revărsată
Din tămâie şerpuind fumu-afumă luna-naltă.

*

În adânc din noi privim umbrele tremurătoare,
Din tăcut şuvoi e prima clipa cea rătăcitoare.

*

Gândul, umbră apăsată de speranţele deşarte
Strânse-n cleştele durerii, până dincolo de moarte.

*

Sângerândă-i de dorinţe o fiinţă întrupată,
Lumea-absurd este răpusă de o sete necurmată.

*

Plină e de gânduri lumea ce nu-şi află întrupare.
Frâna, osie a lumii în odihnă şi visare.

*

E cenuşa unei lacrimi izvorâte din iubire,
Lacrimi-umbre de cenuşă izvorâte din neştire.

*

Ca iubirea interzisă lacrime de ploi mărunte,
Lacrimi triste, neaşteptate ca iubirile pierdute.

*

Fără pulberi este drumul ce străbate spărgând ceaţa
Pân'la inima ta, drum mai scump ca însăşi viaţa.

*

O pădure străbătută de fiinţele silvane,
Când din basmele uitate ies uitatele codane.

*

Vântul risipeşte şoapte, gerul lacrimi înspinează,
Haite-ntregi, haite de gânduri sufletul îngenunchează.

*

Uită Dumnezeu o iarnă pe câmpie şi nu pleacă,
O aducere aminte în mireasmă mă îneacă.

*

Scamele de nori ce trec subţiind albastru vis,
Umbra dorului de-argint pe o creangă de cais.

*

Lunecă-ntre ieri şi mâine puntea şubredă de-acum,
Anotimpul indecis înapoi întors din drum.

*

Grea tristeţe năpădeşte lumea fără de poteci
Unde glasul îţi îngheaţă şi dorinţele ţi-s reci.

*

Răspândind tăcută spaimă, călătorul rătăcit
De-o ninsoare de petale tulburat, e fericit.

*

Amintire troienită de o ploaie de petale,
Simţurile amorţite deşirând timpul agale.

*

Veacul cu argint tiveşte o nostalnică ninsoare,
Lacrima-n cristal e scrisă, dar e pururi trecătoare.

*

Tot sperând ca să intrăm troieniţi de vise clare,
Cu suspinul dureros rumegând clipe amare.

*

În troianele de somn, un meleag cu porţi închise,
Pleoape grele ca de plumb, o întindere de vise...

*

Peste ghimpii înroşiţi neodihna pat ne-ntinde
Gândul, care, tot sporind, în durere ne cuprinde.

*

Mistuind flăcări de vis pe fugarele năluci,
O sete astâmpărată numa-n lacrimi poţi să duci.

*

Visul! Rug care se stinge sub năvala unei ploi.
Macii! Candela de seară amintind de foc şuvoi.

*

Cuibărită în tăcere lângă inimă să-mi stai,
O, Speranţă, melopee făr'destin şi fără grai!

*

Cu aripi de cenuşă spre cer flămând te'nalţi,
Se zbate liniştită o inimă în laţ.

*

Steaua aducerii-aminte, doar un gând rătăcitor.
Dilatată-n diademă, clipa! Visul meu de dor.

*

Sidefia-ntunecime ne şopteşte la ureche
Cântul de furtuni nestinse, ca pe o cântare veche.

*

Peste ape adormite, cerul – umbră înstelată.
Tot spre tristele noroade lumea stă îngenuncheată.

*

În tainică nuntire pământul şi cu cerul,
Aripă-ntinde visul, nedesluşind misterul.

*

Curgere neistovită timpul, pasăre zburândă:
E sortită să se nască în el lumea cea plăpândă.

*

Fiară! Ţipătul luminii o sortită lume naşte.
Libertate absolută. Ce pericol crud o paşte?

*

Nu-i decât o-ncătuşare neputinţa-nlănţuită;
Între vrere şi-mplinire arde inima zdrobită.

*

Ghimpii, tufe de măceş sfâşiind privighetoarea.
Înroşit de ultim tril, primul ceas e deşteptarea.

*

Lanul nesfârşit unduie, învârstat de maci cu sânge,
Ameţit de unduirea grâului ce parcă plânge.

*

Copt de fierbinţeala verii, miez albastru e pe cer;
Pe genunchiu-ţi noduros, Doamne, ţine-mă-n mister.

*

Vietate hăituită, vaietă moartea haină
O tăcere care urcă pe-o sprânceană de lumină.

*

Se topesc în suflet lacrimi şi îl curăţă de zgură –
Un oţel încins la alb, cununat c-o flamă pură.

*

Coc zăpezile astrale clipa-n urma cea tăcută,
Zac ascunsele peceţi doar în hibernare mută.

*

Noaptea naşte lupi de-argint ce cărarea mi-o arată
Pe câmpia alb-întinsă, în tăcerea înnoptată.

*

În noi creşte înserarea, umbre tainice sporesc,
Bat pe frunte trecători când din inimi se ivesc.

*

Univers concentric creşte dintr-un dor fără de saţ,
Argintate ploi de stele peste noi solzii-şi înalţ'.

*

Din polen ce germinează, arbore ce-atinge luna,
Zurgălăi de-argint de sună, lumea-i plină-ntotdeauna.

*

Visul, ce aievea zboară, suie-n noapte tainic văi,
Drumul către veşnicie stă ascuns de zurgălăi.

*

Văduv de vapoare-i portul, de uitare-i alintat,
Ţipăt lung de pescăruşi ameţiţi sub ceru-nalt.

*

Descărnatul braţ şi-arată macaraua ruginită,
Spală vuiete de valuri depărtarea chinuită.

*

Ca o pulbere a clipei care-alunecă în noapte,
Ostenit îţi este ochiul cercănat de-atâtea şoapte.

*

Zi de mâine cu uitarea, din cenuşa rătăcirii
Un sud dantelat de valuri pe poteca amintirii.

*

Pe cruce, drumul spre moarte, spre viaţă ne va duce
Ca un fluture captiv în amarul cel mai dulce.

*

Printre coaste te împunge inima, jungher de sânge;
Cu-al speranţei fruct amar tot noroiul tăcut plânge.

*

Sufletul mă ține treaz pân' la prima mea ninsoare;
Cântul păsării în zbor, umbra vântului mă doare.

*

Ca s-ajung până la stele, ţine-mă, dorule, treaz,
Răsturnat în iarba coaptă, sprijin cerului pe-obraz!

*

Roua, boabe sărutate doar de boarea dimineţii,
Numele-mi rosteşte-n şoaptă, ies din valurile ceţii.

*

În amurgul ce-o să vină sunt zidit. Ultima şoaptă
Sub tăcerea foşnitoare, în pădurea cea înaltă.

*

Să cobor malul râpos, lăsând unda să mă scalde,
Sub tăcuta umbrei clipă să-nmulţesc clipele albe.

*

Izbăvit de spaimă dorm, legănat de-un ultim vis:
Şoapte înfrunzite, grele, sub o creangă de cais.

*

Înserarea-mi troieneşte geamul cu polen de stele;
De argint balada nopţii, retrăiesc vise rebele.

*

Taler luminat de lună, icusuri de stele strânge;
Stele-mi zugrăvesc pervazul, lustruind umbre de sânge.

*

Ca un cap strivit de şarpe moare-ncet drumu-nfundat.
Cu făpturi de aer, vântul oare unde-a apucat?

*

Cu al dorinţei lut zidiţi, izgoniţi din Paradis,
Stă lumina răstignită pe crucea ultimului vis.

*

Plop ce-azvârle cu săgeţi spre un cer plin de lumină;
Oarbe, braţele de vise tăinuiţii paşi înclină.

*

Ce mai tremuri tu, bătrâne, lângă flăcări… un învins!
Sâmburele de lumină pâlpâie aproape stins.

*

Am purces să joc pe drumul de speranţe prăfuite;
Sub lunecătorii ochi plâng speranţe risipite.

*

Peste umăr nenorocul să-l arunc ca un descântec,
Mă întorc în unda vieţii, şi cu joc, dar şi cu cântec.

*

Râu – rătăcitoare undă, luna-n tine se răstoarnă.
În argintul iernii frigul ca un prinţ cântă din goarnă.

*

Ne aruncă în lumină răcoroasa boare-a serii
Vrăbii ciugulind voioase de pe coapsa primăverii.

*

Depărtări ce sângerează, clipe-n mrejele uitării
Saltă-n vârf de rădăcini taina sfântă a chemării.

*

Undele din râu sărută rădăcinile-i amare,
Aripi sure are vântul, mă las dus ca o chemare.

*

Uruie pietre de moară, oasele de timp zdrobind;
De păcate ros mi-e trupul, albe clipe şiroind.

*

Cerul gurii mi-e uscat, de iubire îmi e sete,
Sete mi-e de-albastru zâmbet, cu aroma-i să mă-mbete.

*

Scapără-ţi amnarul, Doamne, lângă iasca unui suflet;
Sub arcada ispăşirii îmi sunt paşii grei de umblet.

*

Sub arcada unei vieţi, cânt de leagăn nesfârşirea;
Sub miresmele-i amare, un pământ visând rodirea.

*

Oglindit în ape-albastre, chipul tău, topitul vis,
Tremurul uşor de zboruri spre doritul Paradis.

*

Pleava timpului suntem, lacrimi nu ne ocolesc,
În risipa neiubirii clipele se risipesc.

*

Să clădim oţele oastei şi în sânge, şi în ură!
Aţipeşte Dumnezeu lângă drumul plin de zgură.

*

Vara cotropind cu soare câmpul plin de seve-amare,
Până sus, în ceru' albastru, linişte răcoritoare.

*

Ochii de copil albaştri lacrima n-au cunoscut,
Dintr-o vară prea răscoaptă mai culeg şi ce n-am vrut.

*

Peste apele albastre trece dorul, dor cernit...
Din răscoapta vară, Doamne, mulţumesc că Te-am găsit.

*

Drum spre tine îmi arată, cu sclipiri sihastre,-o stea;
Peste apele albastre trece-n zbor… o cucuvea.

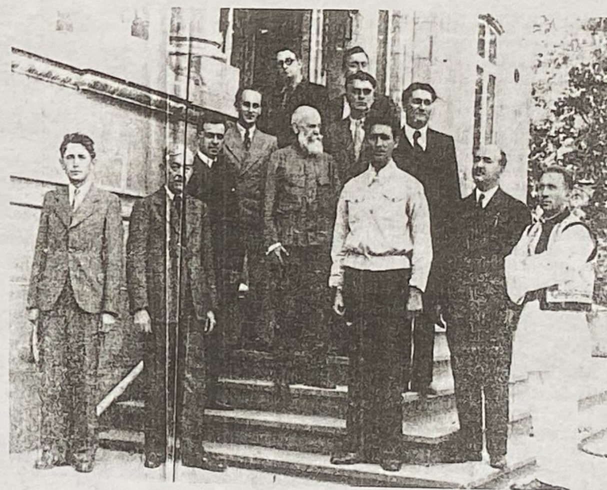
CUPRINS

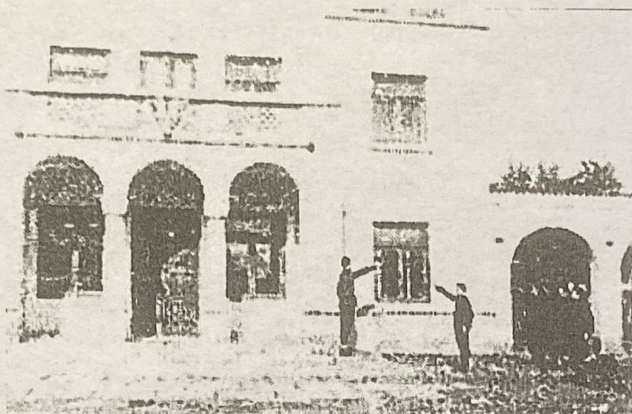
"Căpitanul" Corneliu Zelea Codreanu,
Liderul Mişcării Legionare

Radu Mironovici, Corneliu Zelea Codreanu, Ilie Gâneață,
Corneliu Georgescu, Tudose Popescu, Ion Moța

Ion Moța, Căpitanul şi Generalul Cantacuzino-Grănicerul
în mijlocul unui grup de legionari pe scările sediului
Mişcării Legionare din Str. Gutenberg nr. 3, Bucureşti

Ilie Tudor, la 12 ani, salutându-l pe Căpitan cu salutul legionar

Ilie Tudor, în dreapta, împreună cu un grup de colegi.
Elevi în 1944

Soția, mama și sora

Cu soția și copiii în 1949

Ilie Tudor cu soția și două familii de învățători

Cu două colege la fabrica de zahăr

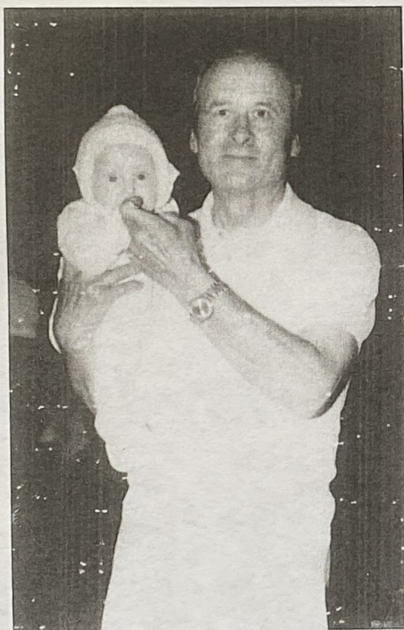
Ilie Tudor cu soția, Ştefania

Cu Zanca, sora cea mare

În biserica unde a slujit o viață

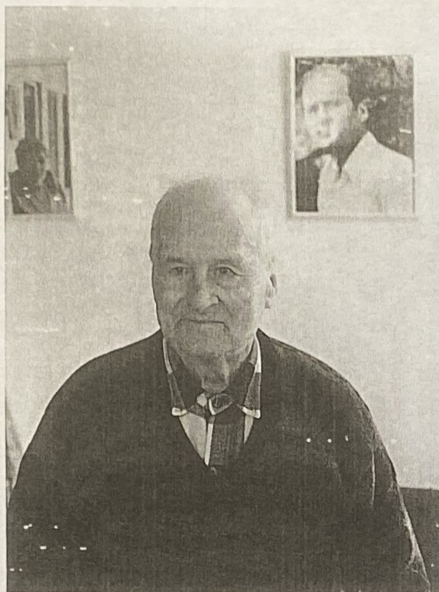
Cu nepoata în brațe

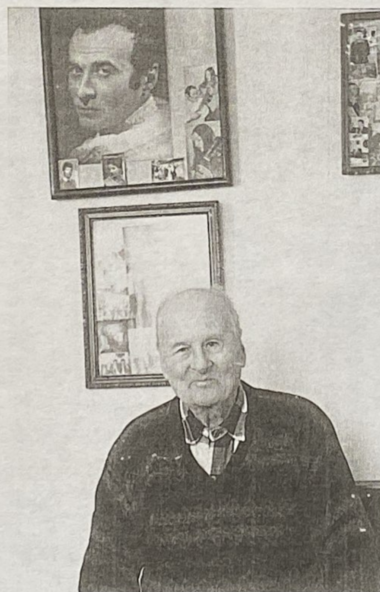
Schitul Înălțarea Sfintei Cruci
Aiud 2007

În sala Manole a Palatului Episcopal
Curtea de Argeș 2007

Podari 2013
Portretul fiului,
Tudor Gheorghe,
îi veghează nopțile

Podari 2013
Fotografiile de familie
împodobesc camera
de curat

Maşina de scris, o tovarăşă de viață a scriitorului Ilie Tudor

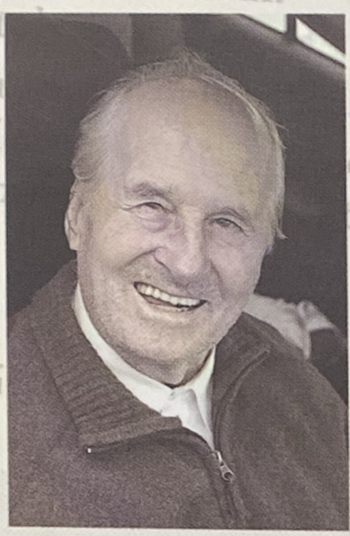
Masa de lucru de la Podari

"...Acea infimă rază de nădejde este un izvor născător de energii nebănuite, care se transformă într-un fluviu ce depăşeşte zăgazurile de teroare şi de frică."

"Mlaştina deznădejdii s-a lărgit şi adâncit în cei aproape 50 de ani de teroare roşie. Cei care am avut îndrăzneala să continuăm lupta pentru împlinirea visului de aur al făuritorilor Legiunii am plătit scump şi greu. Şi plătim încă. În noi, puţini câţi mai suntem, trăiesc spiritele nemuritoare ale eroilor, ale morţilor noştri. Însăşi faptul că, după 70 de ani de teroare, de chinuri, de suferinţe, cel ce semnează aceste rânduri poartă în suflet icoanele vii ale acestor oameni, nu spune ceva?"

Fundația Sfinții Închisorilor

Cartea de memorii a d-lui Ilie Tudor (n. 3 martie 1923, la Podari-Dolj) apare acum în a cincea ediție, revizuită și substanțial adăugită. Ea ocupă deja un loc de frunte în ansamblul literaturii legionare și al literaturii închisorilor, prin puritatea sufletească și prin darul scriitoricesc al autorului.

"Ne-am înrolat copii. Am ajuns în toiag. Ne-au ars focuri, ne-au înecat ape, ne-au bătut furtuni... Suntem încovoiați, dar nu învinși!
Acest fluviu de puritate și curățenie creștină va pătrunde și in cei de azi, în tinerii care au aceeași dorință de mai bine..."

Ilie Tudor